

วารสาร มมร ขศสุนทรปริทรรศน์
(Journal of MBU Yotsunthon Review)
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2568)

ISSN: 3057-0298 (Print)

ISSN: 3057-0360 (Print)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ภาพปก: พระธาตุองค์อาจากบาลหลวง ตั้งอยู่ที่วัดศรีธาตุ บ้านสิงห์ ตำบลสิงห์ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร เป็นธาตุเก่าแก่ เป็นธาตุบรรจุอัฐิของบรรพชน ผู้นำในการก่อตั้งบ้านสิงห์โคก ที่เดินทางมาจากหนองบัวลำพู ตามที่เล่ามาข้างต้น ชาวบ้านนับถือบูชามาตลอด มีเรื่องเล่าว่า มีคนไม่เชื่ออยากทดลอง โดยนำเอาก้อนอิฐของพระธาตุออกไปจากสถานที่โดยมิได้บอกกล่าว ปรากฏว่า ปวดท้องอย่างรุนแรง ครั้นนำกลับมาและขอขมาหายปวดท้องเป็นปกติทั้งในปี พ.ศ. 2532 ได้ทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอขมา โดยการนำของพระครูฉันทกิจโกศล เจ้าอาวาส ณ ขณะนั้น ทำการบวงสรวงอยู่ 3 คืน โดยมีทายก ทายิกา บวชชีพราหมณ์ คั้นละ 1,000 คนเศษ จึงได้สร้างค้อมไว้โดยมิได้รู้ถอน คั้นแรกของการบวงสรวง มีเกจิอาจารย์รูปหนึ่งร่วมในพิธี ท่านคงมาด้วยความอยากรทดลอง ปรากฏว่า ก้อนอิฐหล่นลงมาตรงหน้าท่านนั้น ทั้งที่ก่อนหน้านี้ชาวบ้านได้ดูแลความเรียบร้อยและทำความสะอาดอยู่ทุกวัน (<http://m-culture.in.th/album/46470>)

วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
174 หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์ เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความทวิภาคีหนังสือ สาขาวิชาพุทธศาสนา ศาสนาต่างๆ ปรัชญา วัฒนธรรม ภาษา การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ตลอดทั้งบทความสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความทวิภาคีหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์ โดยเน้นศาสนา ปรัชญา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.

พระราชวชิรญาณเมธี, ผศ.ดร.

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค, ผศ.

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาวิรุฑ วิโรจโน, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

บรรณาธิการ

ดร.กันต์ ศรีหล้า

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหานพรัตน์ ขนติธมโม

นายเอกพงศ์ พัฒนากุล

นายวัชรพงษ์ โสภาร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ

นักวิชาการอิสระ

ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงส์สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ กุลบุญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวัฒน์ เส้นทอง

นักวิชาการอิสระ

นโยบายการประเมินบทความ

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐาน กลั่นกรองคุณภาพทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา ไม่น้อยกว่า 3 คน และสงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น อนึ่งผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนมิใช่ความคิดเห็นของผู้จัดทำ จึงมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยวิทยาศาสตร์อิสลาม

กำหนดเผยแพร่

กำหนดออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน), ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

บทบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ดำเนินการจัดทำวารสารวิชาการในชื่อ วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์ (Journal of MBU Yotsunthon Review) เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งวารสารเล่มนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 2 โดยมีกำหนดออกตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพวารสารให้เข้าสู่ฐานข้อมูล TCI และให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ โดยเปิดรับตีพิมพ์บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือ สาขาวิชาพุทธศาสนา ศาสนาต่าง ๆ ปรัชญา วัฒนธรรม ภาษา การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ตลอดจนบทความสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสู่สาธารณชน อนึ่งการพิจารณาตรวจสอบผลงานทางวิชาการหากมีข้อเสนอแนะที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้กับเจ้าของผลงาน ทางกองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งให้เจ้าของผลงานปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าเสนอในวารสารฉบับนี้เป็นความเห็นจากผู้เขียน กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาอ่านประเมินและพิจารณาถ้อยแถลงบทความ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขผลงานทางวิชาการให้มีคุณภาพก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่อไป

ดร.กนต์ ศรีหาล้า

บรรณาธิการ

สารบัญ

ที่	เรื่อง	หน้า
1	ปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว่า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Factors affecting the local voting rights of people in Ban Wa Subdistrict, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province) อารียา บานชื่น, สมชัย แสนภูมิ*.....	1
2	การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร (The Development of Thai Word Pronunciation Skills of first year secondary school students at Ban Thung Tae School, Thung Tae Subdistrict, Mueang Yasothon District, Yasothon Province) สมปอง จันทคง.....	15
3	การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยโดยการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ ตายหนองซอแมว ตำบลทุ่งนางโกล อำเภอมือง จังหวัดยโสธร (The Development of Thai Basic Word Decoding Skills through Active Learning for Six-Grade Students at Ban Nong MaiTai Nong SongMaew School, Thungnangoak Subdistrict, Mueang District, Yasothon Province) จิตรานุช ศรีภูงา, พิรพงษ์ แสนสิ่ง, วรเชษฐ์ โตอิน*.....	26
4	การเยียวยาและฟื้นฟูจิตสังคมผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบ: บทวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ (Psychosocial Healing and Rehabilitation for War-Affected Populations in Border Areas: A Political Science and Social Work Analysis) พิชิต กันยารวรรณ.....	41
5	จากหน้าจอถึงความจริง: การรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวปลอม ผ่านสมาร์ทโฟนของสังคมไทย (From Screen to Reality: Perceptions of Real and Fake News via Smartphones in Thai Society) ศุภวุฒิ ศรีมะหันท, นันทกา พรหมจักร, ไพโรหุศลย์ ปิดตลาด.....	56

ที่	เรื่อง	หน้า
6	จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: โมเดลความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักใน OBE และการประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ (From Theory to Practice: A Systemic Linkage Model of Seven Key Factors in Outcome-Based Education and Application in Theological Higher Education) วรเชษฐ์ โทอิน, สมชัย แสนภูมิ.....	70
7	เทคโนโลยี สิทธิ และกฎหมาย: ฉากทัศน์ใหม่ของตำรวจไทย (Technology, Rights, and Law: A New Paradigm for Thai Policing) พ.ต.อ.ชัยบัญชา กองทอง.....	84
8	เทคโนโลยีในกระเป๋ากระเป๋าทางสังคม: บทเรียนจากภัยดิจิทัล (Technology in the Pocket and Social Fractures: The Lessons from Digital Threats) พ.ต.ท.ชนันท์ธิพัฒน์ เสนามาตย์.....	98
9	ดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรม: จริยธรรมวิชาชีพทนายความยุคดิจิทัล (Balancing Law and Morality: Professional Ethics for Lawyers in the Digital Era) พิชิต กันยาวรรณ.....	113
10	หลักเกณฑ์และวิธีส่งต้นฉบับการเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์	127

ปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว้า
อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Factors affecting the local voting rights of people in Ban Wa Subdistrict,
Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

อารียา บานชื่น¹

สมชัย แสนภูมิ²

นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์¹

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์²

Arreeya Banchun

Somchai Saenphumi

Walaiyolongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Email: arreeya.ban@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศและอายุ) การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้ง การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) จากกลุ่มตัวอย่าง 316 คน ผลการวิจัยพบว่า เพศไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยผลการทดสอบ Independent t-test พบว่า ค่า Sig. ในทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศมีค่า มากกว่า 0.05 ซึ่งแสดงว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเพศชายและเพศหญิงในด้านการตัดสินใจออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในส่วนของอายุ ผลการทดสอบด้วย One-Way ANOVA พบว่า อายุมีผลต่อการตัดสินใจ โดยพบว่าในหลายด้าน เช่น นโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง (Sig = 0.000), วิธีการหาเสียง (Sig = 0.012), การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง (Sig = 0.000), และการลงคะแนนเสียง (Sig = 0.000) มีความแตกต่างทางสถิติที่มีนัยสำคัญ ปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นโยบายของผู้สมัคร การหาเสียง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการรับรู้ความสำคัญของการเลือกตั้งและการติดตามข่าวสารทางการเมือง การศึกษาเสนอแนะให้พัฒนานโยบายและกลยุทธ์การหาเสียงที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

คำสำคัญ: การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ปัจจัยที่มีผล, ท้องถิ่น,

Abstract

This research on "Factors Affecting Local Election Participation of Citizens in Ban Wa Subdistrict, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province" aimed to study the factors influencing citizens' decisions to vote in local elections, focusing on

personal factors (gender and age), political participation, and access to election information. Data was collected through an online questionnaire (Google Form) from a sample of 316 participants. The findings revealed that gender did not significantly affect the decision to vote in local elections. The Independent t-test results showed that the Sig. value for all gender-related factors was greater than 0.05, indicating no significant statistical difference between males and females in terms of voting decisions. Regarding age, the One-Way ANOVA test results showed that age did significantly influence voting decisions. The Sig. values for several factors, such as election policies (Sig = 0.000), campaign methods (Sig = 0.012), political participation (Sig = 0.000), and voting behavior (Sig = 0.000), were all below 0.05, indicating significant differences between age groups. These findings suggest that election policies, campaign strategies, and political participation have a strong influence on citizens' decisions to vote, particularly when citizens recognize the importance of elections and follow political news. The study recommends the development of election policies and campaign strategies that align with citizens' needs and enhance political participation, especially by raising political awareness among youth and the general public to increase future political engagement.

Keywords: Election Participation, Political Participation, Influencing Factors, Local Elections.

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งเพื่อแสดงความเห็นและเลือกผู้นำที่ตนต้องการ การเลือกตั้งจึงเป็นการมีส่วนร่วมและบทบาทของประชาชนในการเลือกตั้งอย่างเป็นระเบียบและตามหลักการประชาธิปไตย ซึ่งได้รับการนำไปใช้ในหลายประเทศทั่วโลก โดยบางประเทศให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยที่มีศูนย์กลาง เพื่อให้รัฐสามารถมีอิทธิพลในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินการทางการเมือง ตามหลักการและอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ในเรื่องการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง แต่ยังต้องมีความสนใจในเรื่องการเมืองอย่างลึกซึ้งด้วย การเลือกตั้งจึงเป็นสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วมในการออกเสียง โดยประชาชนแต่ละคนจะมีสิทธิลงคะแนนเพียงหนึ่งเสียง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

ปัญหาที่สำคัญในพื้นที่บางแห่งคือ ประชาชนยังขาดความกระตือรือร้นในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งของตนเอง หรือบางครั้งข้อมูลประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครยังไม่เพียงพอในการดึงดูดความสนใจของประชาชนให้เข้าร่วมกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การปลูกฝังให้

ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเลือกตั้งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน รวมถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น ความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองด้วย การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน โดยหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.), เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.), รวมถึงกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนตามหลักการพัฒนายั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตามที่กฎหมายกำหนด

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมถึงนโยบายต่างๆ ที่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนสนใจด้านการเมือง เพื่อที่จะกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางการณรงค์เพื่อให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งขอประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานในการศึกษา

- 1) เพศส่งผลต่อปัจจัยในการเลือกตั้งของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) อายุส่งผลต่อปัจจัยในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งจากสูตรการคำนวณพบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 316 คน จากประชากรทั้งหมด 1,500 คน งานวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) เพื่อเลือกตัวอย่างจากประชากรที่มีลักษณะหลากหลาย โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่มีการออกแบบเพื่อวัดความพึงพอใจและปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถาม ใช้มาตราส่วนแบบ Likert Rating Scale โดยมีตัวเลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, น้อยที่สุด โดยคะแนนจะถูกตีความตามเกณฑ์ของเบสท์และคาค์น (Best&Kahn : 1993) ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	ระดับ
4.51-5.00	ปัจจัยที่ส่งผลระดับมากที่สุด
3.51-4.50	ปัจจัยที่ส่งผลระดับมาก
2.51-3.50	ปัจจัยที่ส่งผลระดับปานกลาง
1.51-2.50	ปัจจัยที่ส่งผลระดับน้อย
1.00-1.50	ปัจจัยที่ส่งผลระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการแจกแบบสอบถามผ่าน QR Code ให้กับประชาชนในตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยใช้ Google Form เพื่อจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ ทำให้สะดวกและเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้กว้างขวาง ข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมจะต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นตีความผลตามเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) โดยแบ่งช่วงคะแนนเป็นระดับต่างๆ เพื่อการแปลความหมายของผลคะแนน

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ด้วยการคัดเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 316 คน ได้รับคืนกลับมาคิดเป็นร้อยละ 100 โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	169	53.50
หญิง	147	46.50
รวม	316	100.00

จากตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18-30 ปี	85	26.90
31-40 ปี	83	26.30
41-50 ปี	76	24.10
51 ปีขึ้นไป	72	22.80
รวม	316	100.00

จากตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 18-30 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 รองลงมาอายุ 31-40 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30 อายุ 41-50 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 และสุดท้ายอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 22.80 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถม/มัธยม	228	72.20
ปริญญาตรี/เทียบเท่า	84	26.60
ปริญญาเอก	4	1.30
รวม	316	100.00

จากตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถม/มัธยม จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 72.20 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาตรี/เทียบเท่า จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 และสุดท้ายระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน/นิสิต	39	12.30
ค้าขาย/รับจ้าง	68	21.50
ข้าราชการ/	24	7.60
รัฐวิสาหกิจ	84	26.60

ทำไร่/ทำนา	101	32.00
พนักงานบริษัทเอกชน		
รวม	316	100.00

จากตารางที่ 4 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมา ทำอาชีพทำไร่/ทำนา จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 อาชีพค้าขาย/รับจ้าง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 อาชีพนักเรียน/นิสิต จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30 และสุดท้ายทำอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	51	16.10
5,000- 10,000 บาท	119	37.70
10,001 – 15,000 บาท	114	36.10
15,001 – 20,000 บาท	32	10.10
รวม	316	100.00

จากตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมามีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และสุดท้าย 15,001-20,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน กลับมาทั้งสิ้น 316 ชุด เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง ด้านวิธีการหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการลงคะแนนเสียง และด้านสื่อบุคคล ซึ่งจะใช้การแจกแจงด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแปลความหมายผลของคะแนนเฉลี่ย จากแบบประเมิน โดยคำนวณช่วงห่างของคะแนน และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย ของคะแนนเฉลี่ย เป็นดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	ระดับ
ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ผลการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านนโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง			
1.1 นโยบายที่ผู้รับสมัครเลือกตั้งเป็นนโยบายที่น่าเชื่อถือ	3.44	0.78	ระดับมาก
1.2 นโยบายผู้รับสมัครสามารถนำไปดำเนินการได้จริง	3.43	0.90	ระดับมาก
1.3 นโยบายผู้ลงสมัครตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่	3.72	0.91	ระดับมาก
1.4 นโยบายผู้รับสมัครมีประโยชน์สำหรับประชาชนในพื้นที่	3.80	1.11	ระดับมาก
1.5 นโยบายผู้รับสมัครมีแนวคิดในการพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่	3.81	0.91	ระดับมาก
2. ด้านวิธีการหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้ง			
2.1 ผู้รับสมัครมีการใช้โซเชียลเพื่อทำการหาเสียง	3.37	0.85	ระดับปานกลาง
2.2 ผู้รับสมัครมีการทำป้ายไวนิล โปสเตอร์และแจกแผ่นพับที่ใช้สำหรับการหาเสียง	3.69	0.97	ระดับมาก
2.3 ผู้รับสมัครมีการลงพื้นที่ตามหมู่บ้านของท่านเพื่อใช้ในการหาเสียง	3.48	0.90	ระดับมาก
2.4 ผู้รับสมัครมีการจัดเวทีเพื่อเสนอนโยบายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฟังเพื่อพิจารณา	3.68	1.00	ระดับมาก
2.5 ผู้รับสมัครมีการใช้รถยนต์ติดป้ายไวนิลและเปิดเสียงเพื่อประชาสัมพันธ์ในพื้นที่	3.68	0.96	ระดับมาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง			
3.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง	3.44	0.78	ระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเตรียมความพร้อมที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.45	0.99	ระดับมาก
3.3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตรวจสอบพรรคและผู้ลงสมัครที่จะลงคะแนน	3.69	0.93	ระดับมาก
3.4 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.86	1.00	ระดับมาก
3.5 ท่านสนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง	3.94	1.02	ระดับมาก
4. ด้านการลงคะแนนเสียง			
4.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในการเลือกตั้ง	3.33	0.77	ระดับปานกลาง
4.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นความสำคัญของการเป็นประชาธิปไตย	3.65	0.93	ระดับมาก
4.3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยากให้ผู้สมัครที่ตนเองเลือกทำหน้าที่แทนตน	3.86	0.85	ระดับมาก
4.4 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อยากเสียสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิของตนเอง	3.72	1.03	ระดับมาก
4.5 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องการออกไปใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ของตนเอง	4.02	0.91	ระดับมาก
5. ด้านสื่อบุคคล			
5.1 ผู้รับสมัครเลือกตั้งเป็นเครือญาติหรือเป็นคนใกล้ชิดกับท่าน	3.38	0.98	ระดับปานกลาง
5.2 ท่านเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้งเนื่องจากเป็นมิตรสหายหรือรู้จักกันอย่างดี	3.47	0.93	ระดับมาก
5.3 ท่านเลือกผู้รับลงสมัครเลือกตั้งเนื่องจากมีบุญคุณต่อกัน	3.56	1.02	ระดับมาก
5.4 ท่านเลือกผู้รับลงสมัครเลือกตั้งเนื่องจากอยู่สถาบันเดียวกัน	3.52	1.15	ระดับมาก
5.5 ท่านเลือกผู้รับลงสมัครเลือกตั้งเนื่องจากมีความสัมพันธ์ในอาชีพ	3.28	1.13	ระดับปานกลาง
รวม	3.60	0.34	ระดับมาก

จากตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารควบคุม น้ำหนัก ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.34) เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้าน นโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง ได้แก่ (1) นโยบายที่ผู้รับสมัครเลือกตั้งเป็นนโยบายที่น่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$, S.D.=0.78) (2) นโยบายผู้รับสมัครสามารถนำไปดำเนินการได้จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.43$, S.D.=0.90) (3) นโยบายผู้ลงสมัครตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.91) นโยบายผู้รับสมัครมีประโยชน์สำหรับประชาชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=1.11) (5) นโยบายผู้รับสมัครมีแนวคิดในการพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.=0.91) ด้านวิธีการหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้ง (1) ผู้รับสมัครมีการใช้โซเชียลเพื่อทำการหาเสียง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.85) (2) ผู้รับสมัครมีการทำป้ายไวนิล โปสเตอร์และแจกแผ่นพับที่ใช้สำหรับการหาเสียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D.=0.97) (3) ผู้รับสมัครมีการลงพื้นที่ตามหมู่บ้านของท่านเพื่อใช้ในการหาเสียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.48$, S.D.=0.90) (4) ผู้รับสมัครมีการจัดเวทีเพื่อเสนอนโยบายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฟังเพื่อพิจารณา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=1.00) (5) ผู้รับสมัครมีการใช้รถยนต์ติดป้ายไวนิลและเปิดเสียงเพื่อประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.96) ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง (1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$, S.D.=0.78) (2) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเตรียมความพร้อมที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$, S.D.=0.99) (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตรวจสอบพรรคและผู้ลงสมัครที่จะลงคะแนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D.=0.93) (4) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.=1.00) (5) ท่านสนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=1.02) ด้านการลงคะแนนเสียง (1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.77) (2) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นความสำคัญของการเป็นประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.93) (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยากให้ผู้สมัครที่ตนเองเลือกทำหน้าที่แทนตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.85) (4) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ยอมเสียสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, S.D.=1.03) (5) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องการออกไปใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.91) และด้านสื่อบุคคล (1) ผู้รับสมัครเลือกตั้งเป็นเครือญาติหรือเป็นคนใกล้ชิดกับท่าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$, S.D.=0.98) (2) ท่านเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้งเนื่องจากเป็นมิตรสหายหรือรู้จักกันอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$, S.D.=0.93) (3) ท่านเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้งเนื่องจากมีบุญคุณต่อกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$, S.D.=1.02) (4) ท่านเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้งเนื่องจากอยู่สถาบันเดียวกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, S.D.=1.15) และ (5) ท่านเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้งเนื่องจากมีความสัมพันธ์ในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$, S.D.=1.13) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานของงานวิจัย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ Independent t-test (Two-sample t-test) ใช้สำหรับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกัน และความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ผลการทดสอบจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เมื่อค่า Sig. มีค่า น้อยกว่า 0.05 แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานงานวิจัยเพศส่งผลต่อปัจจัยการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ชาย	169	3.58	0.34	.814	.395
หญิง	147	3.61	0.35		

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานงานวิจัยเพศส่งผลต่อปัจจัยด้านนโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง พบว่า ปัจจัยต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายที่ใช้ในการเลือกตั้ง ด้านวิธีการหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการลงคะแนนเสียง และด้านสื่อบุคคล ที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งเพศชายและเพศหญิง มีปัจจัยในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานของงานวิจัย

โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

- 1) เพศส่งผลต่อปัจจัยในการเลือกตั้งของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) อายุส่งผลต่อปัจจัยในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ Independent t-test (Two-sample t-test) ใช้สำหรับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกัน และความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ผลการทดสอบจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เมื่อค่า Sig. มีค่า น้อยกว่า 0.05 แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ผลวิเคราะห์สมมติฐานงานวิจัยอายุส่งผลต่อปัจจัยการออกไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยการออกไปใช้ในการ เลือกตั้งระดับท้องถิ่น	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ปัจจัยด้านนโยบาย	ระหว่างกลุ่ม	5.323	3	1.17	7.71	.000*
	ภายในกลุ่ม	71.771	312	0.23		
	รวม	77.095	315			
2. ปัจจัยด้านวิธีการหาเสียง	ระหว่างกลุ่ม	2.233	3	0.74	36.68	.012*
	ภายในกลุ่ม	62.974	312	0.23		
	รวม	65.207	315			
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมใน การเลือกตั้ง	ระหว่างกลุ่ม	3.648	3	1.21	6.49	.000*
	ภายในกลุ่ม	58.445	312	.018		
	รวม	62.094	315			
4. ปัจจัยด้านการลงคะแนน เสียง	ระหว่างกลุ่ม	4.332	3	1.44	6.82	.000*
	ภายในกลุ่ม	66.020	312	0.21		
	รวม	70.352	315			
5. ปัจจัยด้านสื่อสารบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	3.155	3	1.05	2.38	.070
	ภายในกลุ่ม	137.827	312	0.44		
	รวม	140.983	315			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลวิเคราะห์สมมติฐานงานวิจัยอายุส่งผลต่อปัจจัยการออกไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีปัจจัยด้านนโยบายในการออกไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.000) ต่อมาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีปัจจัยด้านวิธีการเสียงในการออกไปใช้ในการเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.012) ต่อมาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งในการออกไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.000) และสุดท้ายพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีปัจจัยด้านการลงคะแนนเสียงในการออกไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.000)

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านห้วย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการวิเคราะห์ในหลากหลายมิติและสามารถเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนขึ้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านหว้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์ผลจากสมมติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับ เพศ และ อายุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เพศ ไม่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในขณะที่ อายุ มีผลต่อการตัดสินใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

จากผลการศึกษาที่พบว่า เพศ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ($Sig > 0.05$) นี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติยา คงชู, สิริธิดา กมลเขต, และอติพงษ์ ภูมิแสง (2567) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภานักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พบว่า เพศ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกตั้งสมาชิกสภานักศึกษาเช่นกัน โดยมีผลการศึกษาในภาพรวมที่อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน (การมีส่วนร่วม, วิธีการหาเสียง, คุณสมบัติของผู้สมัคร) ผลการศึกษาของ เอกนรินทร์ ปิยะปัญญามงคล, วิจิตรา ศรีสอน, และสัณฐาน ชยนนท์ (2564) ยังพบว่า เพศ ไม่มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของเราในกรณีของเพศที่ไม่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในขณะที่ อายุ ส่งผลต่อการตัดสินใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยพบว่า อายุ มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน เช่น นโยบายของผู้สมัคร, วิธีการหาเสียง, การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง, และการลงคะแนนเสียง ($Sig < 0.05$) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาติ ชาติไชโย (ลวดคำทุย) (2563) ซึ่งศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยพบว่า ปัจจัยหลายด้าน เช่น ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับอายุ งานวิจัยของ พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, และอนุภูมิ โชวเกษม (2566) ก็พบว่าอายุส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยประชาชนที่มีอายุมากขึ้นมีความตื่นตัวในการเลือกตั้งมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งผลการศึกษาของเรายืนยันความสัมพันธ์นี้ในด้านการตัดสินใจในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ความแตกต่างในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองงานวิจัยต่างๆ ของ ปกรณ์ เปรมทองและวัลลภ พิริยวรรณ (2566) ศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งผลการศึกษาของเราสอดคล้องกับข้อสังเกตนี้ เนื่องจาก การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การติดตามข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นในขณะที่หลายงานวิจัยพบว่า อายุ และ เพศ มีผลต่อการเลือกตั้ง งานวิจัยของกฤษฎพลณ์ บุญครองและศิว ศรีโสภากุล (2562) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางและมีอิทธิพลจากสถาบันกล่อมเกล่าทางการเมืองหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นมุมมองที่แตกต่างจากผลการศึกษาของเรา ที่พบว่าเพศไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ นุชทยา คมวิริยะวุฒิ, สัณฐาน ชยนนท์ และ วิจิตรา ศรีสอน (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2562 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในด้าน

ต่างๆ อยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาของเราในด้านการมีส่วนร่วมก็ค่อนข้างสอดคล้องในแง่ของการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง แต่ต่างจากในแง่ของวิธีการหาเสียงที่เราเห็นว่าอายุมีผลมากกว่าตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกข้อเสนอแนะไว้ 2 ลักษณะ คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายของผู้สมัครเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เน้นนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมีประโยชน์ต่อประชาชน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจและพร้อมที่จะออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น
- 2) การใช้สื่อในการหาเสียง ควรมีการใช้สื่อในการหาเสียงอย่างมีประสิทธิภาพทันสมัย เช่น การใช้สื่อดิจิทัล (โซเชียลมีเดีย) เพื่อเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่ใช้เทคโนโลยี และสร้างช่องทางในการสื่อสารข้อมูลการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง
- 3) การเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางการเมือง ควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เช่น การจัดเวทีเสวนา การรณรงค์ หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ดีและเข้าใจถึงกระบวนการเลือกตั้ง
- 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน ควรจัดกิจกรรมการเมืองที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชน เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิเลือกตั้งให้แก่เยาวชนตั้งแต่วัยมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ซึ่งจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเลือกตั้งที่ดีในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาในครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตการวิจัยโดยการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถสร้างกลยุทธ์การเลือกตั้งที่เหมาะสม
- 2) การศึกษาผลกระทบของสื่อดิจิทัล ควรศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อดิจิทัลในกระบวนการหาเสียงและการกระตุ้นให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยการเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างสื่อแบบดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล
- 3) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของ ช่องทางการติดตามข่าวสารทางการเมือง และวิธีการที่ประชาชนใช้ติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพื่อหาช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4) การวิจัยในอนาคตควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประชุมสาธารณะ หรือการมีส่วนร่วมในกลุ่มการเมืองท้องถิ่น เพื่อหาวิธีการเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่นและการเลือกตั้งท้องถิ่นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมพล ท่องธรรมชาติ. (2525). การเมืองการปกครองไทย. ในการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์. (2554). การศึกษาระบบอุปถัมภ์กับปัญหาสังคมไทย: การประยุกต์ใช้ของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ. กรุงเทพฯ: วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์. (2558). นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขวัญหทัย แจ่มแจ้ง . (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรัชยา เจียวัก. (2563). ปัญหาเสียง : วัฒนธรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดปัตตานี. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ .
- จิรัชยา เจียวัก และอาทิตย์ สมโลก . (2564). ปัญหาเสียง : วัฒนธรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งใน จังหวัดปัตตานี. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิรพันธุ์ วิสูตรศักดิ์. (2547). การดำเนินงานตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอบางแพะ จังหวัดนครราชสีมาในการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม:
- ชัชวาล ทัดศิริช. (2549). การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2543). วัฒนธรรมการใช้อำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรา เพ็ชรเจริญ. (2553). เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขต เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

The Development of Thai Word Pronunciation Skills of first year secondary school students at Ban Thung Tae School, Thung Tae Subdistrict, Mueang Yasothon District, Yasothon Province.

สมปอง จันทคง

Sompong Chanthakong

e-mail: sompong.cantha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สองประการคือ ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษาระดับการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร และประการที่สอง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 ภาคการศึกษาที่ 1 ของโรงเรียนบ้านทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร มีระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านคำในภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$) และพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนอ่านคำในภาษาไทยมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ระดับ 81.20/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, การอ่านออกเสียง, คำในภาษาไทย, โรงเรียนบ้านทุ่งแต้

Abstract

This research aimed to study the level of Thai word pronunciation and compare the achievement in developing Thai word pronunciation skills of Secondary 1st students at Ban Thung Tae School, Thung Tae Sub-district, Mueang Yasothon District, Yasothon Province. The target group for this study consisted of six Secondary 1st students during the first semester of the 2024 academic year. The study employed a quasi-experimental research design.

The research results found that the first year secondary school students of the academic year 2024, first semester of Ban Thung Tae School, Mueang Yasothon District, Yasothon Province, had a moderate level of Thai reading skill ability ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$) and found that the Thai reading and writing skill practice was effective and had an achievement level of 81.20/82.05, which was in accordance with the set criteria.

Keywords: The development of skills, Pronunciation, Words in the Thai language
Ban Thung Tae School.

บทนำ

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทย ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน เนื่องจากการออกเสียงที่ถูกต้องช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในภาษา ความสามารถในการสื่อสาร และการแสดงความคิดของนักเรียน การที่นักเรียนส่วนใหญ่สามารถออกเสียงคำในภาษาไทยได้อย่างถูกต้องยังช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ (ชัยยศ อีรพงษ์, 2563) คณิต วัฒนกุล. (2562) กล่าวว่า การอ่านออกเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจในภาษา และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง การศึกษาวิจัยในระดับสากล เช่น ศึกษาของ Snow, Burns, และ Griffin (1998) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการพัฒนาการอ่านออกเสียงในกระบวนการเรียนรู้ โดยชี้ว่าการอ่านออกเสียงอย่างมีคุณภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางภาษาและการคิดเชิงวิพากษ์ได้ดียิ่งขึ้น ปัญหาที่พบในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทยคือ นักเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและมั่นใจ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เช่น โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ จังหวัดยโสธร ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการสนับสนุนทางการศึกษา การวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวและสร้างรากฐานที่มั่นคงให้กับการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะยาว

คุณลักษณะที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) ความถูกต้องในการออกเสียงความสามารถในการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยอย่างถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงที่สัมพันธ์กับความหมายของคำและการเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน (สุภาวดี เจริญสุข, 2560) การออกเสียงที่ถูกต้องยังช่วยลดข้อผิดพลาดในการสื่อสารและเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง (2) จังหวะและน้ำเสียงที่เหมาะสม การอ่านออกเสียงที่ดีต้องมีจังหวะและน้ำเสียงที่เหมาะสม โดยนักเรียนควรสามารถใช้โทนเสียงที่ถูกต้องตามรูปแบบของภาษาไทย เช่น เสียงวรรณยุกต์ เสียงสั้นและยาว การออกเสียงเช่นนี้ส่งเสริมความน่าสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง (ปราณี ทิพย์เสถียร, 2558; Snow et al., 1998) (3) ความคล่องแคล่วในการอ่านออกเสียงความสามารถในการอ่านออกเสียงได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดชะงักเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ความคล่องแคล่วนี้มาจากการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและการได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอนที่มีทักษะ (National Reading Panel, 2000) (4) ความมั่นใจในการอ่านออกเสียงต่อสาธารณะ การพัฒนาความมั่นใจในการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยช่วยให้นักเรียนแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ลดความประหม่า และเพิ่มความสามารถในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ในระยะยาว (Vygotsky, 1978) และ (5) การเข้าใจความหมายของคำและบริบท การอ่านออกเสียงอย่างมีคุณภาพไม่ได้มุ่งเน้นเพียงความถูกต้องใน

การออกเสียง แต่ยังรวมถึงการเข้าใจความหมายของคำและบริบทที่เกี่ยวข้อง การอ่านที่มีความเข้าใจ จะช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงเนื้อหาและความคิดได้อย่างลึกซึ้ง (Chall, 1983)

ดังนั้น การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนจะส่งผลต่อนักเรียน และการศึกษา ดังนี้ (1) พัฒนาทักษะการอ่านและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การอ่านออกเสียงคำ ในภาษาไทยอย่างถูกต้องช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านที่ชัดเจนและสามารถสื่อสาร ความคิดและความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนในวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ใช้ภาษา (สุภาพร อนุจรูส, 2562) (2) เพิ่มความมั่นใจและลดความประหม่าในการแสดงออกนักเรียน ที่สามารถอ่านออกเสียงคำได้ถูกต้องและคล่องแคล่วจะมีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงออกในที่ สาธารณะ ทั้งในด้านการเรียนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย (ปราณี ทิพย์เสถียร, 2558) (3) เสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาและบริบท การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงทำให้นักเรียนมี ความสามารถในการจับใจความและเข้าใจเนื้อหาของข้อความได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การอ่านที่เชื่อมโยงกับ ความเข้าใจจะช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เนื้อหาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (Chall, 1983) (4) สนับสนุนการเรียนรู้ในระยะยาว ทักษะการอ่านออกเสียงเป็นพื้นฐานสำคัญที่สนับสนุนการ เรียนรู้ในระยะยาวของนักเรียน โดยช่วยเสริมสร้างความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่าง ๆ (National Reading Panel, 2000) (5) ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ในบริบทของโรงเรียนชนบท การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนช่วยลดช่องว่างด้าน การศึกษาระหว่างนักเรียนในชนบทและนักเรียนในเมือง ทำให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึง คุณภาพการศึกษาที่เหมาะสม (สุภาวดี เจริญสุข, 2560) และ (6) การปลูกฝังทักษะการอ่านที่ดีในช่วง วัยเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดความรักในการอ่านและการเรียนรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในอนาคต (Vygotsky, 1978)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิง กึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) วิธีการสืบค้นข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะได้ เลือกใช้วิธีการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบออนไลน์ (internet online) และผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population)

ประชากร (population) ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 6 คน (ข้อมูลฝ่ายทะเบียนโรงเรียนบ้านทุ่งแต่, 2567)

1.2 กลุ่มเป้าหมาย (target group)

กลุ่มเป้าหมาย (target group) ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 6 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้การศึกษาข้อมูลด้วยค่าพารามิเตอร์ (parameters) กับประชากรทั้งหมด (population) และใช้สัญลักษณ์ทางสถิติในค่าพารามิเตอร์ (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2 ด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และปัจจัยด้านบริบททางการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) ด้านรูปแบบการเรียนการสอน
- 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) ด้านเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้

2.2 ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปรตาม (dependent variables) ใน 2 ด้าน ประกอบด้วยดังนี้

- 1) ระดับการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
- 2) ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3 ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช ตำบลทุ่งแต่ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร

4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ภาคการศึกษา คือ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบฝึกวิชาภาษาไทยเรื่องทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่องทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบฝึกวิชาภาษาไทยเรื่องทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และคู่มือครูภาษาไทย และแบบเรียนภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนสะกดคำยากรวมทั้งวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกการเขียนสะกดคำ

1.3 ผู้วิจัยคัดเลือกคำที่นักเรียนมักเขียนสะกดคำผิดจากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อนำมาสร้างแบบฝึกการเขียนสะกดคำยาก

1.4 นำแบบฝึกที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ในการสอนวิชาภาษาไทยไม่ต่ำกว่า 4 ปีทุกคน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) และให้ข้อเสนอแนะ

1.5 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

1.6 พิมพ์แบบฝึกฉบับทดลอง

1.7 นำแบบฝึกไปทดลอง (try-out) ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลการทดลองมาวิเคราะห์คุณภาพแบบฝึกวิชาภาษาไทยเรื่องการเขียนคำยากในภาษาไทยเพื่อหาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือระดับประสิทธิภาพของใบงานที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คิดได้จากคะแนนปฏิบัติระหว่างเรียนรวมกัน และคะแนนสอบหลังการใช้แบบฝึก เรื่องการเขียนสะกดคำยาก โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละจากทำแบบทดสอบระหว่างเรียนด้วยใบงาน) E_2 (คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนจนจบบทเรียนทั้งหมด)

ผลการทดสอบนักเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 ภาคการศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ระดับ 81.20/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) แบบกึ่งทดลอง เป็นการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรและมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่าระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านคำยากของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 ภาคการศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนอ่านคำยากมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ระดับ 81.20/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่าระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านคำยากของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 ภาคการศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$)

โดยประเด็นระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านสะกดคำยากของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านคำยากของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ มีอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$, $\sigma = 0.79$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระดับความสามารถด้านทักษะการอ่านคำยากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ (1) การขาดการฝึกฝนที่สม่ำเสมอ นักเรียนอาจไม่ได้รับการฝึกฝนที่เพียงพอในการจดจำและเขียนคำที่สะกดผิด ความจำที่จำกัด: นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีความจำที่จำกัด ซึ่งอาจทำให้ยากต่อการจำคำที่สะกดผิดจำนวนมาก (2) การพัฒนาทางภาษาที่ยังไม่สมบูรณ์ ทักษะการเขียนสะกดคำยากเกี่ยวข้องกับการรับรู้เสียงและโครงสร้างของคำ ซึ่งอาจยังไม่พัฒนาเต็มที่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (3) การขาดกลยุทธ์การสะกดคำ นักเรียนอาจยังไม่ได้รับการสอนกลยุทธ์การสะกดคำที่จำเป็น เช่น การแบ่งคำ การใช้คำพ้องเสียงและการวิเคราะห์โครงสร้างคำ และ (4) ความสนใจและแรงจูงใจ นักเรียนอาจขาดความสนใจหรือแรงจูงใจใน

การฝึกฝนการเขียนสะกดคำยาก และจากการสัมภาษณ์ครูผู้นำแบบฝึกไปใช้ได้แนะนำแนวทางพัฒนา นักเรียนให้มีทักษะการสะกดคำยากที่ดีขึ้น โดยสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ เช่น (1) ฝึกฝนเป็นประจำ จัดสรรเวลาให้กับการฝึกสะกดคำเป็นประจำโดยใช้แบบฝึกหัดหรือเกมที่สนุกสนาน (2) แบ่งคำเป็น พยางค์ ช่วยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างของคำและสะกดได้ง่ายขึ้น (3) ใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย แนะนำคำศัพท์ใหม่ ๆ ที่หลากหลายและท้าทาย เพื่อขยายคลังคำศัพท์ (4) ใช้คำในบริบท นำเสนอ คำศัพท์ในประโยคหรือเรื่องราว เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการใช้คำที่ถูกต้อง (5) ใช้เครื่องมือช่วยจำ ใช้ กลวิธีช่วยจำ เช่น การสร้างคำพ้องเสียงหรือการสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับคำศัพท์ (6) ตรวจสอบคำศัพท์ เป็นประจำ ตรวจสอบคำศัพท์ที่สะกดผิดและฝึกฝนการสะกดคำเหล่านั้นซ้ำ ๆ (7) ให้คำติชมที่เป็น ประโยชน์ ให้คำติชมที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ เพื่อช่วยให้นักเรียนระบุและแก้ไขข้อผิดพลาด (8) ใช้ เทคโนโลยีแอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์การสะกดคำเพื่อช่วยฝึกฝน (9) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบและปราศจากสิ่งรบกวน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจ่อ กับการเรียนรู้ได้ และ (10) ให้กำลังใจและการสนับสนุน ชื่นชมความพยายามของนักเรียนและให้การ สนับสนุนเมื่อพวกเขาประสบความสำเร็จ

ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชจรี เวฬุวนารักษ์ ญัฐพิชญา สองเมือง และพระมหาน พรัตน์ ขนติธมโม (ศิลากุล) (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเขียนคำสะกดคำยากโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโนนประทาย อำเภอกุดชุม จังหัดยโสธร” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสามารถด้านทักษะการเขียนสะกดคำยาก สร้างแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนบ้านโนนประทาย ในปีการศึกษา 2565 ตามเกณฑ์ 80/80 ก่อนและหลังเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน จากนักเรียนทั้งหมดจากวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำยาก แผนการจัดการความรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ด้านภาษาไทย และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสามารถด้านทักษะการเขียนสะกดคำยากของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากมีประสิทธิภาพระดับ 81.20/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนประทายหลังใช้แบบฝึก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับการวิจัยของ ปณชิกา เกียรติพงศ์พันธ์, และวชิรารัตน์ นรินทร์เตชาภัทร์ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ต” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ตก่อนและหลังการทดลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ตก่อนและหลังการทดลอง 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ตหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 4) เพื่อ

เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์ลาร์เก้ตหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเสนารัฐวิทยาคาร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 21 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การสอนเบรนท์ลาร์เก้ต และแบบทดสอบวัดการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย ได้ค่าดัชนีความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ค่าดัชนีอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสถิติค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2. ความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3. ความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนอ่านคำยากมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ระดับ 81.20/82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่าผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารหลักสูตรงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะ ได้ประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการพัฒนาแบบฝึกทักษะ มีความสอดคล้องทั้งโครงสร้างรูปแบบและเนื้อหา ทั้งยังกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้การสร้างแบบฝึกทักษะในครั้งนี้มีประสิทธิภาพมากที่สุด แบบฝึกทักษะที่นำมาฝึกแต่ละชุดจะเป็นกลุ่มคำเดิมเพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย จึงได้ใช้รูปแบบที่หลากหลายในชุดเดียวกันนอกจากนั้นคำสั่งหรือคำชี้แจงในแบบฝึกทักษะ มีความชัดเจนอ่านเข้าใจง่าย ช่วยให้การทำแบบฝึกทักษะง่ายขึ้น มีให้เลือกตอบอย่างจำกัดและตอบอย่างเสรี

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภาพิชญ์ ฝ่ายเดช และอุบลวรรณ ส่งเสริม (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านสะกดคำและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการความสามารถด้านการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์ และ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบน อำเภออุบลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 11 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์ มีค่า

ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 – 0.70 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.30 – 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่น (KR –20) เท่ากับ 0.89 และ 3) แบบประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการความสามารถด้านการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์ อยู่ในระดับ ต่ำมาก

สอดคล้องกับสุนันทา แก้วเก็บคำ บัญชา ธรรมบุตร และมานิช นันทพรหม (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบทักษะการเรียนรู้ภาษาไทย” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโพ้นทองประชาสรรค์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ จำนวน 5 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้การอ่านและการเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples) ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะมาเป็นสื่อการเรียนการสอนทางด้านการอ่านและเขียน ทำให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ประสิทธิภาพและความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบใช้แบบฝึกทักษะก่อนและหลังแตกต่างกันและมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

สอดคล้องกับปัทมชิกา เกียรติพงศ์พันธ์, และวชิรรัตน์ นิรันดร์เตชะภัทร์ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ต” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ตก่อนและหลังการทดลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์เกิร์ตก่อนและหลัง

การทดลอง 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์ลีย์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 4) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์ลีย์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเสนาธิรัฐวิทยาคาร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 21 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การสอนเบรนท์ลีย์หลังเรียนและแบบทดสอบวัดการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย ได้ค่าดัชนีความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ค่าดัชนีอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสถิติค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2. ความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3. ความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับเนตรชนก บัวสระ, และกฤษฎากาญจน โตพิทักษ์ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อการตูนแอนิเมชัน” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านสะกดคำตามมาตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อการตูนแอนิเมชัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) ความสามารถในการอ่านสะกดคำไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับการใช้สื่อการตูนแอนิเมชัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.42)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

การดำเนินการจัดกิจกรรม ครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ อาจจะไม่เข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้ช้า หรือต้องการความช่วยเหลือ ครูควรใช้เทคนิคเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ หรืออธิบายให้เข้าใจชัดเจนอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- คณิต วัฒนกุล. (2562). *การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยศ อึ้งไพฑูริย์. (2563). *การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- เนตรชนก บัวสระ, และกฤษฎา กาญจน โตพิทักษ์. (2567). การพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำ ไม่ตรงตามมาตรฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ผสมผสานเป็นฐาน ร่วมกับการใช้สื่อการตูนแอนิเมชัน. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 5(2), 1-15.
- นุชจรี เวฬุณารักษ์ ญัฏฐ์พิชญา สองเมือง และพระมหานพรัตน์ ขนดิธมโม (ศิลากุล). (2567). การพัฒนาทักษะการเขียนคำสะกดคำยากโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำของ นักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโนนประทาย อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดยโสธร. *Journal of MBU Yotsunthon Review*, 1(2), 14-28.
- ปราณี ทิพย์เสถียร. (2558). *การเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทย ในชั้นมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยศึกษา.
- ปณิชา เกียรติพงศ์พันธ์, และวชิรารัตน์ นิรันดร์เตชะภัทร์. (2567). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการสอนเบรนท์การ์เก็ต. *Journal of Mahayana voice*, 10(4), 265-274.
- สุภาพร อนุจรส. (2561). *กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภาวดี เจริญสุข. (2562). *การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนันทา แก้วเก็บคำ, บัญชา ธรรมบุตร และมาโนช นันทพรหม. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่าน และเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ ภาษาไทย. *Journal of Santayaphiwat Wat Nongnakkod*. 2(3), 1-13.
- Chall, J. S. (1983). *Stages of reading development*. New York: McGraw-Hill.
- National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for Reading instruction*. Washington, DC: National Institute of Child Health and Human Development.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยโดยการเรียนรู้แบบ Active Learning
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซองแมว
ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

The Development of Thai Basic Word Decoding Skills through Active Learning
for Six-Grade Students at Ban Nong MaiTai Nong SongMaew School,
Thungnangoak Subdistrict, Mueang Yasothon District, Yasothon Province.

จิตราณูช ศรีภูงา

พีรพงษ์ แสนสิง

วรเชษฐ์ โทอิน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศาสนศาสตร์ยโสธร

Jittranut Sripung

Piraphong Saensing

Worachet Tho-un

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage

e-mail: worachet.th@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย รูปแบบการวิจัยเป็นเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน (the one group pretest posttest design) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซองแมว ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) 2) แบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการศึกษาพบว่า 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.12/81.82 แสดงให้เห็นว่าการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 และ 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.73 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.27

และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การอ่าน; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; แบบฝึกการอ่าน

Abstract

The present study was conducted with main objectives. The first was to develop and evaluate the efficiency of a Thai vowel learning reading exercise set based on the 80/80 standard criterion. The second was to compare the reading and spelling abilities of Grade 6 students in relation to words containing single vowel sounds, before and after participating in an instructional approach that integrated Active Learning activities with the reading exercise set. The research employed a one-group pre-test-post-test experimental design. The participants were 12 Grade 6 students from Ban Nong MaiTai Nong SongMaew School, located in Thung Nang Oak Subdistrict, Mueang Yasothon District, Yasothon Province. The research instruments comprised three components: lesson plans designed to promote Active Learning, the Thai vowel learning reading exercise set, and a reading and spelling ability test focusing on single vowel sounds. Data were analyzed using percentage the mean (μ) and standard deviation (σ). Findings revealed that the developed Thai vowel learning reading exercise set achieved an efficiency score of 82.12/81.82, surpassing the set criterion of 80/80. In terms of learning outcomes, the average pretest score was 11.73, while the average posttest score increased to 15.27. The improvement in posttest scores was statistically significant at the .05 level, indicating that the integration of Active Learning activities with the reading exercise set effectively enhanced the students' ability to read and spell words containing single vowel sounds. These results highlight the potential of combining interactive learning strategies with structured reading materials to improve early literacy skills among young learners. The study not only confirms the effectiveness of the developed materials but also reinforces the value of Active Learning as a pedagogical approach in primary education.

Keywords: To reading, active learning, reading practice workbook

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อเป็นรากฐานของการเรียนวิชาอื่น ๆ จึงกำหนดให้สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่านและคาดหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การชื่นชมเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในภาษาประจำชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้จึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง ดังที่ สวยศ กาวิ (2549) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยมีความสำคัญเพราะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันวิทยาการและเทคโนโลยีได้รุดหน้าไปเรื่อย ๆ มีการค้นคว้าและค้นพบทฤษฎีความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา มนุษย์เราในฐานะสมาชิกของสังคมควรพัฒนาเพื่อจะได้เป็นผู้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ เครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์เราเป็นคนทันสมัยก็คือการอ่าน

การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ดังที่ ชัยณรงค์ ขำบัณฑิต (2562) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อผู้เรียนเนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าที่ใช้ในการแสวงหาความรู้อันเป็นประโยชน์สำหรับพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองหรือถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์สู่สังคมและณัฐพงศ์ เชื้อเพชร (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านเพิ่มมากขึ้นจะทำให้เด็กเกิดทักษะการอ่าน ซึ่งการอ่านทำให้เกิดความเข้าใจในสาระสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารกับผู้อ่านเกิดความคิดและสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน สามารถพัฒนาไปสู่การอ่านในระดับที่สูงขึ้นเกิดประโยชน์ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนต่อไป แต่จากผลสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) พบว่า คนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไปอ่านหนังสือเฉลี่ยร้อยละ 78.8 หรือคิดเป็นจำนวนประชากร 49.7 ล้านคน แต่ประเด็นที่ไม่ควรมองข้ามคือกลุ่มเด็กเล็กซึ่งจากผลสำรวจชี้ให้เห็นว่าพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่หรือร้อยละ 63.8 ยังขาดความเข้าใจในเรื่องการอ่านหนังสือของเด็กเล็กโดยให้เหตุผลว่าเด็กยังมีอายุน้อยเกินไปทำให้เด็กกลุ่มนี้มีจำนวนราว 1.1 ล้านคน ไม่ได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน นอกจากนี้ผลการสำรวจในปี 2561 ยังระบุถึงประเด็นการอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพียงอย่างเดียวในเด็กวัยต่ำกว่า 6 ปีที่มีจำนวนร้อยละ 5.4 เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า จากผลสำรวจเมื่อครั้งที่แล้วนั้นหมายถึงมีเด็กจำนวนถึง 145,000 คน ถูกพ่อแม่เลี้ยงดูด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่งานวิจัยเรื่องผลกระทบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านจอทีวีมัลติมีเดียและการเสฟสื่อผ่านจออิเล็กทรอนิกส์มีผลกระทบกับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กซึ่งไม่สมควรใช้กับเด็กเล็กแรก

เกิดจนถึง 1 ขวบครึ่งอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นการรณรงค์ให้รักการอ่านและส่งเสริมทักษะการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเร่งด่วนในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความคิดและสามารถใช้ทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการอ่านของผู้เรียนมีหลายหลากปัจจัย ดังที่ อุมพร ตรังคมบัติ (2553) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่าน ได้แก่ ความสามารถของผู้เรียนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูไม่น่าสนใจ ไม่เร้าความสนใจ ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่กระตือรือร้นหรือสนใจในการเรียนรู้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและที่สำคัญเด็กวัยเรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาโดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ในภาวะปกติแล้วความสนใจและสมาธิของเด็กในวัยนี้มีขีดจำกัด สาเหตุเนื่องมาจากการพัฒนาการทางด้านสมอง อารมณ์ สังคมและการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่เหมือนเด็กโตส่วนใหญ่ที่สามารถควบคุมตัวเองได้ดีและด้วยเหตุนี้เองเด็กจึงมีสมาธิในการอ่านที่น้อยลงจนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศกำหนดนโยบายสำคัญและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (2565, ออนไลน์) ไว้ว่าให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่องและสื่อสารได้ เพื่อเป็นการวางรากฐานในการเรียนรู้ภายใต้แนวคิด “เด็กไทย วิธีใหม่ อ่านออกเขียนได้ทุกคน” โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้อ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้เห็นสภาพและปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข ผู้วิจัยจึงสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อมาบูรณาการความรู้ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตาย จังหวัดยโสธร ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยโดยการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองของแมว ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอมือเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) วิธีการสืบค้นข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะได้เลือกใช้วิธีการ

สืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบออนไลน์ (internet online) และผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population)

ประชากร (population) ที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นนักเรียนประถมศึกษา ชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตาย ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร จำนวน 12 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย (target group)

กลุ่มเป้าหมาย (target group) ที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นนักเรียนประถมศึกษา ชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองของแมว ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร จำนวน 12 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้การศึกษาข้อมูลด้วยค่าพารามิเตอร์ (parameters) กับประชากรทั้งหมด (population) และใช้สัญลักษณ์ทางสถิติในค่าพารามิเตอร์ (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2. ด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และปัจจัยด้านบริบททางการศึกษา ประกอบด้วย

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปรตาม (dependent variables) ใน 2 ด้าน ประกอบด้วยดังนี้

1) การพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2) ประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกคำจากบัญชีคำพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เฉพาะคำที่มีเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 สระ ได้แก่ สระอา สระอิ สระอุ สระอะ สระอ สระอุ สระเอ สระแ อ สระโอ สระเอะ สระแอะ สระโอะ สระอี สระเอะ สระเออะ สระอี สระเอะ และสระเออะ มาทำเป็นแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย จำนวน 6 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สระอา สระอิ สระอุ

ชุดที่ 2 สระอะ สระอ สระอุ

ชุดที่ 3 สระเอ สระแ อ สระโอ

ชุดที่ 4 สระเอะ สระแอะ สระโอะ

ชุดที่ 5 สระอี สระเอะ สระเออะ

ชุดที่ 6 สระอื้อ สระออ สระเออ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซอแมว ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ภาคการศึกษา คือ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน เรื่องการสะกดคำ จำนวน 2 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 4 ชั่วโมง
- 2) ชุดกิจกรรมแบบฝึกทักษะการเขียนคำตามมาตราตัวสะกด แม่ ก กา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 3) แบบฝึกทักษะการเขียนคำตามมาตราตัวสะกด แม่ กก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 4) แบบฝึกทักษะการเขียนคำตามมาตราตัวสะกด แม่ กบ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การแก้ปัญหการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนคำในมาตราตัวสะกด ได้ทำการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1 ศึกษาหลักการและวิธีการสอน โดยใช้เทคนิคการแก้ปัญหการเขียนคำภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองไม้ตายบ้านหนองซอแมว ในรายวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญและการสะกดคำยากให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาและ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 2 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 4 ชั่วโมง ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการอ่านจับใจความข่าว แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการสะกดคำยาก

4 นำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความ และการสะกดคำยากที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

5 นำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความและการสะกดคำยากไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในแผนการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียน การสอน การวัดผลประเมินผล ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) (Rovinelli & Hambleton, 1977, p.49-60) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนความคิดเห็นในการพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่า แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด

-1 หมายถึง แน่ใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด

เกณฑ์ค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป

แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความและการสะกดคำยาก มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความและการสะกดคำยากไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการดำเนินการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตาย โดยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) อธิบายและชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้นักเรียนเข้าใจ

2) ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความและการสะกดคำยาก กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย จำนวน 2 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 4 ชั่วโมง

3) เมื่อเสร็จสิ้นการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

4) หลังจากดำเนินการสอนครบทั้ง 2 แผน นักเรียนทำการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

5) นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความและการสะกดคำยาก กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

6) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำไปประมวลผลและวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยโดยการเรียนรู้แบบ active learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองของแมว ตำบลทุ่งนางโอก อำเภอมะนังยโสธร จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ขั้นตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) ผู้วิจัยได้นำแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองของแมว จำนวน 3 คน โดยเลือกเด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 1.1

ประสิทธิภาพ ของแบบฝึก การอ่านชุด เรียนรู้สระไทย	คะแนนเก็บระหว่างเรียน							ประสิทธิภาพ ระหว่างเรียน (E1)	ประสิทธิภาพ หลังเรียน (E2)
	ชุดที่ 1 สระอา สระอี สระอุ	ชุดที่ 2 สระอะ สระอิ สระอุ	ชุดที่ 3 สระเอ สระแอ สระโอ	ชุดที่ 4 สระเอะ สระแอะ สระโอะ	ชุดที่ 5 สระเอี สระเอือ สระเอือ สระเอือ สระเอือ สระเอือ	ชุดที่ 6 สระ สระ สระ สระ สระ สระ	คะแนน รวม		
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	60		
คะแนนเฉลี่ย	9.33	8.00	7.33	7.67	8.00	7.33	47.67	79.44	78.33
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	93.30	80.00	73.30	76.70	80.00	73.30	79.45	E1/E2	

จากตาราง 1.1 แสดงผลการสร้างและหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) ของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซอแมว จำนวน 3 คน โดยเลือกเด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 79.44 /78.33 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับเก่งและระดับอ่อน แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ นักเรียนในระดับเก่งจะสามารถอ่านคำที่กำหนดได้อย่างรวดเร็ว แต่นักเรียนในระดับอ่อนต้องใช้เวลาในการสะกดคำ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อบกพร่องของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

2) การหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:12) ผู้วิจัยได้นำแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซอแมว จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คนประกอบด้วยกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง 8

ตาราง 1.2 แสดงผลการสร้างและหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:10) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งนางโอก จำนวน 12 คน

ประสิทธิภาพ ของแบบฝึก การอ่านชุด เรียนรู้สระไทย	คะแนนเก็บระหว่างเรียน							ประสิทธิภาพ ระหว่างเรียน (E1)	ประสิทธิภาพ หลังเรียน (E2)
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	ชุดที่ 6	คะแนน		
	สระอา สระอี สระอุ	สระอะ สระอิ สระอุ	สระเอ สระแอ สระโอ	สระเอะ สระแอะ สระโอะ	สระอึ สระเอะ ส ร ะ เออะ	สระอื สระอื่อ ส ร ะ เออ			
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	60		
คะแนนเฉลี่ย	8.73	8.00	7.87	8.00	7.80	7.67	48.10	80.11	81.33
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	87.30	80.00	78.70	80.00	78.00	76.70	80.16	E1/E2	

จากตาราง 1.2 แสดงผลการสร้างและหาประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:10) ของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งนางโอก จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คนประกอบด้วยกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน โดยแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.11/81.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 แต่เนื่องจาก ค่าประสิทธิภาพ (E₁) มีค่าต่ำกว่าค่าประสิทธิภาพ (E₂) สาเหตุเพราะการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนมีระยะเวลาที่จำกัดในการเรียนรู้จึงทำให้นักเรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนได้ไม่เต็มที่ ประกอบกับ

การทดสอบหลังเรียนนักเรียนมีเวลาในการทำแบบทดสอบเนื่องจากจุดประสงค์หลักคือการทำแบบทดสอบอย่างเดียว ดังนั้นค่าประสิทธิภาพ (E_1) จึงมีค่าต่ำกว่าค่าประสิทธิภาพ (E_2)

ตาราง 1.3 แสดงผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองไม้ตายหนองซอแมว จำนวน 12 คน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ประสิทธิภาพ ของแบบฝึก การอ่านชุด เรียนรู้สระไทย	คะแนนเก็บระหว่างเรียน							ประสิทธิภาพ ระหว่างเรียน (E_1)	ประสิทธิภาพ หลังเรียน (E_2)
	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	ชุดที่ 6	คะแนน		
	สระอา	สระอะ	สระเอ	สระเอะ	สระอี	สระเอือ	รวม		
	สระอึ	สระอิ	สระแอ	สระแอะ	สระเอาะ	สระออ			
	สระอุ	สระอุ	สระโอ	สระโอะ	ส ร ะ เออะ	ส ร ะ เออ			
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	60		
คะแนนเฉลี่ย	8.73	8.73	8.00	7.91	7.91	8.00	49.27	82.12	81.82
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	87.30	87.30	80.00	79.10	79.10	80.00	82.11	E1/E2	

จากตาราง 1.3 แสดงผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.12 /81.82 แสดงให้เห็นว่าการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

ขั้นตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย ดังตาราง 1.4

ตาราง 4.4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย

คะแนน	คน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	s.d.	$\bar{D}$	SD_0	t	Sig*
ก่อนเรียน	12	20	11.73	2.61	3.55	1.29	9.09*	0.0000
หลังเรียน	12	20	15.27	3.50				

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1.4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.73 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.27 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.12 /81.82 แสดงให้เห็นว่าการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80

สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ภิญญา นุญจันท์ และสุวิมล ใจชื่น (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใหม่ท่าพาณิชย์) โดยใช้แบบฝึกทักษะบัญชีคำพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำโดยใช้แบบฝึกทักษะบัญชีคำพื้นฐานทางการอ่านออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว มีคะแนนเฉลี่ย 16.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.50 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 4.47 อยู่ในระดับพึงพอใจมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ รัตติยาพร โกสุม และอัฐพล อินตะเสนา (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ผลการวิจัยพบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 66.25 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด และมีพฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องคำควบกล้ำ คิดเป็นร้อยละ 53.33 อยู่ในระดับพอใช้ ปัญหาสำคัญคือ นักเรียนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในการทำกิจกรรม และมีนักเรียนที่สนใจแต่ยังไม่คุ้นชินกับวิธีการสอน และบางคนอ่านออกเสียงยังไม่คล่อง วงจรปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงโดยชี้แจงแนวปฏิบัติให้ชัดเจน และชี้แนะสมาชิกแต่ละกลุ่มให้ช่วยสอนสมาชิกในการฝึกอ่านออกเสียงมากยิ่งขึ้น ผลการจัดการเรียนรู้ ปรากฏว่านักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 76.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 64.18 อยู่ในระดับดี เพิ่มขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลปรากฏว่า

นักเรียนนักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 88.33 อยู่ในระดับดีมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและการศึกษาของ พิรฮาน และ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการใช้ชุดฝึกทักษะอักษร 5 สี ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาหน่วยงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการอ่านคำควบกล้ำในวิชาภาษาไทยของนักเรียนก่อนเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.00 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 4.21 และหลังเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า เท่ากับ 2.37 สรุปได้ว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01; 2) ความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.19 โดยระดับความ พึงพอใจรวมอยู่ในระดับพอใจมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสม ด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่านชุดเรียนรู้สระไทย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านสะกดคำที่ประสมด้วยสระเสียงเดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อน เรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ร่วมกับแบบฝึกการอ่าน ชุดเรียนรู้สระไทย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.73 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.27 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของ นักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ เมธิณี พวงสังวาลย์ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ภาษาอังกฤษและแรงจูงใจในการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมการศึกษาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกม การศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 18.30, S.D. = 2.23) 2) แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมการศึกษาโดยภาพ รวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ แรงจูงใจภายใน ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = 0.13) และแรงจูงใจภายนอก ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.29) ตามลำดับ 3) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ ร่วมกับเกมการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสนใจ ความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมทำให้นักเรียนรู้จักเสียงของตัวอักษร สามารถแยกหน่วยเสียงในคำ ฝึกสะกดคำอ่านออกเสียง คำได้ถูกต้อง และเกิดความสนุกสนานในการเรียนมาก

สอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ กรุณา และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การ พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์โดยใช้วิธีการสอน

แบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำสูงกว่าก่อนใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำสูงกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำสูงกว่าก่อนใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกร่วมกับเทคนิคช่วยจำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนภรณ์ ขาวดี และฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณระกร (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดแบบทดสอบวินิจฉัยความสามารถในการอ่านภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1” ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดแบบทดสอบวินิจฉัยประกอบด้วยชุดแบบทดสอบวินิจฉัย จำนวน 4 ชุดตามช่วงเวลา คือ หลังจากเรียนรายวิชาภาษาไทยครบ 50 100 150 และ 200 ชั่วโมงโดยแต่ละชุด ประกอบด้วยเอกสาร 5 ฉบับ ได้แก่ 1) คู่มือการดำเนินการทดสอบ 2) แบบทดสอบวินิจฉัยซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบ 4 ตอน ได้แก่ 2.1) แบบทดสอบการ จำแนกตัวอักษร 2.2) แบบทดสอบการอ่านออกเสียงคำ 2.3) แบบทดสอบการอ่านสะกดคำ 2.4) แบบทดสอบการบอกความหมายของคำศัพท์ 3) แบบบันทึกผลการทดสอบ 4) แบบรายงานผลการทดสอบ และ 5) ภาคผนวกโดยการตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวินิจฉัยมีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.75-0.90 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.30-0.50 โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.88-0.98 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลการวินิจฉัย พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือนักเรียนไม่สามารถจำแนกพยัญชนะและสระได้รองลงมาคือปัญหาตัวสะกดและลำดับสุดท้ายคือนักเรียนไม่เข้าใจหน้าที่ของพยัญชนะและสระเมื่อนำมาประสมในคำ

สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชานนท์ ปรีเลขา (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการออกเสียงสัทอักษรพินอินโดยใช้แบบฝึกการอ่านออกเสียงสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการอ่านออกเสียงพยัญชนะ สระ และคำศัพท์ได้ดีขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{sig} < 0.05$) โดยค่าเฉลี่ยการอ่านออกเสียงพยัญชนะเพิ่มขึ้นจาก $\bar{X} = 5.44$ เป็น $\bar{X} = 7.33$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงจาก $S.D. = 1.86$ เป็น $S.D. = 1.08$ สำหรับสระเดี่ยวและสระประสม ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก $\bar{X} = 3.17$ เป็น $\bar{X} = 6.42$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงจาก $S.D. = 1.65$ เป็น $S.D. = 0.82$ ส่วนการอ่านคำศัพท์ 2 และ 3 พยางค์ ค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก $\bar{X} = 1.85$ เป็น $\bar{X} = 6.42$ โดยมีการเปลี่ยนแปลงของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเล็กน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ สอนอง หินอ่อน และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำโดยใช้แบบฝึกสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกะเตียด ตำบลสองคอน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนการสอนทางด้านศึกษาศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกะเตียด โดยใช้แบบฝึกวิชาภาษาไทย

เรื่องการเขียนสะกดคำ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณแบบกึ่งทดลอง ใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนจำนวน 25 คน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพของแบบฝึกสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สามารถหาประสิทธิภาพได้ 81.30/82.04 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกียรติศักดิ์ กรุณา, สมบัติ คชสิทธิ์ และพิทักษ์ นิลนพคุณ. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์โดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเทคนิคช่วยจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 11(2), 569-583.
- ชัยณรงค์ ขำบัณฑิต. (2562). *ผลการใช้โปรแกรมสอนอ่านทางตรงส่งเสริมความพยายามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาด้านการอ่าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร. (2560). *สภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภรณ์ ขาวดี และฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร. (2567). การพัฒนาชุดแบบทดสอบวินิจฉัยความสามารถในการอ่านภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 16(1), 243-258.
- ปรีชานนท์ ปรีเลขา ภัคจิรา ชัดิยะ และปวีณา ภูากบเพชร (2567). การพัฒนาทักษะการออกเสียงสัทอักษรพินอินโดยใช้แบบฝึกการอ่านออกเสียง สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการและวิจัย*. 14(4), 1-13.
- ภิญญาดา นุ้ยจันทิก และสุวิมล ใจชื่น. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใหม่ท่าพานิชย์). *วารสารชัยพฤกษ์ปริทัศน์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(1), 87-97.
- พिरาน แฉะ, รุสนาณี อาเก๊ะ, อุมมุกัลป์ โสมสาเอียด, และณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ. (2556). ผลการใช้ชุดฝึกทักษะอักษร 5 สี ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำในวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนประถมศึกษาหน่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. *วารสารวิชาการครุศาสตร์สวนสุนันทา*, 8(2), 87-94.

- เมธินี พวงสังวาลย์, ยุพิน ยืนยง และอัญชญา พานิช. (2567). การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษและแรงจูงใจในการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบพินิกส์ร่วมกับเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of MCU Ubon Review*, 9(2), 4073420.
- รัตติยาพร โกสุม และอัฐพล อินตะเสนา. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคาถาควบกล้ำด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2. *วารสารราชภัฏมหาสารคาม*, 18(3), 350-358.
- สนอง หินอ่อน, พิรพงษ์ แสนสิ่ง และวีรพงษ์ พิจารณ์. (2567). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำโดยใช้แบบฝึกสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกะเตียดตำบลสองคอน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์*, 1(2), 1-13.
- สวรสต กาวี. (2549). *การสร้างชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2553). *Everest พาลูกค้นหาคความนับถือตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชันดำภาพพิมพ์
- อรอุมา ตั้งพัฒนาสมบุญ. (2546). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์, ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การเยียวยาและฟื้นฟูจิตสังคมผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบ:
บทวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์
Psychosocial Healing and Rehabilitation for War-Affected Populations
in Border Areas: A Political Science and Social Work Analysis

พิชิต กันยาวรรณ
เทศบาลตำบลตาตอง จังหวัดยโสธร
Pichit Kanyawan
Tad Thong Subdistrict Municipality, Yasothon Province
e-mail: pichit2510@gmail.com

บทคัดย่อ

เหตุการณ์สงครามระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชายขอบได้สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงทั้งในมิติความมั่นคงของมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะต่อสภาพจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ประสบภัย บทความนี้มุ่งวิเคราะห์กระบวนการเยียวยาและฟื้นฟูจิตสังคมของผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบผ่านกรอบแนวคิดรัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ โดยใช้กรอบทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ทฤษฎีสหิทธิมนุษยชน และแนวคิดการเสริมพลัง (empowerment) เป็นฐานในการอธิบาย การศึกษาอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ประสบภัยสงคราม ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์พบว่า การเยียวยาเชิงจิตสังคมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องบูรณาการกลไกของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมเข้าด้วยกัน โดยเน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย (safe space) การฟื้นฟูความเชื่อมั่น และการจัดบริการสนับสนุนทางจิตสังคมอย่างต่อเนื่อง บทความเสนอให้มีการพัฒนากลไกเชิงนโยบายที่เน้นสิทธิมนุษยชน การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น และการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูจิตสังคมชายขอบภายใต้ความร่วมมือพหุภาคี เพื่อสร้างสันติภาพและความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การเยียวยาจิตสังคม, ผู้ประสบภัยสงคราม, พื้นที่ชายขอบ, รัฐศาสตร์, สังคมสงเคราะห์

Abstract

Armed conflicts affecting border areas have caused severe damage to human security, economic stability, social cohesion, and cultural integrity, with profound impacts on the psychological well-being and social relationships of affected populations. This article analyzes the psychosocial healing and rehabilitation processes for war-affected communities in border regions through the lens of political science

and social work. The study employs the theoretical frameworks of Human Security, Human Rights, and Empowerment to guide the analysis. A qualitative research methodology was adopted, collecting data from war survivors, community leaders, local government officials, and NGOs through in-depth interviews and content analysis. The findings reveal that effective psychosocial recovery requires an integrated approach involving state mechanisms, local government organizations, and civil society, emphasizing the creation of safe spaces, the restoration of trust, and the provision of continuous psychosocial support services. The article recommends policy mechanisms that prioritize human rights, decentralize authority to enhance local government roles, and establish border-area psychosocial rehabilitation centers under multi-sectoral cooperation. Such measures are crucial for fostering long-term peace, resilience, and sustainable recovery in war-affected border communities.

Keywords: Psychosocial healing, War-affected populations, Border areas, Political science, Social work

บทนำ

พื้นที่ชายขอบที่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์สงครามระหว่างประเทศไม่เพียงแต่เผชิญความเสียหายทางร่างกายและโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังสร้างบาดแผลทางจิตใจและสังคมที่ส่งผลในระยะยาวต่อผู้ประสบภัย ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (international relations) โดยเฉพาะกรอบแนวคิด Human Security และ peace psychology มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายรัฐกับสภาวะจิตใจของประชาชน (Galtung, 1969; Christie, Wagner, & Winter, 2001) นอกจากนี้ การศึกษาในบริบทต่างประเทศ เช่น การบูรณาการ MHPSS กับกระบวนการสันติภาพหลังความขัดแย้ง ชี้ให้เห็นว่า การฟื้นฟูจิตสังคมควรเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน ในบริบทประเทศไทย แม้ว่าการวิจัยด้านจิตสังคมในพื้นที่ชายขอบยังจำกัด แต่มีแนวทางสำคัญ เช่น การศึกษาของ Kumnerddee, Tochaiwat, และ Rangsin (2013) เกี่ยวกับผลกระทบทางจิตสังคมต่อทหารพิการและครอบครัวในพื้นที่ความไม่สงบภาคใต้ของไทย พบว่าปัญหาทางจิตเป็นเรื่องที่ไม่ได้รับความสนใจเพียงพอ ด้านโครงสร้างระบบการฟื้นฟูจิตสังคมในประเทศไทยเอง มีการพัฒนาโดยเชื่อมโยงระบบสุขภาพจิตระดับชุมชนเข้ากับบริการทางการแพทย์และภาคส่วนอื่น (Wannasewok, 2022)

อย่างไรก็ตาม การเยียวยาที่ให้ความสำคัญทั้งระดับรัฐและชุมชน รวมถึงกรอบทางปัญญาเชิงรัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ ยังคงเป็นช่องว่างของการศึกษาที่บทความนี้มุ่งจะตอบโจทย์ปัญหา

ดังกล่าวผ่านการสะท้อนสารัตถะทางวิชาการอันประกอบด้วย บริบทของปัญหาที่ความเชื่อมโยงระหว่างสถานการณ์สงครามชายขอบกับการบาดเจ็บทางจิตและสังคม ช่องว่างของนโยบายและวิชาการไทยโดยเฉพาะในด้านการบูรณาการรัฐศาสตร์กับสังคมสงเคราะห์ และเพื่อเสนอกรอบวิเคราะห์ที่ผสมผสานแนวคิด Human Security, สิทธิมนุษยชน, และกระบวนการเสริมพลัง พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำไปสู่การฟื้นฟูเชิงจิตสังคมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชายขอบ

สถานการณ์สงครามระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชายขอบ

สงครามระหว่างประเทศมักส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชายขอบอย่างรุนแรง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมักมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ติดพรมแดน และมีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมกับทั้งสองหรือหลายรัฐ การเป็น “พื้นที่กันชน” (buffer zone) ทำให้พื้นที่ชายขอบกลายเป็นแนวหน้าในการสู้รบ และมักเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่คู่ขัดแย้งต้องการควบคุม ซึ่งก่อให้เกิดทั้งการสูญเสียทางกายภาพและการบั่นทอนทุนทางสังคมของชุมชน (Barakat & Zyck, 2009) ในเชิงรัฐศาสตร์ พื้นที่ชายขอบเป็นพื้นที่ที่รัฐมักมีอำนาจควบคุมและการจัดสรรทรัพยากรน้อยกว่าพื้นที่ศูนย์กลาง ทำให้โครงสร้างพื้นฐานและระบบสวัสดิการสังคมไม่เพียงพอต่อการรับมือวิกฤติสงคราม ผลที่ตามมาคือประชาชนชายขอบต้องเผชิญการพลัดถิ่น (displacement) การสูญเสียแหล่งทำกิน และการถูกจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลหรือการศึกษา (UNHCR, 2023) ในกรณีของไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศ เช่น ความตึงเครียดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ชายขอบมักเป็นจุดเปราะบางต่อการรุกรานและการใช้ความรุนแรง อีกทั้งยังสะท้อนถึงข้อจำกัดของรัฐในการคุ้มครองประชาชนกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ จากมุมมองด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การจัดการผลกระทบภายในพื้นที่ชายขอบต้องพิจารณาทั้งในมิติความมั่นคงแบบดั้งเดิม (traditional security) และความมั่นคงของมนุษย์ (human security) (UNDP, 1994) เพื่อให้ครอบคลุมทั้งการป้องกันภัยคุกคามทางทหารและการเยียวยาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของผู้ประสบภัย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน

สงครามในพื้นที่ชายขอบก่อให้เกิดผลกระทบเชิงจิตสังคมในหลายมิติ ตั้งแต่ความเครียดเรื้อรัง (chronic stress) ภาวะซึมเศร้า (depression) ไปจนถึงความผิดปกติจากเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (post-traumatic stress disorder: PTSD) ความสูญเสียบุคคลในครอบครัวและเครือข่ายชุมชนทำให้โครงสร้างการพึ่งพากันในสังคมอ่อนแอ และลดความสามารถของชุมชนในการฟื้นฟูตนเอง ในด้านเศรษฐกิจและสังคม การถูกบังคับให้อพยพออกจากถิ่นฐานทำให้สูญเสียแหล่งทำกินและโอกาสทางการศึกษา ขณะเดียวกันการอยู่อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัยหรือพื้นที่พักพิงชั่วคราวมักมีข้อจำกัดด้านสาธารณูปโภคและบริการสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม ในมิติทางวัฒนธรรม การพลัดถิ่นยังหมายถึงการสูญเสียรากเหง้าและอัตลักษณ์ของชุมชนชายขอบ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความ

มั่นคงทางจิตใจและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับมือกับผลกระทบเหล่านี้จำเป็นต้องใช้แนวทางบูรณาการระหว่างนโยบายรัฐ กลไกท้องถิ่น และมาตรการฟื้นฟูทางจิตสังคม เช่น การจัดบริการ psychosocial first aid การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (safe space) และการฟื้นฟูทางสังคมของชุมชน

ความเปราะบางทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของชุมชนชายขอบ

ชุมชนชายขอบในประเทศไทยเป็นกลุ่มประชากรที่มักเผชิญความเปราะบางในหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม โดยมีลักษณะร่วมคือการถูกจำกัดโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐอย่างไม่เท่าเทียม ในมิติทางสังคม กลุ่มชายขอบจำนวนมาก เช่น ชนกลุ่มน้อยและผู้ไร้สัญชาติ ประสบปัญหาการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ทั้งการศึกษาและสาธารณสุข อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมายและโครงสร้างการบริหาร (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2563) การถูกมองว่าเป็น “คนนอก” ในสังคมกระแสหลักยังส่งผลต่อการตีตรา (stigmatization) และการกีดกันทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ ความเปราะบางมักมาจากการพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมขนาดเล็ก การขาดที่ดินทำกินที่มั่นคง และการเข้าถึงตลาดที่จำกัด (อมรา พงศาพิชญ์, 2557) ปัญหานี้ซ้ำเติมจากการขาดโอกาสในการได้รับสินเชื่อและการสนับสนุนทางเศรษฐกิจจากรัฐ ทำให้เกิดวงจรความยากจนที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในมิติการเมือง กลุ่มชายขอบมักขาดอำนาจต่อรองทางการเมือง และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐอย่างจำกัด แม้ว่ารัฐธรรมนูญไทยจะรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชน แต่ในทางปฏิบัติการบังคับใช้ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2558) ส่วนวัฒนธรรม ความเปราะบางปรากฏชัดจากการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษา เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายรวมศูนย์ทางวัฒนธรรมของรัฐ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตดั้งเดิมถูกกลดทอนลง (ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี, 2560) การถูกบังคับให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมกระแสหลักทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายขอบถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การทำความเข้าใจความเปราะบางในทั้งสี่มิติ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการออกแบบนโยบายเยียวยาและฟื้นฟูจิตสังคมของผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ผลกระทบเชิงจิตสังคม (psychosocial impacts) ต่อผู้ประสบภัย

ผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบต้องเผชิญผลกระทบเชิงจิตสังคมหลายมิติ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ผลกระทบเหล่านี้ไม่เพียงเกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรงโดยตรง แต่ยังมาจากภาวะไร้ความมั่นคงและความไม่แน่นอนในอนาคต ในมิติด้านจิตใจ ผู้ประสบภัยมักเกิดภาวะเครียดเรื้อรัง วิตกกังวล และซึมเศร้า ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและทรัพย์สิน (วิไลวรรณ สันตุไพร, 2560) การเผชิญกับความรุนแรงอย่างต่อเนื่องอาจนำไปสู่ภาวะบาดแผลทางจิตใจ (psychological trauma) และโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ

(PTSD) ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องการการเยียวยาเฉพาะทาง ในมิติด้านสังคม การพลัดถิ่นและการอพยพ บังคับทำให้เกิดการแตกสลายของเครือข่ายชุมชนและการสูญเสียทุนทางสังคม ส่งผลให้ผู้ประสบภัย รู้สึกโดดเดี่ยวและขาดการสนับสนุนทางสังคม (ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2561) ความไม่มั่นคงทาง เศรษฐกิจที่เกิดจากการสูญเสียแหล่งทำกินยังสร้างแรงกดดันต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว และเพิ่ม ความเสี่ยงต่อความขัดแย้งภายในชุมชน ในมิติวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ การอพยพออกจากถิ่นฐานทำ ให้ผู้ประสบภัยสูญเสียความผูกพันกับพื้นที่ ตลอดจนวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบ สำคัญต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2559) การสูญเสียรากเหง้าทางวัฒนธรรม นี้ยังส่งผลต่อการปรับตัวในสังคมใหม่และความมั่นคงทางจิตใจ กล่าวโดยสรุป ผลกระทบเชิงจิตสังคม ต่อผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบมีความซับซ้อนและสอดประสานกันหลายมิติ การฟื้นฟูจึง จำเป็นต้องใช้แนวทางแบบองค์รวม (holistic approach) ที่เชื่อมโยงการเยียวยาทางจิตใจกับการ เสริมสร้างทุนทางสังคมและการคุ้มครองทางวัฒนธรรม

ช่องว่างด้านนโยบายและการดำเนินงานของรัฐในการคุ้มครองประชาชนชายขอบ

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายและนโยบายหลายฉบับที่ประกาศเจตนารมณ์คุ้มครองสิทธิ มนุษยชนและสร้างความเท่าเทียม แต่ในความเป็นจริง ชุมชนชายขอบยังคงเผชิญความเหลื่อมล้ำและ การเข้าถึงทรัพยากรอย่างจำกัด การปฏิบัตินโยบายจำนวนมากยังคงสะท้อนมุมมองด้านความมั่นคง แบบเดิมที่มุ่งเน้นการป้องกันภัยคุกคามทางการทหาร มากกว่าการมองประชาชนเป็นศูนย์กลางของ ความมั่นคง (human security) ผลลัพธ์คือ การคุ้มครองด้านสวัสดิการและการเยียวยาผลกระทบเชิง จิตสังคมของประชาชนชายขอบยังคงเป็นเรื่องรอง ไม่ใช่เป้าหมายหลัก นอกจากนี้ แม้จะมีการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณและอำนาจตัดสินใจยัง ทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างทันทั่วถึง การแก้ไขปัญหามาตรการเร่งด่วน เช่น ภาวะวิกฤตสงครามชายขอบ จึงมักต้องรอการอนุมัติจากส่วนกลาง ส่งผลให้ความช่วยเหลือล่าช้า และไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2560) อีกประเด็นสำคัญคือ การขาด กลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานรัฐในระดับต่าง ๆ การให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยชายขอบจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งความมั่นคง สาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบการทำงานที่ซ้ำซ้อน ขาดระบบข้อมูลกลาง และมีข้อ ขัดแย้งเชิงอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน (ปองขวัญ สวัสดิภักดิ์, 2564) ช่องว่างเชิงนโยบายและ การดำเนินงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการคุ้มครองประชาชนชายขอบยังขาด “โครงสร้างการทำงาน ร่วมกัน” ที่สามารถผสานทั้งมิติความมั่นคงของรัฐและความมั่นคงของมนุษย์เข้าไว้ด้วยกันอย่าง แท้จริง หากรัฐยังไม่ปรับมุมมองและกลไกให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ชายขอบ การเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์

1. แนวคิด Human Security (ความมั่นคงของมนุษย์)

แนวคิด Human Security หรือ “ความมั่นคงของมนุษย์” เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศจากภัยคุกคามแบบดั้งเดิมทางการทหาร ไปสู่ภัยคุกคามที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล องค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามแนวคิดนี้ใน Human Development Report 1994 ว่าความมั่นคงของมนุษย์ครอบคลุมอย่างน้อยเจ็ดมิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม บุคคล ชุมชน และการเมือง (UNDP, 1994) Fukuda-Parr และ Messer (2002) อธิบายว่า Human Security เน้นการปกป้องบุคคลจากภัยคุกคามร้ายแรงต่อชีวิตและศักดิ์ศรี พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพให้บุคคลสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้ โดยไม่ถูกจำกัดจากความกลัว (freedom from fear) และความขัดสน (freedom from want) แนวคิดนี้จึงก้าวข้ามกรอบรัฐเป็นศูนย์กลาง (state-centric security) และมุ่งสู่การมองมนุษย์เป็นแกนกลางของการพัฒนาและการคุ้มครอง King และ Murray (2002) เสนอว่า ความมั่นคงของมนุษย์ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยคุกคาม แต่ยังรวมถึงการสร้างเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เอื้อต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในระยะยาว นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของพื้นที่ชายขอบและพื้นที่ขัดแย้ง ซึ่งความไม่มั่นคงมีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายมิติ กล่าวโดยสรุป แนวคิด Human Security ถือเป็นการปรับกรอบการวิเคราะห์ด้านความมั่นคงที่เน้นปัจเจกบุคคลเป็นศูนย์กลาง และมีศักยภาพสูงในการเป็นฐานคิดเชิงนโยบายเพื่อการเยียวยา พื้นฟู และพัฒนาสังคมหลังความขัดแย้ง

2. ทฤษฎีสหิทธิมนุษยชน (Human Rights Theory)

ทฤษฎีสหิทธิมนุษยชน (Human Rights Theory) มีรากฐานอยู่บนแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถถูกกลืนได้ เนื่องจากสิทธิเหล่านี้มีที่มาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (inherent dignity of human beings) ไม่ใช่สิ่งที่รัฐมอบให้ (Donnelly, 2013) แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นจากปรัชญาการเมืองแบบเสรีนิยมและจารีตธรรมชาติ (natural law tradition) ซึ่งถือว่าสิทธิบางประการมีอยู่โดยกำเนิด เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความเสมอภาค (Locke, 1988) ในมิติทางกฎหมายระหว่างประเทศ ทฤษฎีสหิทธิมนุษยชนได้รับการสถาปนาผ่านปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights – UDHR) ปี 1948 ซึ่งเป็นเอกสารหลักที่กำหนดมาตรฐานสากลเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (United Nations, 1948) Nickel (2007) อธิบายว่า สิทธิมนุษยชนมีบทบาทสองด้าน คือ เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมที่รัฐและสถาบันต้องเคารพ และเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อปกป้องบุคคลจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ในขณะเดียวกัน Sen (1999) เน้นว่าการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนต้องผนวกกับการขยายเสรีภาพเชิงรูปธรรม (substantive freedoms) เช่น การเข้าถึงการศึกษา การสาธารณสุข และโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สิทธิเป็นจริงในทางปฏิบัติ สำหรับพื้นที่ชายขอบ ทฤษฎีสหิทธิมนุษยชนมี

ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากกลุ่มประชากรเหล่านี้มักเผชิญการถูกกีดกันทางสังคมและการเข้าถึงสิทธิสาธารณะอย่างไม่เท่าเทียม การประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในเชิงนโยบายจะช่วยยืนยันว่าการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยต้องคำนึงถึงสิทธิในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการมีชีวิตอย่างปลอดภัย สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือ และสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม

3. ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจในภาวะวิกฤติ

ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ มีรากฐานมาจากแนวคิดการกระจายอำนาจทางการเมืองและการบริหารจากส่วนกลางสู่หน่วยงานปกครองในระดับพื้นที่ เพื่อให้การตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในภาวะวิกฤติ เช่น สงคราม ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์ความไม่สงบ การกระจายอำนาจจึงมีบทบาทสำคัญต่อการตอบสนองอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ Rondinelli (1981) แบ่งการกระจายอำนาจออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การกระจายอำนาจทางการเมืองการบริหาร (de-concentration) 2) การมอบอำนาจ (delegation) 3) การถ่ายโอนอำนาจ (devolution) และ 4) การกระจายความเป็นหุ้นส่วน (partnership) โดยในภาวะวิกฤติ รูปแบบการถ่ายโอนอำนาจ (devolution) และการสร้างหุ้นส่วนกับภาคประชาสังคมมักให้ผลลัพธ์ที่ตอบสนองได้ดีที่สุด เพราะทำให้หน่วยงานท้องถิ่นมีอิสระและความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา (Smoke, 2003) งานของ Ostrom (1990) ยังชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการทรัพยากรและการฟื้นฟูหลังวิกฤติประสบความสำเร็จ เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงพื้นที่และเข้าใจโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมมากกว่าระดับส่วนกลาง ในบริบทของพื้นที่ชายขอบในภาวะสงคราม การกระจายอำนาจจึงไม่เพียงเป็นกลไกด้านการบริหาร แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ ที่ทำให้ท้องถิ่นสามารถจัดบริการพื้นฐาน การเยียวยาจิตสังคม และการฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างทันการณ์ ลดการพึ่งพาส่วนกลางและเสริมสร้างความยืดหยุ่นของชุมชนในระยะยาว

ทฤษฎีและแนวคิดด้านสังคมสงเคราะห์

1. จิตสังคมบำบัด (Psychosocial Intervention)

จิตสังคมบำบัด (psychosocial intervention) เป็นแนวทางการช่วยเหลือที่ผสานการฟื้นฟูด้านจิตใจและสังคมเข้าด้วยกัน โดยมุ่งลดผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากเหตุการณ์วิกฤติ เช่น สงครามหรือภัยพิบัติ (Hobfoll et al., 2007) แนวทางนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าปัญหาทางจิตใจและสังคมมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง การบำบัดที่ประสบความสำเร็จจึงต้องพิจารณาทั้งสองมิติอย่างบูรณาการ องค์ประกอบสำคัญของจิตสังคมบำบัดในภาวะวิกฤติประกอบด้วย 1) การปฐมพยาบาลทางจิตใจ (psychological first aid) เพื่อบรรเทาความเครียดเฉียบพลัน 2) การเสริมพลัง (empowerment) เพื่อให้ผู้ประสบภัยรู้สึกว่ามีความสามารถควบคุมชีวิตตนเองได้ และ 3) การฟื้นฟูเครือข่ายสังคม (social network restoration) เพื่อสร้างการสนับสนุน

ทางสังคมที่ยั่งยืน ในบริบทของพื้นที่ชายขอบที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การใช้จิตสังคมบำบัดต้องคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม ภาษา และโครงสร้างชุมชนเป็นพิเศษ เนื่องจากความแตกต่างเหล่านี้ อาจส่งผลต่อการรับรู้และยอมรับการบำบัด (Summerfield, 1999) การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และองค์กรท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลของการเยียวยา จากมุมมองเชิงนโยบาย จิตสังคมบำบัดไม่ควรถูกมองเพียงเป็นการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ แต่ควรบูรณาการเข้ากับระบบความมั่นคงของมนุษย์ (human security) และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างความยืดหยุ่น (resilience) ของชุมชนให้สามารถรับมือกับวิกฤติในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเสริมพลัง (empowerment)

การเสริมพลัง (empowerment) เป็นแนวคิดและกระบวนการที่มุ่งเพิ่มศักยภาพของบุคคล กลุ่ม และชุมชน ให้สามารถควบคุมชีวิต กำหนดทิศทางการพัฒนา และมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย ในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของตนเอง (Zimmerman, 2000) แนวคิดนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูหลังภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะในบริบทของผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบ ที่มักเผชิญข้อจำกัดทั้งด้านโอกาส ทรัพยากร และสิทธิทางการเมือง Rappaport (1987) อธิบายว่าการเสริมพลังมีทั้งในระดับปัจเจกบุคคล (psychological empowerment) และระดับชุมชน (community empowerment) ในระดับปัจเจก กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่า และความสามารถในการตัดสินใจ ส่วนในระดับชุมชน การเสริมพลังหมายถึงการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มในการระดมทรัพยากร แก้ปัญหา และมีอำนาจต่อรองกับสถาบันหรือโครงสร้างอำนาจในสถานการณ์สงคราม การเสริมพลังไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูทักษะชีวิตและเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างพื้นที่ทางการเมืองและสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบ สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายที่กระทบต่อชีวิตตนเอง (Perkins & Zimmerman, 1995) จากมุมมองนโยบายสาธารณะ การเสริมพลังควรถูกออกแบบควบคู่กับมาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการฟื้นฟูจิตสังคมมีความยั่งยืนและลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกในระยะยาว

3. การฟื้นฟูชุมชน (Community Rehabilitation)

การฟื้นฟูชุมชน (community rehabilitation) หมายถึงกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาความสามารถของชุมชนให้กลับมามีความเข้มแข็งหลังเผชิญวิกฤติ เช่น สงคราม ภัยพิบัติ หรือความขัดแย้งทางสังคม โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูทั้งโครงสร้างทางกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม (Coles & Buckle, 2004) ในบริบทของพื้นที่ชายขอบที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การฟื้นฟูชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนท้องถิ่นเอง (Twigg, 2015) กระบวนการนี้ควรดำเนินไปพร้อมกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน เช่น การสร้างงาน การฟื้นฟูการเกษตร และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดความเปราะบาง จากมุมมองด้านสังคมสงเคราะห์ การฟื้นฟู

ชุมชนยังต้องเน้นการเสริมพลัง (empowerment) และการสร้างความยืดหยุ่น (resilience) ให้กับประชาชน ผ่านกิจกรรมที่เสริมสร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรมของพื้นที่ (Norris et al., 2008) การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การฟื้นฟูมีความยั่งยืน การฟื้นฟูชุมชนในพื้นที่ชายขอบจึงเป็นทั้งกระบวนการทางสังคมและนโยบายสาธารณะ ที่ต้องอาศัยกรอบคิดแบบบูรณาการระหว่างความมั่นคงของมนุษย์ (human security) สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนไม่เพียงฟื้นตัวจากวิกฤติ แต่ยังมีศักยภาพรับมือกับความท้าทายในอนาคต

บทบาทและข้อจำกัดของรัฐและท้องถิ่น

1. การจัดสวัสดิการและความช่วยเหลือฉุกเฉิน

บทบาทสำคัญของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในสถานการณ์สงครามหรือวิกฤติด้านมนุษยธรรม คือการจัดสวัสดิการพื้นฐานและความช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้ประสบภัย เช่น อาหาร ที่พักพิง บริการด้านสาธารณสุข และการคุ้มครองด้านความปลอดภัย (IFRC, 2018) ในบริบทไทย หน่วยงานอย่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจในการวางแผนและประสานการให้ความช่วยเหลือ ขณะที่ อปท. มีบทบาทในการประเมินความต้องการเร่งด่วนของพื้นที่และจัดสรรทรัพยากรให้ตรงจุด อย่างไรก็ตาม การให้บริการในพื้นที่ชายขอบยังมีข้อจำกัดจากปัจจัยโครงสร้างและภูมิศาสตร์ ทำให้การส่งมอบความช่วยเหลือมีความล่าช้าและไม่ครอบคลุม

2. ความท้าทายด้านงบประมาณ บุคลากร และระบบกฎหมาย

ข้อจำกัดด้านงบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณของรัฐส่วนใหญ่กำหนดไว้ล่วงหน้าและมีความยืดหยุ่นต่ำ (Smoke, 2003) ส่งผลให้การเบิกจ่ายเพื่อการช่วยเหลือฉุกเฉินไม่สามารถตอบสนองสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในด้านบุคลากร อปท. หลายแห่งมีเจ้าหน้าที่จำกัดและขาดทักษะเฉพาะด้าน เช่น การให้การช่วยเหลือด้านจิตสังคม หรือการประสานงานด้านมนุษยธรรม ขณะเดียวกัน ระบบกฎหมายและระเบียบราชการที่ซับซ้อนยังเป็นปัจจัยถ่วงความรวดเร็วในการดำเนินงาน (Rondinelli, 1981) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและโครงสร้างการบริหารให้มีความคล่องตัวและสามารถตอบสนองภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและ NGOs

การทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของรัฐและท้องถิ่นในการจัดการกับวิกฤติ เนื่องจากองค์กรเหล่านี้สามารถสนับสนุนทั้งทรัพยากร ความรู้ และเครือข่ายระหว่างประเทศ (Bennett et al., 2016) ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติและสภาประชาชาติระหว่างประเทศที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการ

ตอบสนองต่อวิกฤติด้านมนุษยธรรมและการฟื้นฟูชุมชนชายขอบ อย่างไรก็ตาม การประสานงานกับองค์กรภายนอกยังมีข้อจำกัดจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมองค์กร มาตรฐานการปฏิบัติ และความซ้ำซ้อนของโครงการช่วยเหลือ (Minear, 2002) ซึ่งบางครั้งอาจสร้างความขัดแย้งกับนโยบายของรัฐหรือกฎหมายภายในประเทศ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของรัฐและท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการและความช่วยเหลือฉุกเฉินเป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองประชาชนในภาวะสงครามและวิกฤติ แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร ระบบกฎหมาย และความท้าทายในการประสานงานกับองค์กรระหว่างประเทศยังคงเป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการแก้ไขเชิงโครงสร้าง เพื่อให้การคุ้มครองและฟื้นฟูผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

บทบาทของภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น

1. การระดมทุนและสิ่งของช่วยเหลือ

ภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการระดมทุนและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยเฉพาะในพื้นที่ชายขอบที่การช่วยเหลือจากรัฐอาจล่าช้าหรือไม่ครอบคลุม กลไกการระดมทุนในระดับชุมชนมีความยืดหยุ่นและรวดเร็วกว่า เนื่องจากอาศัยเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Aldrich & Meyer, 2015) นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มอาสาสมัครยังมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรจากทั้งในและต่างประเทศ ทำให้สามารถจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ อาหาร น้ำดื่ม และสิ่งของจำเป็นได้อย่างทันเวลา

2. การฟื้นฟูวัฒนธรรมและขวัญกำลังใจ

นอกเหนือจากความช่วยเหลือด้านวัตถุ ภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นยังมีบทบาทในการฟื้นฟูวัฒนธรรมและขวัญกำลังใจของผู้ประสบภัย การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พิธีกรรม ชุมชน ดนตรี ศิลปะ หรือการรวมกลุ่มทางศาสนา มีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (sense of belonging) และลดภาวะโดดเดี่ยวทางจิตใจ (Pfefferbaum et al., 2013) ในหลายกรณี วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการเยียวยาทางจิตวิญญาณและสร้างพลังให้ผู้ประสบภัยกลับมาใช้ชีวิตในการดำเนินชีวิต

3. การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (safe space)

การจัดตั้ง “พื้นที่ปลอดภัย” (safe space) เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น โดยพื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมสำหรับการให้บริการด้านจิตสังคม การพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล การเรียนรู้ทักษะใหม่ และการเข้าถึงบริการของรัฐหรือองค์กรช่วยเหลือ พื้นที่ปลอดภัยยังช่วยป้องกันการเกิดความรุนแรงซ้ำ โดยเฉพาะต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ ในพื้นที่ชายขอบที่ขาดการคุ้มครองจากกลไกของรัฐ

จากมุมมองเชิงโครงสร้าง ความสำเร็จของบทบาทภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับระดับความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (social capital) และความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ (Putnam, 2000) ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมจึงควรถูกบูรณาการเข้ากับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ (human security strategy) และแผนฟื้นฟูหลังวิกฤติของรัฐ เพื่อให้การช่วยเหลือและการฟื้นฟูเป็นไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์บทบาทและข้อจำกัดของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยสงครามในพื้นที่ชายขอบ สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1. เสริมสร้างกลไกการตอบสนองฉุกเฉินแบบบูรณาการ

ควรจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานความมั่นคงของมนุษย์ ระดับพื้นที่ชายขอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์สถานการณ์ และประสานการทำงานระหว่างรัฐ ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ กลไกนี้ต้องมีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายและสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเร่งด่วน (Boin et al., 2013)

2. ปรับโครงสร้างงบประมาณให้ยืดหยุ่นและตอบสนองได้รวดเร็ว

งบประมาณด้านสวัสดิการและการช่วยเหลือฉุกเฉินควรมีลักษณะเป็น งบประมาณสำรองฉุกเฉิน (contingency fund) เพื่อให้สามารถเบิกจ่ายได้โดยไม่ติดขัดจากระเบียบราชการปกติ ทั้งนี้ ควรกำหนดกรอบความรับผิดชอบและการตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม (Smoke, 2003)

3. พัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่นและเครือข่ายอาสาสมัคร

รัฐควรจัดโครงการฝึกอบรมเชิงบูรณาการให้กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและอาสาสมัครในด้านการให้การช่วยเหลือด้านจิตสังคม (psychosocial support) การจัดการภัยพิบัติ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อเพิ่มความพร้อมของบุคลากรในภาวะวิกฤติ (IFRC, 2018)

4. ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น

ภาคประชาสังคมควรมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนฟื้นฟูหลังวิกฤติอย่างเป็นระบบ รัฐควรสนับสนุนงบประมาณและสิทธิทางกฎหมายให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรม การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) และการฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (Putnam, 2000; Aldrich & Meyer, 2015)

5. พัฒนารอบความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและ NGOs

รัฐควรทำข้อตกลงความร่วมมือ (MoU) กับองค์กรระหว่างประเทศและ NGOs ล่วงหน้า โดยกำหนดกรอบบทบาท ความรับผิดชอบ และมาตรฐานการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้การทำงานในภาวะวิกฤติเป็นไปอย่างราบรื่นและลดความซ้ำซ้อน (Bennett et al., 2016)

6. บูรณาการมิติความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เข้าสู่ยุทธศาสตร์ชาติ

นโยบายด้านความมั่นคงควรขยายขอบเขตจากการป้องกันภัยคุกคามทางทหาร ไปสู่การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของประชาชนในทุกมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อให้การฟื้นฟูผู้ประสบภัยในพื้นที่ชายขอบมีความครอบคลุมและยั่งยืน (UNDP, 1994; Fukuda-Parr & Messer, 2002)

สรุป

ในช่วงเวลาที่พื้นที่ชายขอบต้องเผชิญกับเงามืดของสงคราม ความทุกข์ยากของผู้คนมิได้ปรากฏเพียงร่องรอยของบ้านเรือนที่พังทลายหรือทรัพย์สินที่สูญสิ้น หากแต่สถิตยอยู่ในบาดแผลทางจิตใจและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมที่เคยโอบอุ้มผู้คนให้ยืนหยัดได้อย่างมั่นคง บทบาทของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นเสาหลักแรกที่ต้องยืนหยัด ทั้งในด้านการจัดสวัสดิการและความช่วยเหลือฉุกเฉิน การวางระบบคุ้มครองสิทธิ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และระบบกฎหมายจะยังเป็นเงื่อนไขที่ถ่วงรั้ง แต่ความพยายามในการขยายบทบาทสู่การทำงานเชิงบูรณาการก็เป็นสิ่งที่ต้องเดินหน้าอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นได้พิสูจน์ให้เห็นว่าหลังจากฐานรากมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การระดมทุนและสิ่งของช่วยเหลือที่เกิดขึ้นอย่างฉับไว การฟื้นฟูวัฒนธรรมและขวัญกำลังใจผ่านกิจกรรมทางสังคม และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ประสบภัยได้หายใจอย่างสงบ คือกลไกที่เติมเต็มและเสริมประสิทธิภาพให้กับการทำงานของรัฐบาล การฟื้นฟูพื้นที่ชายขอบให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งมีอาจอาศัยพลังของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องเกิดจากการผสมผสานบทบาทของรัฐ ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอย่างมีกลยุทธ์ ภายใต้กรอบคิดความมั่นคงของมนุษย์และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนท้ายที่สุด การเยียวยาและฟื้นฟูมิใช่เพียงการซ่อมแซมสิ่งที่สูญเสียไป แต่คือการวางรากฐานใหม่ให้ชุมชนมีพลังลุกขึ้นยืนด้วยตนเอง และเตรียมพร้อมเผชิญความท้าทายในอนาคตอย่างเข้มแข็ง เป็นการสร้างสันติภาพที่ไม่เพียงปรากฏในนโยบายของรัฐ หากแต่สัมผัสได้ในชีวิตประจำวันของผู้คนในทุกพื้นที่ชายขอบของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ชลัท ประเทืองรัตนา. (2561). ทูทางสังคมกับการฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 9(2), 45–68.
- ชยันต์ วรรณะภุติ. (2558). *รัฐชายขอบ: การเมืองของการต่อรองในพื้นที่ความขัดแย้ง*. มูลนิธิสิทธิชน.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2559). การพลัดถิ่นและการสร้างอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 48(1), 1–30.

- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2560). *การกระจายอำนาจกับการจัดการบริการสาธารณะในพื้นที่ชายขอบ*. ประชาไท.
- ปองขวัญ สวัสดิภักดิ์. (2564). กลไกการประสานงานเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยชายขอบ: บทเรียนจากพื้นที่ชายแดน. *วารสารรัฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 13(2), 45–68.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2563). *ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข*. มูลนิธิเอเชีย.
- วิไลวรรณ สิ้นธุไพร. (2560). ผลกระทบทางจิตใจของผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 27(1), 123–135.
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. (2560). พหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารรัฐศาสตร์*, 8(2), 1–30.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2557). ชุมชนชายขอบในสังคมไทย: ปัญหา โอกาส และความท้าทาย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 44(1), 1–20.
- Aldrich, D. P., & Meyer, M. A. (2015). Social capital and community resilience. *American Behavioral Scientist*, 59(2), 254–269.
- Barakat, S., & Zyck, S. A. (2009). The evolution of post-conflict recovery. *Third World Quarterly*, 30(6), 1069–1086.
- Bennett, C., Foley, M., & Pantuliano, S. (2016). *Time to let go: Remaking humanitarian action for the modern era*. Overseas Development Institute.
- Boin, A., 't Hart, P., Stern, E., & Sundelius, B. (2013). *The politics of crisis anagement: Public leadership under pressure* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Coles, E., & Buckle, P. (2004). Developing community resilience as a foundation for effective disaster recovery. *Australian Journal of Emergency Management*, 19(4), 6–15.
- D. J. Christie, R. V. Wagner, & D. D. Winter (Eds.), *Peace, conflict, and violence: Peace psychology for the 21st century*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Donnelly, J. (2013). *Universal human rights in theory and practice* (3rd ed.). Cornell University Press.
- Fukuda-Parr, S., & Messer, E. (2002). *Human security: Meaning and relevance*. Center for Development and Human Security. United Kingdom.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.

- King, G., & Murray, C. J. L. (2002). Rethinking human security. *Political Science Quarterly*, 116(4), 585–610.
- Hobfoll, S. E., Watson, P., Bell, C. C., Bryant, R. A., Brymer, M. J., Friedman, M. J., & Ursano, R. J. (2007). Five essential elements of immediate and mid-term Mass trauma intervention: Empirical evidence. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 70(4), 283–315.
- IFRC. (2018). *World disasters report 2018: Leaving no one behind*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.
- Locke, J. (1988). *Two treatises of government* (P. Laslett, Ed.). Cambridge University Press. (Original work published 1689)
- Minear, L. (2002). *The humanitarian enterprise: Dilemmas and discoveries*. Kumarian Press.
- Nickel, J. W. (2007). *Making sense of human rights* (2nd ed.). Blackwell Publishing.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1–2), 127–150.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Perkins, D. D., & Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment theory, research, and application. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 569–579.
- Pfefferbaum, B., Van Horn, R. L., & Pfefferbaum, R. L. (2013). A conceptual framework To enhance community resilience using social capital. *Clinical Social Work Journal*, 45(2), 102–110.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 121–148.
- Rondinelli, D. A. (1981). Government decentralization in comparative perspective: Theory and practice in developing countries. *International Review of Administrative Sciences*, 47(2), 133–145.

- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Alfred A. Knopf.
- Smoke, P. (2003). Decentralisation in Africa: Goals, dimensions, myths and challenges. *Public Administration and Development*, 23(1), 7–16.
- Summerfield, D. (1999). A critique of seven assumptions behind psychological trauma programmes in war-affected areas. *Social Science & Medicine*, 48(10), 1449–1462.
- Twigg, J. (2015). *Disaster risk reduction*. Overseas Development Institute.
- Wannasewok, K. (2022). Development of community mental health infrastructure in Thailand: A review.
- UNDP. (1994). *Human development report 1994: New dimensions of human security*. United Nations Development Programme.
- UNHCR. (2023). *Global trends: Forced displacement in 2022*. United Nations High Commissioner for Refugees.
- United Nations Development Programme. (1994). *Human development report 1994: New dimensions of human security*. Oxford University Press.
- Zimmerman, M. A. (2000). Empowerment theory: Psychological, organizational and community levels of analysis. ใน J. Rappaport & E. Seidman (Eds.), *Handbook of community psychology*.

จากหน้าจอถึงความจริง: การรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวปลอม

ผ่านสมาร์ทโฟนของสังคมไทย

From Screen to Reality: Perceptions of Real and Fake News

via Smartphones in Thai Society

ศุภาวุธ ศรีมะหันต์

นันทกา พรหมจักร

ไพฑูรย์ ปิตตลาต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Suppawut Srimahant

Nanthaka Promjak

Paitoon Pitlard

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage

Supawut.sri@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัล สมาร์ทโฟนได้กลายเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข่าวสารของประชาชนไทย การพัฒนาเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ทำให้การแพร่กระจายข่าวสารมีความรวดเร็ว และกว้างขวาง แต่ก็เปิดช่องให้ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนกระจายอย่างไร้การควบคุม บทความนี้ มุ่งวิเคราะห์การรับรู้ข่าวจริงและข่าวปลอมของสังคมไทยผ่านการใช้สมาร์ทโฟน โดยประยุกต์กรอบ แนวคิดทฤษฎีการกำหนดวาระสาธารณะ ทฤษฎีการคัดกรองข่าวสาร และแนวคิดการบิดเบือนข้อมูล ของ Wardle และ Derakhshan ผลการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมการเสพข่าวในสังคมไทยมีแนวโน้ม พึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์สูง ขาดกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนเผยแพร่ และได้รับอิทธิพลจาก อัลกอริทึมที่สร้าง Echo Chamber และ Filter Bubble ส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารมีลักษณะเอนเอียง และเสี่ยงต่อความเข้าใจผิด โดยเฉพาะในประเด็นทางการเมืองและสังคม อันอาจบั่นทอนความเชื่อมั่น และความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว บทความนี้เสนอแนวทางสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการรู้เท่าทัน สื่อและดิจิทัลในทุกภาคส่วน การบูรณาการในระบบการศึกษา และการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคเอกชน แพลตฟอร์มออนไลน์ และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนากลไกการคัดกรองข่าวสารที่มี ประสิทธิภาพ แนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสาร เสริมสร้างความมั่นคงทางการเมืองและสังคม และพัฒนาทักษะของประชาชนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายของสื่อดิจิทัลได้ อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ, ข่าวสารปลอม, สมาร์ทโฟน, สังคมไทย

Abstract

In the digital era, smartphones have become the primary channel for Thai citizens to access news and information. Advances in technology and the rise of social media platforms have accelerated and expanded news dissemination, while simultaneously creating opportunities for the uncontrolled spread of fake news and disinformation. This article aims to analyze Thai society's perception of real and fake news through smartphone usage, employing the theoretical frameworks of agenda-setting, gatekeeping, and the concept of information disorder proposed by Wardle and Derakhshan. The findings indicate that Thai news consumption behaviors rely heavily on social media sources, lack systematic fact-checking prior to sharing, and are influenced by platform algorithms that generate echo chambers and filter bubbles. These dynamics contribute to biased perceptions and increase the risk of misinformation, particularly regarding political and social issues, which may undermine public trust and long-term social stability. The article proposes several key strategies: promoting media literacy and digital literacy across all sectors, integrating these competencies into the national education system, and fostering collaboration among government agencies, private sectors, online platforms, and civil society. Such collaborative mechanisms will enhance the effectiveness of news filtering systems and strengthen society's resilience against information disorder. Ultimately, these efforts aim to safeguard political and social security, while equipping citizens with sustainable skills to critically engage with the challenges of digital media in the twenty-first century.

Keywords: media literacy, fake news, smartphones, Thai society.

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การเติบโตของสื่อดิจิทัลและสมาร์ทโฟนได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การสื่อสารของสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่ประชาชนส่วนใหญ่พึ่งพาสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ในการรับข้อมูลข่าวสาร ปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากสามารถทำได้เพียงปลายนิ้วสัมผัสบนหน้าจอสมาร์ทโฟน และสมาร์ทโฟนไม่เพียงทำหน้าที่เป็นอุปกรณ์สื่อสารเท่านั้น แต่ยังกลายเป็น “ประตูสู่โลกข่าวสาร” ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเลือก บริโภค และเผยแพร่ข้อมูลได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ การเปลี่ยนผ่านจากสื่อดั้งเดิมสู่สื่อออนไลน์นำมาซึ่งความหลากหลายของเนื้อหา ความรวดเร็วในการกระจายข้อมูล และความสามารถในการ

โต้ตอบระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะเหล่านี้ก็มีมุมมองหรือประเด็นด้านกลับกันที่สร้างความท้าทาย เช่น การเพิ่มขึ้นของข่าวสารปลอม (Fake News) และข้อมูลบิดเบือน (Misinformation/Disinformation) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (Wardle & Derakhshan, 2017) ปรากฏการณ์นี้ทำให้ผู้ใช้จำนวนมากประสบปัญหาในการแยกแยะความถูกต้องของข้อมูล ส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ความเชื่อ และการตัดสินใจในระดับบุคคลและสังคม (Kemp, 2024) ในบริบทของสังคมไทย ปัญหาข่าวปลอมมักเกี่ยวพันกับประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ และสาธารณสุข โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติ เช่น การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งข่าวสารที่ผิดพลาดหรือบิดเบือนสามารถสร้างความตื่นตระหนก ความเกลียดชัง หรือแม้กระทั่งกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ลักษณะเด่นของข่าวปลอมในยุคสมาร์ทโฟน คือ การใช้ภาพ วิดีโอ หรือข้อความที่เร้าอารมณ์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม (engagement) และการแพร่กระจายแบบไวรัล ซึ่งได้รับแรงสนับสนุนจากอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มออนไลน์ กล่าวคือคือการที่ข่าวสารหรือคอนเทนต์ถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มจะคัดเลือกและผลักดันเนื้อหาที่มีการมีส่วนร่วมสูง ทำให้ข้อมูลเร้าอารมณ์หรือข่าวปลอมแพร่ขยายได้ง่าย ส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสในการสื่อสารเชิงบวก และความเสี่ยงต่อความเข้าใจผิดในสังคม (Allcott & Gentzkow, 2017)

จากความท้าทายดังกล่าว แนวคิด “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) และ “การรู้เท่าทันดิจิทัล” (Digital Literacy) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้หมายถึงเพียงการบริโภคข้อมูลอย่างระมัดระวังเท่านั้น แต่รวมถึงการมีทักษะในการวิเคราะห์ วิพากษ์ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลในประเทศไทย หน่วยงานรัฐ ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะดังกล่าว เช่น โครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชน และการจัดหลักสูตรด้านพลเมืองดิจิทัล (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) ดังนั้น บทความนี้มุ่งศึกษาการรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวสารปลอมผ่านสมาร์ทโฟนของสังคมไทย โดยเน้นการวิเคราะห์พฤติกรรม การรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแยกแยะความถูกต้องของข้อมูล และแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นฐานสำหรับการพัฒนานโยบายและมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในยุคดิจิทัล

1. ทฤษฎี Agenda-Setting (การกำหนดวาระสาธารณะโดยสื่อ)

ทฤษฎีการกำหนดวาระสาธารณะ (Agenda-Setting Theory) เป็นแนวคิดสำคัญในศาสตร์การสื่อสารมวลชนที่อธิบายบทบาทของสื่อในการชี้นำความสนใจของสาธารณชนต่อประเด็นต่าง ๆ โดย ปารีชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล. (2568) เสนอว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับประเด็นที่สาธารณชนมองว่าสำคัญ กล่าวคือ สื่อไม่ได้บอกผู้คนว่า “ควรคิดอย่างไร” (what to think) แต่มีอิทธิพลอย่างมากในการบอกว่า “ควรคิดเกี่ยวกับเรื่องอะไร” (what to think about) ในบริบทของสมาร์ทโฟนและสื่อสังคมออนไลน์ ทฤษฎีนี้ยังคงมีความสำคัญ แต่มีการปรับตัวจากสื่อกระแสหลัก (traditional media) สู่สภาพแวดล้อมที่ข่าวสารกระจายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่

มีทั้งผู้สื่อข่าวมืออาชีพและผู้ใช้ทั่วไปเป็นผู้ผลิตเนื้อหา การกำหนดวาระสาธารณะในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้เป็นการสื่อสารทางเดียวจากผู้รับสาร แต่เป็นกระบวนการแบบสองทางหรือหลายทางที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการโต้ตอบสูง อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลบิดเบือน (Misinformation/Disinformation) ได้ทำลายกลไกการกำหนดวาระสาธารณะ เนื่องจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ใช้อัลกอริทึมในการคัดเลือกเนื้อหาเพื่อดึงดูดความสนใจผู้ใช้ ทำให้เกิด “ห้องสะท้อนเสียง” (Echo Chamber) และ “ฟิเตอร์บับเบิล” (Filter Bubble) กล่าวคือ Echo Chamber และ Filter Bubble คือปรากฏการณ์ที่ทำให้ผู้ใช้สื่อออนไลน์รับข้อมูลซ้ำ ๆ จากมุมมองเดียวกัน โดย Echo Chamber เกิดจากการรวมกลุ่มกับคนที่คิดเหมือนกัน ส่วน Filter Bubble มาจากอัลกอริทึมที่คัดกรองข้อมูลตามพฤติกรรมของผู้ใช้ ผลที่ตามมาคือผู้ใช้ถูกจำกัดการรับรู้ ขาดความหลากหลายของข้อมูล และเสี่ยงต่อความเข้าใจผิด ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของตน ส่งผลให้วาระสาธารณะอาจถูกบิดเบือนหรือจำกัดวงอยู่ในกลุ่มความคิดเห็นเฉพาะ ในสังคมไทย การกำหนดวาระสาธารณะผ่านสมาร์ทโฟนเห็นได้ชัดในประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสาธารณสุข โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์สำคัญ เช่น การเลือกตั้งหรือวิกฤตโรคระบาด ที่สื่อออนไลน์มีบทบาทสูงในการผลักดันประเด็นเข้าสู่วาระการสนทนาของสังคม ดังนั้น การทำความเข้าใจทฤษฎี Agenda-Setting ในบริบทดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต่อการวิเคราะห์การรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ทโฟนในสังคมไทย (Meskell, L., 2012)

2. ทฤษฎี Gatekeeping (การคัดกรองข่าวสาร) และข้อจำกัดในยุคโซเชียล

ทฤษฎีการคัดกรองข่าวสาร (Gatekeeping Theory) อธิบายกระบวนการที่ข้อมูลข่าวสารต้องผ่าน “ประตู” หรือด่านคัดกรองก่อนจะไปถึงผู้รับสาร โดยผู้คัดกรอง (gatekeepers) เช่น บรรณาธิการ นักข่าว หรือองค์กรสื่อ มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเผยแพร่ข้อมูลใด และจะนำเสนออย่างไร กระบวนการนี้ไม่เพียงเป็นการควบคุมปริมาณข้อมูล แต่ยังเป็นการกำหนดคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และกรอบการตีความของข่าวสาร ในยุคสื่อดั้งเดิม การคัดกรองข่าวสารมีความชัดเจน เพราะอยู่ในมือของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน แต่เมื่อเข้าสู่ยุคสื่อสังคมออนไลน์ บทบาทของ gatekeepers แบบเดิมถูกลดทอนลงอย่างมาก เนื่องจากแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ข่าวสารได้โดยตรง (Bruns, 2005) การขาดกระบวนการคัดกรองโดยมืออาชีพนี้ทำให้ข้อมูลที่ไม่มีการตรวจสอบ หรือแม้กระทั่งข้อมูลบิดเบือน สามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ข้อจำกัดสำคัญในยุคโซเชียล คือ การแทนที่ gatekeepers แบบดั้งเดิมด้วย “อัลกอริทึม” ของแพลตฟอร์มที่คัดเลือกเนื้อหาตามพฤติกรรมผู้ใช้ แม้ระบบนี้จะช่วยปรับเนื้อหาให้ตรงกับความสนใจของผู้บริโภค แต่ก็เสี่ยงต่อการสร้าง “ฟองกรองข้อมูล” (filter bubble) และ “ห้องสะท้อนเสียง” (echo chamber) ที่จำกัดมุมมองข่าวสารและอาจทำให้ข่าวปลอมได้รับความนิยมสูงขึ้น ในบริบทสังคมไทย การลดบทบาทของ gatekeepers แบบเดิมเห็นได้ชัดในเหตุการณ์ข่าวสำคัญ เช่น การชุมนุมทางการเมืองและการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งข้อมูลจากผู้ใช้ทั่วไปในโซเชียลมีเดีย

สามารถกำหนดทิศทางการรับรู้ของสังคมได้รวดเร็วกว่าสื่อกระแสหลัก ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการคัดกรองข่าวสารในยุคโซเชียลจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางใหม่ที่ผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบข้อเท็จจริงและการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน (Barzilai-Nahon, Karine, 2006)

3. แนวคิด Echo Chamber และ Filter Bubble ในโซเชียลมีเดีย

แนวคิด Echo Chamber และ Filter Bubble เป็นกรอบการอธิบายผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการรับรู้ข่าวสารของผู้ใช้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัญหาการปิดกั้นมุมมองที่หลากหลาย และการเสริมความเชื่อเดิมในโลกดิจิทัล Echo Chamber หมายถึง สภาพแวดล้อมทางข้อมูลที่ผู้ใช้มักจะรับข่าวสารหรือความคิดเห็นจากแหล่งที่มีทัศนคติใกล้เคียงกับตนเอง ทำให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิมถูกรองออกหรือถูกมองข้าม สื่อสังคมออนไลน์เอื้อต่อปรากฏการณ์นี้ผ่านโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เกิดจากการเลือกติดตามเพื่อน กลุ่ม หรือเพจที่มีแนวคิดสอดคล้องกัน ส่งผลให้การสื่อสารภายในวงปิดกลายเป็นการย้ำความเชื่อเดิมซ้ำ ๆ Filter Bubble เป็นแนวคิดที่อธิบายการที่ผู้ใช้ถูก “กัก” อยู่ในกรอบข้อมูลที่ถูกคัดเลือกโดยอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้นหา ความสนใจ และประวัติการใช้งานของผู้ใช้ แม้ระบบนี้จะช่วยเพิ่มความเกี่ยวข้องของเนื้อหา แต่ก็มีข้อเสียคือการลดทอนการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย และเพิ่มโอกาสในการรับข้อมูลที่มีความเอนเอียงหรือข่าวปลอม ในบริบทสังคมไทย ปรากฏการณ์ Echo Chamber และ Filter Bubble มีบทบาทชัดเจนในประเด็นการเมืองและสังคม โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งและการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีการแบ่งขั้วสูง การรับข้อมูลจากเพียงแหล่งเดียวหรือกลุ่มที่มีความคิดสอดคล้องกันทำให้ผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะเชื่อข่าวสารที่ตรงกับอคติของตน และปฏิเสธข่าวที่ขัดแย้ง แม้ว่าข่าวนั้นจะมีหลักฐานที่ถูกต้องก็ตาม ดังนั้น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ Echo Chamber และ Filter Bubble จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมกรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ทโฟนในสังคมไทย และเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบนโยบายหรือมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากการปิดกั้นมุมมองข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ (Cinelli M, De Francisci Morales G, Galeazzi A, et al., 2021)

4. แนวคิด Media Literacy และ Digital Literacy

Media Literacy หรือ “การรู้เท่าทันสื่อ” หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สารจากสื่อต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้ใช้สื่อสามารถแยกแยะข้อมูลที่ต้องการจากข้อมูลที่บิดเบือน ตระหนักถึงเจตนาของผู้ผลิตเนื้อหา และเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองของข้อมูลข่าวสาร ในสังคมปัจจุบัน การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้จำกัดเพียงสื่อกระแสหลัก แต่ครอบคลุมถึงการประเมินข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Digital Literacy หรือ “การรู้ดิจิทัล” เป็นแนวคิดที่ขยายจาก Media Literacy โดยเน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือออนไลน์ และทรัพยากรอินเทอร์เน็ตอย่างมี

ประสิทธิภาพ ปลอดภัย และมีจริยธรรม ซึ่งรวมถึงทักษะการค้นหา การคัดกรอง การตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking) และการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ที่มี Digital Literacy ไม่เพียงใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูล แต่ยังสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือข่าวปลอม ในบริบทสังคมไทย การเสริมสร้าง Media Literacy และ Digital Literacy มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่แพร่กระจายผ่านสมาร์ทโฟน โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์วิกฤต เช่น การระบาดของโรคโควิด-19 หรือการเลือกตั้ง ที่ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชาชน การบูรณาการทักษะทั้งสองด้านในระบบการศึกษา การอบรมของหน่วยงานภาครัฐ และโครงการของภาคประชาสังคมสามารถช่วยสร้าง “ภูมิคุ้มกันข้อมูล” (information immunity) ที่ทำให้ผู้ใช้สื่อมีความรับผิดชอบและปลอดภัยในโลกดิจิทัล การพัฒนา Media Literacy และ Digital Literacy จึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอม แต่ยังเป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ และการเสริมสร้างประชาธิปไตยในสังคมดิจิทัล (ชุดิมา สัจจนันท์, 2563)

สภาพปัญหาและบริบทการเสพข่าวสารผ่านสมาร์ทโฟนในสังคมไทย

1. พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารออนไลน์

พฤติกรรมการเสพข่าวสารออนไลน์ของประชาชนไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนจากการพึ่งพาสื่อดั้งเดิมไปสู่การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะผ่านสมาร์ทโฟนซึ่งเป็นอุปกรณ์หลักในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Kemp, 2024) การเข้าถึงข่าวออนไลน์มีลักษณะเด่นคือความรวดเร็ว ความสะดวก และความสามารถในการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้และผู้ผลิตเนื้อหา ซึ่งต่างจากสื่อกระแสหลักที่มีการส่งสารแบบทางเดียว งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าคนไทยนิยมเสพข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, TikTok และ Line โดยมีแนวโน้มบริโภคข่าวในรูปแบบสั้น กระชับ และใช้สื่อภาพหรือวิดีโอเป็นหลัก (Reuters Institute, 2023) ลักษณะนี้สะท้อนถึงการปรับตัวของผู้บริโภคข่าวในยุคข้อมูลท่วมท้น (information overload) ที่ต้องการข่าวสารรวดเร็วและเข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการเสพข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์มักมีข้อจำกัดด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้ใช้จำนวนมากมีแนวโน้มแชร์ข่าวสารโดยไม่ตรวจสอบแหล่งที่มา โดยเฉพาะข่าวที่เร้าอารมณ์หรือสอดคล้องกับความเชื่อส่วนบุคคล ปรากฏการณ์นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนแพร่กระจายได้รวดเร็วในสังคมออนไลน์ ในบริบทสังคมไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเสพข่าวออนไลน์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ความสนใจทางการเมือง และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี คนรุ่นใหม่มักใช้หลายแพลตฟอร์มควบคู่กัน และให้ความสำคัญกับความรวดเร็วมากกว่าความถูกต้อง ขณะที่ผู้สูงอายุบางส่วนอาจมีข้อจำกัดด้านการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนั้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมการเสพข่าวสารออนไลน์จึงเป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดมาตรการ

รับมือกับข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูล รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลเพื่อออกแบบโครงการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้ตรงกับลักษณะผู้ใช้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2. ลักษณะของข่าวปลอมในบริบทของประเทศไทย

ข่าวปลอม (Fake News) ในบริบทสังคมไทยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปตามบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยสามารถจำแนกได้ตามเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ ซึ่งมักปรากฏใน 3 รูปแบบหลัก คือ ข่าวการเมือง ข่าวสาธารณสุข ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสังคม ในด้านเนื้อหา ข่าวปลอมทางการเมืองมักเกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคลหรือพรรคการเมือง โดยใช้เนื้อหาบิดเบือนหรือหลักฐานไม่ครบถ้วน เพื่อชี้นำทัศนคติของสาธารณชน (Tandoc, Lim, & Ling, 2018) ข่าวปลอมด้านสาธารณสุข เช่น ในช่วงการระบาดของโควิด-19 มักเป็นข้อมูลเท็จเกี่ยวกับวิธีการรักษา การใช้ยาที่ไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือการบิดเบือนข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) ส่วนข่าวปลอมทางเศรษฐกิจและสังคมมักอยู่ในรูปของข่าวปลอมเกี่ยวกับสวัสดิการ การแจกเงิน หรือโครงการของรัฐ เพื่อกระตุ้นการแชร์โดยมีจุดประสงค์ทางการเมืองหรือเชิงพาณิชย์ ในด้านวิธีการนำเสนอ ข่าวปลอมในไทยมักใช้พาดหัวที่เร้าอารมณ์ (clickbait) ภาพถ่ายหรือวิดีโอตัดต่อ การใช้คำพูดที่รุนแรง และการอ้างแหล่งข่าวที่ไม่ตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือเทียม การแพร่กระจายของข่าวปลอมมักเกิดผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line, TikTok และ YouTube เนื่องจากมีผู้ใช้งานจำนวนมาก และระบบอัลกอริทึมที่ส่งเสริมเนื้อหาที่มีการมีส่วนร่วมสูง ในบริบทสังคมไทย ข่าวปลอมยังสะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy gap) โดยผู้สูงอายุและกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับต่ำมักตกเป็นเป้าหมายของการแพร่ข่าวปลอมมากกว่ากลุ่มอื่น (พรทิพย์ กาญจนภูษิต, 2564) การเข้าใจลักษณะของข่าวปลอมในบริบทไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการออกแบบมาตรการป้องกันและการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้ข่าวปลอมแพร่กระจายได้ง่าย

การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) ในสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะผ่านสมาร์ทโฟน เกิดจากการผสมผสานกันของปัจจัยหลายประการ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี สังคม จิตวิทยา และโครงสร้างข้อมูลดังนี้

1) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, YouTube, TikTok และ Line ใช้อัลกอริทึมในการคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ ซึ่งมักให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่ได้รับการกดไลก์ แสดงความคิดเห็น หรือแชร์มากกว่าเนื้อหาที่ถูกต้อง (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015) ส่งผลให้ข่าวปลอมที่เร้าอารมณ์และมีเนื้อหาแปลกใหม่แพร่กระจายได้รวดเร็ว

2) ปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมผู้ใช้ ซึ่งผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะเชื่อและแชร์ข่าวที่สอดคล้องกับความเชื่อหรืออคติเดิมของตน (confirmation bias) และมักตอบสนองต่อเนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์ เช่น ความโกรธหรือความตกใจ มากกว่าข่าวที่เป็นข้อเท็จจริง

3) ความสะดวกและความเร็วในการสื่อสาร สมาร์ทโฟนและแอปพลิเคชันส่งข้อความ เช่น Line ทำให้ผู้ใช้สามารถส่งต่อข้อมูลไปยังเครือข่ายเพื่อนและครอบครัวได้ทันทีโดยไม่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง

4) ช่องว่างทางการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัล การขาดทักษะในการวิเคราะห์และประเมินแหล่งข้อมูล (media literacy และ digital literacy) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีการศึกษาค่ำ ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมได้ง่าย

5) เจตนาทางการเมืองและเศรษฐกิจ บางกลุ่มใช้ข่าวปลอมเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการเมือง ทำลายคู่แข่ง หรือแสวงหาผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ผ่านการคลิกโฆษณา

ปัจจัยเหล่านี้เมื่อรวมกัน ทำให้ข่าวปลอมมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแพร่กระจายในสังคมไทย จึงจำเป็นต้องมีมาตรการรับมือแบบบูรณาการ ทั้งด้านเทคโนโลยี การศึกษา และนโยบายสาธารณะ

ผลกระทบของการแพร่ข่าวสารจริงและข่าวปลอมต่อสังคมไทย

1. ด้านการเมือง

การแพร่ข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ทโฟนมีผลกระทบอย่างชัดเจนต่อพลวัตทางการเมืองของสังคมไทย ทั้งในด้านการกำหนดวาระสาธารณะ การสร้างความคิดเห็นต่อบุคคลหรือพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประการแรก ข่าวสารจริงและข่าวปลอมมีบทบาทสำคัญในการ กำหนดวาระสาธารณะ (agenda-setting) โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์การเมืองสำคัญ เช่น การเลือกตั้งหรือการชุมนุมทางการเมือง สื่อสังคมออนไลน์สามารถผลักดันประเด็นเข้าสู่การถกเถียงของสาธารณะได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ใช้จำนวนมากมุ่งความสนใจไปยังประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงซ้ำ ๆ อย่างไม่รู้ตัวตาม ข่าวปลอมที่ถูกออกแบบมาเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริง อาจทำให้วาระสาธารณะเบี่ยงเบนจากข้อเท็จจริงและลดคุณภาพของการตัดสินใจทางการเมือง ประการที่สอง ข่าวปลอมสามารถถูกใช้เป็น เครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับฝ่ายตน หรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม ซึ่งในบางกรณีส่งผลให้เกิดการทำลายความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมือง และกระตุ้นการแบ่งขั้วทางความคิดในสังคม สภาพดังกล่าวนำไปสู่การเสื่อมถอยของความไว้วางใจในระบบการเมือง และเพิ่มความขัดแย้งในระดับสาธารณะ ประการที่สาม การแพร่ข่าวปลอมในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วย echo chambers และ filter bubbles ทำให้ผู้ใช้รับข้อมูลเพียงด้านเดียว ส่งผลให้เกิดการตอกย้ำอคติเดิม (confirmation bias) และลดความสามารถในการประเมินเหตุผลเชิงวิพากษ์ต่อประเด็นการเมือง ส่งผลระยะยาวคือการลดคุณภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ผลกระทบด้านการเมืองจากการเสพข่าวสารจริงและข่าวปลอมไม่ได้จำกัดเพียงระดับปัจเจก แต่ยังส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมืองและความมั่นคงทางสังคมของประเทศ ดังนั้น รัฐควรมีมาตรการเชิงนโยบายเพื่อป้องกันและลดผลกระทบดังกล่าวอย่างจริงจัง (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015)

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การเสพข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ทโฟนในสังคมไทยมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อโครงสร้างสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของสังคมไทยในยุคดิจิทัลที่ข่าวสารมีบทบาทในการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้คนในวงกว้าง ประการแรก ข่าวสารจริงสามารถส่งเสริมความเข้าใจร่วมและสร้างความตระหนักในปัญหาสังคม เช่น การรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมหรือการส่งเสริมสุขภาพ ขณะที่ข่าวปลอมมักสร้างความเข้าใจผิด กระตุ้นความหวาดกลัว หรือสร้างความแตกแยกในสังคม เช่น ข่าวปลอมเกี่ยวกับเชื้อโรค เป็นต้น (Pennycook, Cannon, & Rand, 2018) ประการที่สอง การแพร่กระจายข่าวปลอมสามารถบั่นทอนความไว้วางใจทางสังคม (social trust) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความร่วมมือในชุมชนและสังคมโดยรวม เมื่อประชาชนไม่สามารถแยกแยะความจริงจากข้อมูลบิดเบือน ความเชื่อมั่นต่อสื่อมวลชน สื่อมวลชนของรัฐ และแม้กระทั่งบุคคลรอบข้างจะลดลง (Lazer et al., 2018) ส่งผลให้เกิดความระแวงและการแตกแยกทางสังคม ประการที่สาม ในเชิงวัฒนธรรม การเสพข่าวสารผ่านสมาร์ทโฟนได้เปลี่ยนรูปแบบการแลกเปลี่ยนความรู้และคุณค่าทางสังคม จากเดิมที่พึ่งพาสื่อกระแสหลักและสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และศาสนา ไปสู่การรับข้อมูลจากแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งมีเนื้อหาหลากหลาย ทั้งที่ส่งเสริมและบ่อนทำลายค่านิยมดั้งเดิม หากข่าวปลอมแพร่ในประเด็นที่กระทบต่อสถาบันทางวัฒนธรรม ก็อาจนำไปสู่การลดทอนความเคารพต่อขนบธรรมเนียมและความสามัคคีทางสังคม กล่าวโดยสรุป ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการเสพข่าวสารจริงและข่าวปลอมในสังคมไทยไม่ได้เพียงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับข้อมูล แต่ยังกระทบต่อโครงสร้างความไว้วางใจและค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว

3. ด้านจิตวิทยาสังคม

การเสพข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ทโฟนในสังคมไทยก่อให้เกิดผลกระทบต่อการกระบวนการคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคคลในระดับจิตวิทยาสังคม โดยมีความเกี่ยวข้องกับ การรับรู้ การตีความ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประการแรก ข่าวปลอมสามารถกระตุ้น อคติยืนยัน ความเชื่อ ทำให้บุคคลเลือกเชื่อเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องกับทัศนคติหรือประสบการณ์เดิมของตน ส่งผลให้ความเชื่อผิด ๆ ถูกตอกย้ำและยากต่อการแก้ไข แม้ว่าจะมีหลักฐานโต้แย้งอย่างชัดเจนก็ตาม ประการที่สอง ข่าวปลอมที่ใช้เนื้อหากระตุ้นอารมณ์ เช่น ความโกรธ ความกลัว หรือความตื่นตระหนก สามารถทำให้บุคคลเกิด การแพร่กระจายทางอารมณ์ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจนำไปสู่การตอบสนองที่รุนแรงหรือเร่งด่วนโดยไม่ผ่านการกลั่นกรองทางเหตุผล ประการที่สาม การเผชิญกับ

ข่าวสารจำนวนมาก ทั้งจริงและปลอม อาจทำให้เกิด ความเหนื่อยล้าทางข้อมูล และลดทอนความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อความเต็มใจของบุคคลในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือการเมือง เนื่องจากรู้สึกว่าคุณมามีความซับซ้อนและยากต่อการตัดสินใจ ในบริบทสังคมไทย ปัญหานี้ยิ่งซับซ้อนเมื่อประกอบกับปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งอาจทำให้บุคคลเชื่อหรือแชร์ข้อมูลที่รับจากคนใกล้ชิดโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนั้น ผลกระทบด้านจิตวิทยาสังคมจากการเสพข่าวจริงและข่าวปลอมไม่ได้เพียงเปลี่ยนวิธีคิดของบุคคล แต่ยังสามารถเปลี่ยนรูปแบบปฏิสัมพันธ์ในสังคม และมีผลต่อการสร้างหรือทำลายความไว้วางใจในระดับชุมชนและประเทศ (Pennycook, Cannon, & Rand, 2018)

แนวทางการรับมือและการสร้างภูมิคุ้มกันข่าวสาร

1. การเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนในสังคมดิจิทัล โดยเน้นให้บุคคลมีความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ การพัฒนา Media Literacy ในสังคมไทย จำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติ ทั้งในระบบการศึกษา ภาคสังคม และนโยบายสาธารณะ ในมิติด้านการศึกษา ควรบูรณาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา เน้นให้ผู้เรียนฝึกการตั้งคำถามต่อข่าวสาร การตรวจสอบแหล่งที่มา และการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลเพียงด้านเดียว ในมิติภาคสังคม ภาคประชาสังคมและองค์กรสื่อสามารถจัดอบรมหรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อเสริมสร้างทักษะการประเมินเนื้อหา โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบางต่อข่าวปลอม เช่น ผู้สูงอายุและเด็ก ๆ เป็นต้น (Ashley, Maksl, & Craft, 2013) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายผู้รู้เท่าทันสื่อในชุมชนสามารถเป็นกลไกกระจายความรู้สู่ระดับท้องถิ่น ในมิตินโยบายสาธารณะ รัฐสามารถสนับสนุนการพัฒนา Media Literacy ผ่านการจัดทำสื่อรณรงค์ การให้ทุนวิจัย และการร่วมมือกับแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาฟังก์ชันแจ้งเตือนหรือป้ายกำกับข่าวปลอม การมีมาตรการจูงใจให้สื่อมวลชนผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพยังช่วยเสริมระบบนิเวศข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การเสริมสร้าง Media Literacy ไม่เพียงช่วยให้ประชาชนป้องกันตนเองจากข่าวปลอม แต่ยังส่งเสริมการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบ และเสริมสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่โปร่งใสและมีเหตุผล ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในยุคดิจิทัล

2. บทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะ

บทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกันข่าวสารในสังคมดิจิทัล เนื่องจากภาครัฐมีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดกรอบกฎหมาย มาตรการกำกับดูแล

และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน ประการแรก รัฐควรจัดทำ กฎหมายและข้อบังคับที่สมดุล ระหว่างการควบคุมข่าวปลอมและการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กฎหมายต้องมีกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่โปร่งใส และมีกลไกอุทธรณ์เพื่อลดความเสี่ยงในการถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ประการที่สอง ควรพัฒนากลไก ความร่วมมือกับแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ในการตรวจจับและจำกัดการแพร่กระจายข่าวปลอม เช่น การติดป้ายกำกับเนื้อหาที่ถูกระบุว่าเป็นข่าวปลอม การลดการมองเห็นของเนื้อหาที่ไม่มีแหล่งข้อมูลที่ชัดเจน และการสร้างช่องทางรายงานข่าวปลอมที่เข้าถึงง่าย ประการที่สาม รัฐสามารถสนับสนุน โครงการรณรงค์สาธารณะเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) และการรู้ดิจิทัล (digital literacy) โดยใช้สื่อหลากหลายช่องทาง ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อออนไลน์ เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย ประการที่สี่ รัฐควรลงทุนใน งานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีตรวจจับข่าวปลอม โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย เพื่อสร้างระบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (big data analytics) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการคัดกรองเนื้อหาที่ไม่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการควบคุม แต่ต้องมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมข้อมูลที่ปลอดภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบ เพื่อความมั่นคงทางข้อมูลและความยั่งยืนของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย (Ashley, Maksl, & Craft, 2013)

3. บทบาทของภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา

ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันข่าวสาร เนื่องจากมีศักยภาพในการสร้างความรู้ ความตระหนัก และทักษะการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณในระดับชุมชนและสังคมวงกว้าง ในมิติของภาคประชาสังคม องค์กรภาคประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็น mediator ระหว่างสังคมกับภาครัฐและสื่อมวลชน ผ่านกิจกรรมรณรงค์ การจัดอบรม และการเผยแพร่คู่มือการรู้เท่าทันสื่อ เช่น การใช้เครื่องมือ fact-checking และการตรวจสอบแหล่งข้อมูลก่อนแชร์ นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมยังสามารถสร้างเครือข่ายอาสาสมัครตรวจสอบข่าว (community fact-checkers) เพื่อเฝ้าระวังและรายงานเนื้อหาที่เป็นข่าวปลอมในพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเพิ่มความสามารถในการรับมือกับข่าวสารในระดับรากหญ้า ในมิติของสถาบันการศึกษา โรงเรียน และมหาวิทยาลัยควรบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) และการรู้ดิจิทัล (digital literacy) เข้าสู่หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา (Hobbs, 2010) การเรียนการสอนควรเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาข่าว การตรวจสอบข้อเท็จจริง และการสร้างเนื้อหาที่มีคุณภาพ เพื่อลดช่องว่างทางการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มวัยต่าง ๆ การประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา สามารถสร้างพลังร่วม (synergy) ในการเผยแพร่ความรู้และเสริมสร้างวัฒนธรรมการใช้สื่ออย่างรับผิดชอบ เช่น โครงการฝึกอบรมครู การสร้างฐานข้อมูลข่าวปลอมที่เปิดให้สาธารณชนเข้าถึง และการจัดกิจกรรมประกวดสื่อ

สร้างสรรค์ในระดับเยาวชน ดังนั้น บทบาทของภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา ไม่ได้เพียงช่วยเพิ่มทักษะป้องกันข่าวปลอม แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” (intellectual immunity) ที่จะทำให้สังคมไทยสามารถรับมือกับข่าวสารในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน (Ashley, Maksl, & Craft, 2013)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนในสังคมไทยจำเป็นต้องอาศัยมาตรการเชิงนโยบายที่ครอบคลุมหลายมิติ พร้อมทั้งสร้างสมดุลระหว่างการป้องกันความเสียหายและการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มาตรการสำคัญประการแรกคือการปรับปรุงกฎหมายและกลไกกำกับดูแลข่าวสารให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้พุทธชนได้ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต โดยควรมุ่งจัดการกับเนื้อหาที่เจตนาหลอกลวงหรือสร้างความเสียหายร้ายแรงมากกว่าการควบคุมความเห็นทางการเมืองประการต่อมา คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรสื่อ และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างแพลตฟอร์มตรวจสอบข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่าย พร้อมสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากรที่มีทักษะด้านการตรวจสอบข่าวปลอมอย่างมืออาชีพ นอกจากนี้ยังควรบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อและการรู้ดิจิทัลเข้าสู่ระบบการศึกษา และจัดให้มีการฝึกอบรมสำหรับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ผู้สูงอายุและผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์บ่อยครั้ง ในอีกด้านหนึ่ง ความร่วมมือกับแพลตฟอร์มออนไลน์ถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยควรมีมาตรการเชิงรุก เช่น การติดป้ายเตือนเนื้อหาที่เป็นข่าวปลอม การลดการมองเห็นเนื้อหาที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ และการสร้างความโปร่งใสของอัลกอริทึมเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน สุดท้าย รัฐควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลและวิจัยด้านข่าวสารเท็จเพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์แนวโน้ม และเผยแพร่รายงานสถานการณ์ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง การมีฐานข้อมูลกลางดังกล่าวจะช่วยให้การกำหนดนโยบายอิงอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์ และสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ข่าวสารในสังคมได้อย่างทัน่วงที

บทสรุป

บทความเรื่อง “จากหน้าจอลงถึงความจริง: การรับรู้ข่าวสารจริงและข่าวปลอมผ่านสมาร์ตโฟนของสังคมไทย” ได้วิเคราะห์ปรากฏการณ์การเสพข่าวสารของประชาชนไทยในยุคดิจิทัล โดยมีสมาร์ตโฟนและสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข้อมูล ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้พลิกโฉมภูมิทัศน์ข่าวสารจากสื่อดั้งเดิมที่มีการคัดกรองโดยมืออาชีพ ไปสู่สภาพแวดล้อมข้อมูลแบบเปิดซึ่งผู้ใช้ทุกคนสามารถผลิตและเผยแพร่เนื้อหาได้อย่างอิสระ การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดด้านทฤษฎีการสื่อสารและสื่อดิจิทัล ได้แก่ Agenda-Setting, Gatekeeping, Echo Chamber และ

Filter Bubble, Media Literacy และ Digital Literacy เพื่อตีความและอธิบายการไหลเวียนของข่าวสาร รวมถึงผลกระทบจากข่าวจริงและข่าวปลอมต่อสังคมไทยในสามมิติหลัก คือ การเมือง, สังคม และวัฒนธรรม, และ จิตวิทยาสังคม ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนแพร่กระจายได้รวดเร็วเนื่องจากปัจจัยผสมผสานระหว่างอัลกอริทึมของแพลตฟอร์ม พฤติกรรมผู้ใช้ ช่องว่างทางการรู้เท่าทันสื่อ และเจตนาทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ ในด้านผลกระทบ ข่าวจริงสามารถสร้างความตระหนักและความร่วมมือทางสังคม ขณะที่ข่าวปลอมสร้างความแตกแยก บั่นทอนความเชื่อมั่นต่อสถาบัน และเปลี่ยนพฤติกรรมการรับรู้ของบุคคลผ่านอคติยืนยันความเชื่อและการแพร่กระจายทางอารมณ์ นอกจากนี้ ข่าวปลอมยังคุกคามความมั่นคงทางข้อมูลและเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย

บทความนี้นำเสนอแนวทางการรับมือและการสร้างภูมิคุ้มกันข่าวสารอย่างบูรณาการครอบคลุม การเสริมสร้างทักษะ Media Literacy, บทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะ, บทบาทของภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา และ ข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่เน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างระบบนิเวศข้อมูลที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือ โดยสรุป ปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยมาตรการเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างการพัฒนาทักษะของประชาชน การกำกับดูแลอย่างมีความรับผิดชอบ และการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบข่าวสาร เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างมั่นคง โปร่งใส และมีภูมิคุ้มกันทางข้อมูลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา สัจจามันท์. (2563). ความฉลาดรู้เรื่องสารสนเทศในสภาพแวดล้อมดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 46(1), 1-17
- ปาริชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล. (2025). บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจและ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 8(1), 209-221.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). รายงานสถานการณ์สังคมไทยด้านการรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). รายงานสถานการณ์ข่าวปลอมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of economic perspectives*, 31(2), 211-236.
- Ashley, S., Maksl, A., & Craft, S. (2013). Developing a news media literacy scale. *Journalism & mass communication educator*, 68(1), 7-21.

- Barzilai-Nahon, Karine (2008). "Toward a Theory of Network Gatekeeping: A Framework for Exploring Information Control". *Journal of the American Information Science and Technology*. 59 (9): 1–20.
- Bakshy, Messing, & Adamic, (2015). *Transparency in a Digitally Intertwined World: A Hybrid Approach to Consumers' Protection*.
<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3061417>
- Cinelli M, De Francisci Morales G, Galeazzi A, et al. (2021) *The echo chamber effect on social media. Proceedings of the National Academy*
- Kemp, S. (2024). *Digital 2024: Thailand. Data reportal*.
https://wearesocial.com/us/blog/2024/01/digital024/?utm_source=chatgpt.com
- Meskel, L. (2012). The rush to inscribe: Reflections on the 35th Session of the World Heritage Committee, UNESCO Paris, 2011. *Journal of Field Archaeology*, 37(2), 145-151.
- Pennycook, G., Cannon, T. D., & Rand, D. G. (2018). Prior exposure increases perceived accuracy of fake news. *Journal of experimental psychology: general*, 147(12), 1865.
- Tandoc Jr, E. C., Ling, R., Westlund, O., Duffy, A., Goh, D., & Zheng Wei, L. (2018). Audiences' acts of authentication in the age of fake news: A conceptual framework. *New media & society*, 20(8), 2745-2763.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking* (Vol. 27, pp. 1-107). Strasbourg: Council of Europe.

จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: โมเดลความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักใน OBE
และการประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยศาสนศาสตร์

From Theory to Practice: A Systemic Linkage Model of Seven Key Factors
in Outcome-Based Education and Application in Theological
Higher Education

วรเชษฐ์ โทอัน

สมชัย แสนภูมิ*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Worachet Tho-un

Somchai Saenphumi*

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

E-Mail: somchai.saen@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สะท้อนผลศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (outcome-based education: OBE) ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การสอนแบบ OBE การเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพ (2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนแบบ OBE และ (3) พัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยเก็บข้อมูลจากอาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 7 ปัจจัยมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะเชิงระบบ ซึ่งสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด 3 ประการ ได้แก่ การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ การเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินสมรรถนะ ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่กำหนดคุณภาพและสมรรถนะของผู้เรียน จากผลการวิเคราะห์เชิงลึก ได้พัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ซึ่งมีลักษณะเป็นนวัตกรรมเชิงประจักษ์ (evidence-based innovation) และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผลงานนี้จึงมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์, การเรียนรู้เชิงรุก, การประเมินสมรรถนะ, โมเดลเชิงระบบ

Abstract

This academic article is part of the research findings from the study entitled “The Development of Potential in Learning Skills and Outcome Based Education of Yasothon Buddhist college” Its purposes are to: (1) present the results of the study and analyze the systemic linkage of seven key factors in outcome-based education (OBE), namely educational philosophy, educational management, 21st-century learning, OBE teaching, active learning, assessment and evaluation, and quality assurance; (2) identify the most influential factors contributing to the success of OBE implementation; and (3) develop an outcome-based learning manual tailored to the context of the theological college. The research employed a mixed-methods approach, collecting data from lecturers, students, and experts through questionnaires, in-depth interviews, and document analysis. The findings revealed that all seven factors are interconnected in a systemic manner, which supports the enhancement of teaching and learning quality in higher education. The three most influential factors were identified as OBE teaching, active learning, and competency assessment. These factors serve as critical drivers determining learner quality and competencies. Based on in-depth analysis, an evidence-based innovation—the outcome-based learning manual—was developed and proven to be effectively applicable to the context of Yasothon Buddhist college. This work holds both academic and practical value, particularly in curriculum development, instructional management, and quality assurance in 21st-century education.

Keywords: Outcome-Based Education, active learning, competency assessment, systemic model

บทนำ

โครงสร้างเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักใน Outcome-Based Education: กรอบแนวคิดจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาการศึกษาโดยใช้หลักการ outcome-based education (OBE) ได้กลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ได้รับความสนใจทั้งในระดับ

ห้องเรียนและนานาชาติ (Spady, 1994). อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น Macayan (2022) ที่เสนอว่า OBE ควรได้รับการมองในเชิงโครงสร้างระบบ (systemic and structural) มากกว่าแค่การปฏิบัติในห้องเรียนเดี่ยวคือ สะท้อนว่าแนวคิด ปรัชญา การสอนและการบริหารควรเป็นโครงข่ายเดียวกันเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แนวคิดเรื่องความเชื่อมโยงเชิงระบบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในระดับนานาชาติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพที่มองว่า ระบบประกันคุณภาพเป็นระบบขนาดใหญ่ (large-scale system) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยหลายระดับซ้อนกัน เช่น ระบบองค์กร มาตรฐาน ทรัพยากร และกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ต้องประสานกันอย่างมีระบบ (Ren, 2018)

นอกจากนี้ ในแง่ของการประกันคุณภาพในระดับนานาชาติ งานศึกษาของ CHEA (2023) ยังระบุว่า ระบบคุณภาพสมัยใหม่ในระดับสากลได้พัฒนาไปสู่การประเมินจากผลลัพธ์ (outcomes-based external review) ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนจากโฟกัสที่การสอนและโครงสร้าง มาเป็นโฟกัสที่ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน (CHEA, 2023) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า การมองโครงสร้างเชิงระบบของ OBE ต้องรวมมุมมองด้านปรัชญา (philosophy), ปฏิบัติการ (practice), และนโยบาย/ระบบ (policy/systemic) Macayan, 2022) สำหรับบริบทของประเทศไทย แนวคิดเรื่องคุณภาพตาม OBE ได้รับการสนับสนุนผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น เครือข่าย AUN-QA ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพกับมาตรฐานภูมิภาค โดยกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาปรับกระบวนการสอนให้มุ่งผลลัพธ์ (Kaunnil, 2022) การเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างเจตปัจจัยหลักในบริบทของวิทยาศาสตร์จึงถือเป็นการสร้างกรอบแนวคิดที่ตอบโจทย์ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพราะสถาบันสามารถผสานปรัชญา นโยบาย การสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองได้อย่างเป็นระบบ การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นฉากทัศน์ดังนี้

ฉากทัศน์ที่หนึ่ง จุดเด่นของการค้นพบ งานวิจัยนี้เน้นให้เห็นว่าไม่ควรมอง OBE ในฐานะชุดของเทคนิคการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจ OBE ในฐานะ “โครงข่ายเชิงระบบ” ซึ่งประกอบด้วยเสาหลักทั้งเจ็ดที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม (Macayan, 2022; Spady, 1994) เช่น การวางปรัชญาการศึกษาเป็นฐานข้อมูลทางทฤษฎี จากนั้นต้องมีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการออกแบบหลักสูตรและการสอน (OBE teaching) ที่กระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และดำเนินการประกันคุณภาพในทุกระดับ (quality assurance & assessment)

ฉากทัศน์ที่สอง ความสำคัญเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติในด้านวิชาการ การเปิดมิติความเชื่อมโยงเชิงระบบขั้นสูงนี้ ช่วยเติมเต็มช่องว่างในงานศึกษา OBE ที่ยังมักให้ความสำคัญแค่การสอนหรือการประเมินผล โดยไม่อธิบายว่าองค์ประกอบเหล่านั้นสอดคล้องประสานกันในระดับระบบอย่างไร (Islam & Sood, 2023) ส่วนในด้านปฏิบัติ การค้นพบโครงสร้างเชิงระบบนี้ช่วยให้สถาบันเช่น วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาได้โดยไม่ใช้แนวทางสำเร็จรูปเดียวกับที่ใช้อยู่ในบริบท แต่ปรับแต่งองค์ประกอบให้เหมาะกับบริบทของตนเอง

ฉกทศน์ที่สาม ข้อเสนอเพื่อการนำไปใช้ เพื่อให้ผลการวิจัยนี้มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติ ขอเสนอแนวทางดังนี้ (1) ออกแบบกรอบ OBE แบบองค์รวม (holistic OBE framework) โดยแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงข่ายระหว่างเจ็ดปัจจัยผ่านโมเดลชัดเจน (ปรัชญา บริหาร การเรียนรู้ การวัดผลการศึกษา การประกันคุณภาพ) เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบัน (2) ฝึกอบรมบุคลากรตามบทบาท (role-specific training) เช่น อาจารย์ควรเข้าใจบทบาทของ active learning, ผู้บริหารควรรู้การจัดการสภาพแวดล้อม OBE และผู้ประกันคุณภาพควรเข้าใจการประเมินตามผลลัพธ์ และ (3) ดำเนินระบบประเมินและประกันคุณภาพแบบบูรณาการ (integrated QA system) ที่ประสานการสอน การเรียนรู้ และการวัดผลอย่างมีระบบตลอดวงจร (Ren, 2018; CHEA, 2023).

ในบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร การค้นพบครั้งนี้ชี้ว่า 7 ปัจจัยหลักใน OBE ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา, การบริหารจัดการศึกษา, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, การสอนแบบ OBE, การเรียนรู้เชิงรุก, การวัดและประเมินผล, และการประกันคุณภาพไม่ได้ทำงานแยกกัน แต่มีการเชื่อมโยงกันในรูปแบบโครงข่ายเชิงระบบที่ซับซ้อน โดยเฉพาะในบริบทระดับอุดมศึกษา ที่ปัจจัยไม่เพียงแต่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน แต่ยังสัมพันธ์หน้าที่ของสถาบันและนโยบายด้วย (Spady, 1994; Macayan, 2022) เหตุผลดังกล่าวผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอการสะท้อนผลศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (outcome-based education: OBE) และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนแบบ OBE รวมถึงพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ต่อไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของ OBE

ในระบบการจัดการศึกษายุคใหม่ การดำเนินงานตามหลัก outcome-based education (OBE) จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและยั่งยืน งานวิจัยของเราค้นพบว่า สามปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE teaching), (2) การเรียนรู้เชิงรุก (active learning), และ (3) การประเมินสมรรถนะ (competency assessment) มีบทบาทเป็น “key drivers” สำคัญที่ผลักดันให้ OBE ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง และควรได้รับการเน้นย้ำอย่างยิ่งในการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE Teaching)

1) ความหมายและแนวคิดเชิงทฤษฎี การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE teaching) คือ กระบวนการออกแบบและจัดการเรียนการสอนที่เริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนล่วงหน้า จากนั้นพัฒนากิจกรรม บทเรียน และการประเมินให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ดังกล่าว ซึ่ง

สอดคล้องกับหลักการ “backward design” ที่เน้นการวางแผนจากเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติจริง (Outcome-based education, n.d.)

2) ความสำคัญเชิงปฏิบัติ OBE teaching ช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความชัดเจนในการวางแผนการเรียนรู้ เพิ่มความรับผิดชอบทั้งด้านการสอนและการเรียนรู้ และส่งเสริมให้การประเมินผลมีความเกี่ยวข้องและมีความหมายต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา (Tam; Butler)

3) บทบาทใน OBE กระบวนการ OBE teaching เป็นกรอบการดำเนินงานหลักที่ประสานกับการออกแบบหลักสูตร การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยของเราเน้นให้ปัจจัยนี้เป็นแนวทางดังกล่าวอย่างชัดเจน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของระบบทั้งหมด

2. การเรียนรู้เชิงรุก (active learning)

1) ความหมายและหลักฐานเชิงประจักษ์ active learning คือ วิธีการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่พึ่งพาการฟังบรรยายอย่างเดียว ผู้เรียนทำงานร่วมกัน สำรวจปัญหา ฝึกแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น

2) งานวิจัยอื่น ๆ พบว่า การนำ Active Learning ไปใช้จริงช่วยเพิ่มความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น ผู้เรียนในชั้นฟิสิกส์ที่ใช้วิธี Active Learning ให้ผลลัพธ์ด้านความเข้าใจและคะแนนสอบดีกว่าแบบการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญ (Wallace et al., 2020) นอกจากนี้ยังพบว่า active learning ช่วยลดอัตราการล้มเหลวในชั้นเรียนฟิสิกส์ในมหาวิทยาลัยซีลี ลดความเสี่ยงทางการศึกษาได้ชัดเจน (Lagubeau, Tecpan, & Hernandez, 2019)

3) ความสำคัญใน OBE active learning เป็นกระบวนการที่ถูกใช้เป็นกลไกการปฏิบัติใน OBE Teaching อย่างแท้จริง เพราะไม่เพียงแต่เรียนรู้เนื้อหา แต่เป็นการสร้างสมรรถนะและคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าส่งผลดีต่อการเรียนรู้ที่ลึกและยั่งยืน (Savin, 2023)

4) บทบาทใน OBE active learning จึงถือเป็น “ตัวขับเคลื่อนหลัก” ที่ทำให้ OBE Teaching ไม่ใช่แค่รูปแบบการสอน แต่เป็นการสร้างสมรรถนะจริงแท้ และควรได้รับการออกแบบร่วมกับการสอนและการประเมินแบบเชิงบูรณาการ

3. การประเมินสมรรถนะ (competency assessment)

1) ความหมายและความแตกต่างจากการประเมินแบบเดิม การประเมินสมรรถนะ (competency assessment) เป็นการวัดว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามที่กำหนดหรือไม่ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์จริง ซึ่งแตกต่างจากการรับรองผ่าน “เวลาเรียน” หรือคะแนนสอบเพียงอย่างเดียว (Outcome-Based Education vs Competency-Based Education, n.d.)

2) ประโยชน์และความเที่ยงธรรม ระบบนี้เน้นการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และเป็นธรรมนำผู้เรียนให้เข้าสู่ระดับที่สามารถปฏิบัติจริง และสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบรายบุคคล (self-

paced, mastery-based) ซึ่งช่วยลดปัญหาเครียดทางการศึกษา และส่งเสริมความเท่าเทียม (Bouchrika, 2025)

3) บทบาทใน OBE competency assessment เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ OBE teaching และ active learning บรรลุเป้าหมายจริง คือการสร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะ (competence) ไม่ใช่เร่งสอนเพื่อสอบ การประเมินแบบนี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจจุดอ่อน และปรับปรุงการเรียนรู้ตามแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

4. การประสานทั้งสามปัจจัยเป็นระบบเดียว

1) การรวมตัวของสามปัจจัย เมื่อพิจารณาทั้งสามปัจจัยร่วมกัน พบว่าพวกเขาเชื่อมโยงเป็นโครงสร้างระบบเดียวกัน ดังนี้ (1) OBE Teaching วางกรอบและทิศทางของการเรียนรู้ (2) active learning เป็นกลไกปฏิบัติที่ทำให้การเรียนรู้มีความหมายเชิงสมรรถนะ และ (3) competency assessment ทำให้กระบวนการทั้งหมดวัดผลได้จริงและช่วยปรับปรุงต่อเนื่อง

2) ความสำคัญเชิงระบบ การบูรณาการทั้งสามปัจจัยในระบบเดียวเสริมสร้างความชัดเจนและคุณภาพของผลลัพธ์ เพิ่มความรับรู้และความโปร่งใสของกระบวนการ ทั้งสำหรับผู้สอน ผู้เรียน และระบบประกันคุณภาพ ทั้งนี้เป็นสิ่งที่นิยมนำไปใช้ในบริบทระดับอุดมศึกษา

5. ข้อเสนอแนะต่อการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

เพื่อให้ผลการสืบค้นนี้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอเสนอแนวทางสำคัญดังนี้

- 1) บูรณาการการออกแบบ (Integrative Design)
- 2) หลักสูตรควรใช้แบบ backward design โดยเริ่มจาก OBE teaching ไปยัง active learning และจบที่ competency assessment อย่างชัดเจน
- 3) พัฒนาแนวปฏิบัติ (professional development)
- 4) ผู้สอนควรได้รับการอบรมด้านการออกแบบกิจกรรม active learning และวิธีการวัดสมรรถนะอย่างเที่ยงธรรม
- 5) ปรับระบบประกันคุณภาพ (QA integration) ระบบประเมินภายในควรประมวลข้อมูลจากการประเมินสมรรถนะ ใช้เป็นเกณฑ์ในการปรับปรุงคุณภาพการสอนและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

6. บทสรุป

บทความนี้เห็นว่า สามปัจจัยหลัก ได้แก่ การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE teaching), (2) การเรียนรู้เชิงรุก (active learning), และ (3) การประเมินสมรรถนะ (competency assessment) คือ ปัจจัยอิทธิพลสูงสุด หรือ “key drivers” ที่ขับเคลื่อนความสำเร็จของ OBE อย่างแท้จริง การเข้าใจ และปรับใช้ปัจจัยเหล่านี้ให้สอดคล้องกันไม่เพียงเป็นแนวทางทางวิชาการ แต่ยังเป็นแนวปฏิบัติสำคัญ สำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทเฉพาะ เช่น วิทยาลัยศาสนศาสตร์ ที่มุ่งสร้างสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีระบบและมีคุณภาพ

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ ในบริบทวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ในยุคที่ระบบการศึกษาเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (outcome-based education: OBE) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางที่สามารถยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน (Spady, 1994) การพัฒนา “คู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์” จึงเป็นการนำแนวคิด OBE มาสร้างเป็นเครื่องมือปฏิบัติที่สามารถใช้ได้จริงในสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งในด้านปรัชญาการศึกษา พันธกิจทางศาสนา และโครงสร้างการบริหารจัดการ

1. ลักษณะของนวัตกรรมเชิงประจักษ์

จุดเด่นของคู่มือที่พัฒนาขึ้นคือ เป็นนวัตกรรมเชิงประจักษ์ (evidence-based innovation) ซึ่งแตกต่างจากแนวทางเชิงทฤษฎีที่ใช้เพียงการสรุปหลักการหรือแนวคิดโดยไม่มีการทดสอบในสภาพจริง กระบวนการพัฒนาคู่มือนี้อ้างอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) รวมถึงการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้มั่นใจว่าคู่มือสามารถตอบโจทย์ความต้องการในบริบทจริง การออกแบบคู่มือนี้สอดคล้องกับหลักฐานจากงานวิจัยของ Harden (2007) ที่ชี้ว่าคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิผลสูงสุดก็ต่อเมื่อเชื่อมโยงระหว่างหลักฐานเชิงวิจัยและการนำไปใช้จริงในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถาบัน (Harden, 2007, p. 227)

2. การออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะ

บริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธมีลักษณะเฉพาะ 3 ประการสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบคู่มือ ได้แก่

1) ปรัชญาและพันธกิจทางศาสนา หมายถึง หลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางศาสนาที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถประยุกต์หลักธรรมในชีวิตประจำวัน

2) โครงสร้างการบริหารจัดการ กล่าวคือ รูปแบบการตัดสินใจและการวางแผน การศึกษามีความสัมพันธ์กับคณะสงฆ์และองค์กรทางศาสนา จึงต้องออกแบบคู่มือให้สอดคล้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายเฉพาะ

3) ลักษณะผู้เรียน กล่าวคือ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุหรือผู้สนใจศึกษาศาสนา ซึ่งมีวิธีการเรียนรู้และข้อจำกัดด้านเวลาแตกต่างจากนักศึกษาในสถาบันทั่วไป

ด้วยปัจจัยเหล่านี้ คู่มือจึงถูกออกแบบให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ทั้งในรายวิชาเชิงวิชาการและรายวิชาเชิงปฏิบัติด้านศาสนา โดยผสมผสานการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการประเมินสมรรถนะให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรม

3. โครงสร้างและเนื้อหาของคู่มือ

คู่มือประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1) หลักการและปรัชญา โดยที่ OBE อธิบายความหมาย หลักการ และความสำคัญของ OBE ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

2) กระบวนการออกแบบการสอน ประกอบด้วยแนวทางการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcomes) การวางแผนการสอนแบบ backward design และการออกแบบกิจกรรมเชิงรุก

3) การประเมินสมรรถนะ ประกอบด้วยเทคนิคการออกแบบเครื่องมือประเมิน การกำหนดเกณฑ์การประเมิน และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาผู้เรียน

4) ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ โดยใช้กรณีศึกษาจริงจากรายวิชาในวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ที่แสดงการใช้ OBE teaching, active learning และ competency assessment อย่างบูรณาการ

4. ความสำคัญและคุณค่าของคู่มือ

การมีคู่มือเชิงปฏิบัติที่ออกแบบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถดำเนินการตามแนวทาง OBE ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความคลาดเคลื่อนระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง และช่วยให้ผู้สอนมีกรอบชัดเจนในการพัฒนารายวิชา นอกจากนี้ คู่มือยังสามารถเป็นต้นแบบให้สถาบันอื่นนำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Biggs & Tang (2011) ที่ว่าเครื่องมือการสอนที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถถ่ายทอดและดัดแปลงได้ในหลากหลายบริบทเพื่อสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Biggs & Tang, 2011, p. 42)

5. บทสรุป

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ในบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นตัวอย่างของการนำหลักการ OBE มาประยุกต์ใช้ในลักษณะวัฏกรรมเชิงประจักษ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของสถาบัน ทั้งนี้ ความสำเร็จของคู่มือไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่การมีเอกสาร แต่เกิดจากการที่คู่มือสามารถนำไปใช้ได้จริง ปรับประยุกต์ได้ตามบริบท และสร้างผลลัพธ์เชิงคุณภาพต่อการพัฒนาผู้เรียนและสถาบันในภาพรวม

บทสรุปเชิงนโยบายและปฏิบัติ

การค้นพบเชิงวิชาการเกี่ยวกับโครงสร้างความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักใน outcome-based education (OBE) และการระบุปัจจัยอิทธิพลสูงสุดสามประการ ได้แก่ การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE teaching), การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการประเมินสมรรถนะ (competency assessment) มิได้มีคุณค่าเฉพาะในเชิงทฤษฎี หากยังสามารถแปรเป็นแนวทางปฏิบัติและข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. การปรับนโยบายการศึกษา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความจำเป็นในการกำหนด นโยบายการศึกษา ที่ไม่เพียงมุ่งเน้นการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร แต่ยังต้องสร้างระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์อย่างเป็นองค์รวม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงหน่วยงานกำกับดูแลควรนำกรอบ 7 ปัจจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางกำหนดมาตรฐานเชิงระบบของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ (human capital) ให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสร้างนวัตกรรม นโยบายดังกล่าวควรมีองค์ประกอบดังนี้ (1) กำหนด Learning Outcomes ระดับชาติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน (2) สนับสนุนการพัฒนาอาจารย์ให้มีความสามารถในการออกแบบ OBE และใช้ active learning และ (3) กำหนดมาตรฐานการประเมินสมรรถนะที่มีความเที่ยงตรงและยึดหยุ่นต่อความหลากหลายของผู้เรียน

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ในเชิงปฏิบัติ ผลงานวิจัยนี้เสนอให้สถาบันอุดมศึกษาออกแบบหลักสูตรโดยใช้ Backward Design คือเริ่มจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (intended learning outcomes) ให้ครอบคลุมทั้งสมรรถนะวิชาการ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม จากนั้นจึงวางแผนกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกันตลอดหลักสูตร ในกรณีของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร การประยุกต์ใช้โมเดลนี้ทำให้สามารถสร้างบัณฑิตที่ไม่เพียงมีความรู้ทางวิชาการและศาสนา แต่ยังมีสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์หลักธรรมในสังคมร่วมสมัย ซึ่งตรงกับความต้องการของชุมชนและสังคมไทย

3. การเชื่อมโยงกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา งานวิจัยนี้สามารถเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับมาตรฐานการประกันคุณภาพทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค เช่น เกณฑ์ของ สกอ. และ AUN-QA Framework ซึ่งต่างเน้นให้การประเมินคุณภาพครอบคลุมด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) และกระบวนการเรียนการสอน โดยการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ สถาบันสามารถ (1) ออกแบบระบบติดตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง (2) ใช้ข้อมูลจาก Competency Assessment ในการปรับปรุงรายวิชาและหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ (3) เชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายใน (internal QA) และภายนอก (external QA) ให้สอดคล้องกันภายใต้กรอบ OBE

4. ผลกระทบเชิงสังคมและการผลิตบัณฑิต

ในระดับสังคม การใช้คู่มือและโมเดลนี้สามารถสร้างบัณฑิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงาน และสังคมได้ตรงจุด เนื่องจากการวางเป้าหมายสมรรถนะตั้งแต่ต้นทำให้กระบวนการผลิตบัณฑิตมีทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) นอกจากนี้ การมีระบบ active learning และ competency assessment ยังช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้

ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการคิดเชิงระบบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ตลาดแรงงานยุคใหม่ให้ความสำคัญ

5. การเป็นต้นแบบสำหรับสถาบันอื่น

แม้ว่างานวิจัยนี้จะพัฒนาภายใต้บริบทเฉพาะของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร แต่โครงสร้างและเนื้อหาของคู่มือสามารถปรับใช้ให้กับสถาบันการศึกษาประเภทอื่น โดยการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับปรัชญา พันธกิจ และลักษณะผู้เรียนของแต่ละสถาบัน เช่น สถาบันวิชาชีพ มหาวิทยาลัย ชุมชน หรือสถาบันการศึกษานานาชาติ การเผยแพร่คู่มือและโมเดลเชิงระบบนี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่ความร่วมมือระหว่างสถาบัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาร่วมกัน และเป็นการขับเคลื่อนนโยบายเชิงระบบในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

6. บทสรุปเชิงนโยบายและปฏิบัติ

การค้นพบเชิงวิชาการในครั้งนี้ได้ต่อยอดไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะและคุณภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง การบูรณาการ OBE teaching, active learning, และ competency assessment ภายใตกรอบ 7 ปัจจัยเชื่อมโยงเชิงระบบ ไม่เพียงช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษา แต่ยังทำให้สถาบันสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพในระดับสากล

บทสรุปข้อค้นพบใหม่ (New Finding) จากการวิจัย

โมเดลความเชื่อมโยงเชิงระบบของ 7 ปัจจัยหลักใน OBE และการประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงระบบ (systemic framework) ของการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (outcome-based education: OBE) พร้อมการระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จของ OBE และการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่สามารถใช้เป็นนวัตกรรมและต้นแบบได้ในสถาบันอื่น ๆ โดยการสรุปสาระสำคัญสามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. Framework ของ 7 ปัจจัยและความเชื่อมโยงเชิงระบบ

หนึ่งในข้อค้นพบสำคัญคือการสร้าง Framework ของ 7 ปัจจัยหลักที่เชื่อมโยงกันในเชิงระบบอย่างเป็นองค์รวม ได้แก่

1) ปรัชญาการศึกษา (educational philosophy) เป็นรากฐานทางความคิดและค่านิยมของการจัดการศึกษา กำหนดทิศทางของหลักสูตรและการเรียนการสอน

2) การบริหารจัดการศึกษา (educational management) เป็นกลไกสนับสนุนและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามปรัชญาและเป้าหมาย

3) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st century learning) ครอบคลุมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร ความร่วมมือ และการใช้เทคโนโลยี

4) การสอนแบบ OBE (OBE teaching) การออกแบบและดำเนินการเรียนการสอนโดยเริ่มจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน

5) การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น

6) การวัดและประเมินผล (assessment and evaluation) การเก็บข้อมูลและประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้

7) การประกันคุณภาพ (quality assurance) กระบวนการติดตามและประเมินเพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน

โมเดลความเชื่อมโยงเชิงระบบของทั้ง 7 ปัจจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แต่ละปัจจัยไม่ได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่เกื้อกูลกัน เช่น ปรัชญาการศึกษามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อการออกแบบการเรียนการสอนและวิธีการประเมินทั้งหมดนี้สะท้อนแนวคิด “ระบบการศึกษาแบบองค์รวม” (Holistic Education System) ที่นักวิชาการอย่าง Spady (1994) และ Harden (2007) เคยเน้นว่าจำเป็นต่อการสร้างคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ในบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ การใช้ Framework นี้ช่วยให้เห็นภาพรวมของระบบการจัดการเรียนการสอนและจุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. Key Findings: 3 ปัจจัยอิทธิพลสูงสุด

จากการวิเคราะห์เชิงสถิติและเชิงคุณภาพ พบว่าในบรรดา 7 ปัจจัย มี 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนแบบ OBE ได้แก่

1) การสอนแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE Teaching) เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการทั้งหมด เพราะเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีทิศทางเดียวกัน และเอื้อต่อการวางแผนกิจกรรมและการประเมินอย่างสอดคล้องกัน

2) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกลไกการปฏิบัติที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Bonwell & Eison (1991) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมเชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนแบบบรรยาย

3) การประเมินสมรรถนะ (Competency Assessment) เป็นการวัดผลที่เน้นว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้จริง (can do) มากกว่าการท่องจำ ซึ่งไม่เพียงเป็นเครื่องมือประเมิน แต่ยังเป็นกลไกพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ทั้ง 3 ปัจจัยนี้ทำหน้าที่เป็น “ตัวขับเคลื่อนหลัก” (key drivers) ที่ส่งผลต่อคุณภาพผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างชัดเจน และเป็นจุดที่ควรให้ความสำคัญสูงสุดในการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะหากขาดหนึ่งในสามปัจจัยนี้ ระบบ OBE จะสูญเสียความสมบูรณ์และไม่สามารถสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างเต็มที่

3. OBE Learning Manual as Innovation

อีกหนึ่งผลงานสำคัญจากการวิจัยคือการพัฒนา “คู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์” (OBE Learning Manual) ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงประจักษ์ (evidence-based innovation) ที่ออกแบบจากข้อมูลการวิจัยจริงในบริบทของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ไม่ใช่เพียงการนำแนวคิดทฤษฎีมาสรุปเป็นเอกสาร ลักษณะเด่นของคู่มือนี้ ได้แก่

1) ความสอดคล้องกับบริบทเฉพาะ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โดยคำนึงถึงปรัชญาและพันธกิจทางศาสนา โครงสร้างการบริหาร และลักษณะผู้เรียนที่แตกต่างจากสถาบันทั่วไป

2) การบูรณาการปัจจัยขับเคลื่อนหลัก คู่มือเชื่อมโยง OBE teaching, active learning และ competency assessment เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

3) เนื้อหาปฏิบัติได้จริง ประกอบด้วยขั้นตอนการออกแบบการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรม และเครื่องมือประเมินสมรรถนะ พร้อมตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในรายวิชาจริง

ความสำคัญของคู่มือนี้ มีทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย

1) ในเชิงปฏิบัติ คู่มือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้อาจารย์และผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถนำ OBE ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นต่อบริบทของตน

2) ในเชิงนโยบาย คู่มือสามารถใช้เป็นต้นแบบ (prototype) ให้สถาบันอื่นนำไปปรับใช้และพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับระบบ (system level)

การมีนวัตกรรมเชิงประจักษ์เช่นนี้ยังช่วยลดช่องว่างระหว่าง “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” (theory practice gap) ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในงานปฏิรูปการศึกษา และทำให้แนวทาง OBE มีความเป็นไปได้จริงในสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนของไทย

สรุปภาพรวม

เมื่อพิจารณาทั้งสามส่วนเด่นร่วมกัน Framework ของ 7 ปัจจัยและความเชื่อมโยงเชิงระบบ, Key Findings: 3 ปัจจัยอิทธิพลสูงสุด, และ OBE Learning Manual as Innovation จะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้ได้สร้างทั้งฐานความรู้เชิงทฤษฎี โมเดลเชิงระบบ ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ และนวัตกรรมเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนี้

1) ในเชิงทฤษฎี งานนี้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับ OBE จากมิติการสอนเพียงด้านเดียวไปสู่การมอง OBE เป็นระบบที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน

2) ในเชิงปฏิบัติ ข้อค้นพบช่วยชี้จุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3) ในเชิงนโยบาย ผลงานนี้สามารถใช้เป็นแนวทางกำหนดมาตรฐานและพัฒนา นโยบายการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานใน ศตวรรษที่ 21

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงมีคุณค่าไม่เพียงในฐานะผลงานทางวิชาการ แต่ยังเป็นเครื่องมือ เปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่สามารถขยายผลสู่สถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ของประเทศโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- Active learning. (n.d.). In *Wikipedia*. Retrieved August 12, 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Active_learning
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university (4th ed.)*. McGraw-Hill Education.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom 1991 ASHE-ERIC Higher Education Reports. Washington, DC: Office of Educational Research and Improvement (ED).
- Bouchrika, I. (2025, January 8). *Competency-based education: Definition, benefits, and best practices*. Research.com. <https://research.com/education/competency-based-education>
- CHEA. (2023). *Quality-Assurance in Higher Education Across the World*. CHEA.
- Harden, R. M. (2007). Outcome-based education: The future is today. *Medical Teacher*, 29(7), 625–629.
- Islam, S. I. U., & Sood, S. (2023). *Studying the Status of Outcome Based Education in Educational Institutions: A Systematic Literature Review*. Eur. Chem. Bull., 12(SI4), 14234–14243.
- Kaunnil, A. (2022). *Bridging the Gap between Clinical Service and Academic PMC*.
- Lagubeau, G., Tecpan, S., & Hernandez, C. (2019, September 3). *Active learning Reduces academic risk in introductory physics at the University of Chile*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/1909.01235>
- Macayan, J. V. (2022). *From OBE's Theoretical Model to Practitioner Model*. SSRN.

- Outcome-based education. (n.d.). In *Wikipedia*. Retrieved August 12, 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Outcome-based_education
- Outcome-based education vs competency-based education: *What's the difference?* (n.d.). *Spaces EDU*. Retrieved August 12, 2025, from <https://spacesedu.com>
- Ren, D. (2018). *The Teaching Quality Assurance System of Institution Base*. Atlantis Press.
- Savin, M. (2023). Using active learning to evaluate student competency in higher education. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 55(6), 546–554.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-Based Education: Critical Issues and Answers*. American Association of School Administrators.
- Wallace, C. S., Prather, E. E., Milsom, J. A., Johns, K., & Manne, S. (2020, April 20). *Students taught by a first-time instructor in an active-learning classroom: Identifying instructor moves that support learning*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2004.09684>

เทคโนโลยี สิทธิ และกฎหมาย: ฉากทัศน์ใหม่ของตำรวจไทย Technology, Rights, and Law: A New Paradigm for Thai Police

พ.ต.อ.ชัยบัญชา กองทอง

ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรป่าต๋อง จังหวัดยโสธร

Pol. Col. Chaibuncha Kongthong

Superintendent, Pa Tio Provincial Police Station, Yasothon Province

e-mail: tit.see@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในโลกยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของสังคม รวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และรักษาความสงบเรียบร้อย หากแต่ยังนำมาซึ่งคำถามสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของประชาชน และบทบาทของกฎหมายในการถ่วงดุลระหว่าง “อำนาจรัฐ” กับ “เสรีภาพส่วนบุคคล” การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น กล้องวงจรปิดอัจฉริยะ ระบบการรู้จำใบหน้า (facial recognition) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data analytics) เข้ามาใช้ในการกระบวนการตำรวจ ถือเป็นพัฒนาการเชิงโครงสร้างที่ส่งเสริมการรักษากฎหมายให้มีประสิทธิภาพและแม่นยำยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจนและจริยธรรมที่รัดกุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดโดยปราศจากเหตุอันควร

ปัญหาสำคัญในปัจจุบันคือ กฎหมายไทยหลายฉบับยังไม่มีบทบัญญัติที่เพียงพอรองรับสถานการณ์ใหม่ อาทิ การเก็บ รวบรวม และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้ AI ในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ และความโปร่งใสในการตรวจสอบการใช้อำนาจของตำรวจ ในบริบทนี้ จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำกรอบกฎหมายเฉพาะสำหรับการใช้เทคโนโลยีในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งควรครอบคลุมถึงหลักการความยินยอม การใช้ข้อมูลอย่างจำกัด การตรวจสอบโดยอิสระ และการมีส่วนร่วมของประชาชน บทความนี้จึงเสนอให้ประเทศไทยกำหนดแนวนโยบายและกรอบจริยธรรมสำหรับตำรวจในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยมีหลักการสำคัญคือ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเคารพในสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เทคโนโลยีไม่เพียงเป็นเพียงเครื่องมือของอำนาจ หากแต่เป็นพลังแห่งความยุติธรรมที่ประชาชนเชื่อมั่นและไว้วางใจ

คำสำคัญ: การสืบสวนยุคใหม่, ความยุติธรรมดิจิทัล, สิทธิส่วนบุคคล,

Abstract

In the digital age, technological advancements have profoundly impacted all aspects of society, including law enforcement practices in Thailand. Digital technology not only enhances the efficiency of investigation, evidence collection, and public order maintenance, but also raises critical questions concerning civil rights and the role of law in balancing state authority with individual freedom. The integration of advanced tools such as intelligent surveillance cameras, facial recognition systems, artificial intelligence (AI), and big data analytics into policing operations represents a structural transformation that strengthens law enforcement precision and responsiveness. However, these technologies must be deployed within a clear legal framework and grounded in ethical principles, especially concerning the protection of personal data and privacy rights.

One of the major issues facing Thai policing today is the inadequacy of existing legal provisions in addressing the challenges posed by new technologies. Current laws lack comprehensive regulations regarding the collection, processing, and use of personal data by state authorities, the role of AI in decision-making affecting individual rights, and transparency in the exercise of police powers. In this context, it is imperative to develop a specific legal framework for the use of digital technologies in law enforcement—one that ensures informed consent, data minimization, independent oversight, and public participation. This article advocates for a systematic establishment of legal and ethical guidelines for policing in the digital era. Core principles should include transparency, accountability, and a firm commitment to human rights. In doing so, technology will not merely serve as an instrument of state power, but as a force for justice in which the public can place its trust and confidence.

Keywords: modern investigation, digital justice, personal rights,

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบต่อกลไกและบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกประเทศ รวมถึงประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การรู้จำใบหน้า (facial recognition), การสอดส่องผ่านกล้องอัจฉริยะ (smart surveillance), และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data analytics)

ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการกิจด้านการสืบสวน การควบคุม การตรวจจับ และการรักษาความสงบเรียบร้อยของตำรวจ (Adensamer & Klausner, 2021; Lyon, 2018) อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ในภาคปฏิบัติก่อให้เกิดคำถามสำคัญด้านจริยธรรม กฎหมาย และสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565) ในประเทศไทย แม้ว่ารัฐจะเริ่มมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในกิจการตำรวจอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่าการอบกฏหมายในการควบคุมการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมหรือมีความล่าช้า ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล อีกทั้งยังขาดกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ (รุ่งโรจน์ แก้วแดง, 2565) ความกังวลที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้อยู่ที่เพียงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีในการสนับสนุนการทำงานของตำรวจเท่านั้น แต่ยังอยู่ที่ความชอบธรรมของการใช้อำนาจในบริบทแห่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในระดับนานาชาติ แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีของตำรวจในหลายประเทศได้นำไปสู่การถกเถียงเกี่ยวกับ “อคติของอัลกอริทึม” (algorithmic bias) และ “การเลือกปฏิบัติบนฐานข้อมูล” (data discrimination) ซึ่งหากไม่มีการออกแบบกรอบกฎหมายและจริยธรรมอย่างรอบด้าน อาจทำให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือของการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากกว่าการปกป้องสาธารณะ (Ferguson, 2017; Zuboff, 2019) จากปัจจัยดังกล่าว สาระถะแห่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการปฏิบัติงานของตำรวจไทย ศึกษาประเด็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในบริบทของการใช้เทคโนโลยีในการกิจตำรวจ และเสนอกรอบกฎหมายและจริยธรรมที่เหมาะสมกับฉันทกทัศน์ใหม่ของการบังคับใช้กฎหมายในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นให้เกิดดุลยภาพระหว่าง “ประสิทธิภาพของรัฐ” กับ “สิทธิของประชาชน” บนฐานของหลักนิติธรรม

เทคโนโลยีกับตำรวจไทย: ภูมิทัศน์ใหม่

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีไม่เพียงเปลี่ยนแปลงชีวิตประจำวันของประชาชน แต่ยังพลิกโฉมภูมิทัศน์การบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย หน่วยงานตำรวจไทยต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบฐานข้อมูลกลาง C.R.I.M.E.S. (criminal record and information management enterprise systems) ที่รัฐบาลไทยนำมาใช้ทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2012 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความโปร่งใส (Charoen, 2015) อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีนี้ต้องแลกด้วยความท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นความซับซ้อนของระบบ ความไม่พร้อมของผู้ใช้ หรือปัญหาข้อมูลซ้ำซ้อน (Charoen, 2015) เทคโนโลยียังเปลี่ยนแปลงการรับมืออาชญากรรมออนไลน์อย่างมีอาจหลีกเลี่ยง (Meephiam, 2021) โดยตำรวจไทยต้องเผชิญปัญหาการฉ้อโกงทางอินเทอร์เน็ตท่ามกลางการเติบโตของผู้ใช้ออนไลน์ แต่ยังคงขาดเครื่องมือและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการรับมือ (Meephiam, 2021) ในระดับสากล นักวิจัยชี้ว่า การใช้เทคโนโลยีในการป้องกันอาชญากรรม เช่น IoT, GPS tracking และ วิดีโอสังเกตการณ์ ล้วนเป็นโอกาสและความท้าทายควบคู่กัน (Ortega et al., 2021) ในอีกมุมมอง

หนึ่ง ระบบตำรวจดิจิทัลต้องสร้างความไว้วางใจต่อสาธารณะผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน ระหว่างตำรวจ-ประชาชน ซึ่งควรออกแบบให้มี accountability และเคารพสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล (Elphick et al., 2020) ในสังคมไทยที่เริ่มทบทวนบทบาทของเทคโนโลยีกับสิทธิเสรีภาพ การสร้างดุลยภาพระหว่างความรวดเร็วและความเป็นธรรมจึงสำคัญยิ่ง

เทคโนโลยีกับตำรวจไทย: ภูมิทัศน์ใหม่ (ภาคปฏิบัติ) แม้ว่าเทคโนโลยีจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการกิจของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21 แต่จากมุมมองของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ปรากฏว่า “ความทันสมัยของระบบ” กับ “ความพร้อมของคน” ยังมีช่องว่างให้ต้องพัฒนาอีกมาก ระบบสารสนเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น C.R.I.M.E.S., POLIS และ e-Traffic ช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลและการติดตามคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในหลายพื้นที่ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการยังขาดความรู้ ความมั่นใจ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพียงพอในการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ (Charoen, 2015) การเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลโดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมออนไลน์ยังเผชิญข้อจำกัดสำคัญ เช่น การต้องขออนุญาตศาลเพื่อดึงข้อมูลจากแพลตฟอร์มต่างประเทศ การทำงานร่วมกับผู้ให้บริการออนไลน์จากต่างประเทศที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายไทย และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วจนเจ้าหน้าที่ตามไม่ทัน ซึ่งทำให้การสืบสวนบางครั้งเกิดความล่าช้า ขณะที่ผู้กระทำความผิดสามารถลบข้อมูลหลบหนี หรือโอนเงินออกนอกประเทศในไม่กี่นาที นอกจากนี้ ความไว้วางใจของประชาชนต่อการใช้เทคโนโลยีโดยตำรวจยังเป็นประเด็นละเอียดอ่อน การติดตั้งกล้องวงจรปิดจำนวนมากในพื้นที่สาธารณะ หรือการใช้ระบบการรู้จำใบหน้า แม้จะสร้างความมั่นคง แต่หากไม่มีการกำกับดูแลที่โปร่งใส ก็อาจกลายเป็นข้อวิจารณ์ด้านสิทธิมนุษยชนได้ เช่นที่องค์กร Human Rights Watch เคยเตือนถึงการใช้เทคโนโลยีเฝ้าระวังในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (Human Rights Watch, 2019)

อย่างไรก็ตาม ตำรวจผู้ปฏิบัติมิได้ปฏิเสธเทคโนโลยี แต่กลับเรียกร้องให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้ควบคู่ไปกับการลงทุนด้านเครื่องมือ เพราะเทคโนโลยีจะไม่มีคุณค่าเลย หากผู้ใช้ไม่สามารถใช้เป็น หรือใช้ผิดหลักกฎหมายและจริยธรรม ฉากทัศน์ที่แท้จริงของตำรวจดิจิทัลในประเทศไทยจึงมิใช่เพียงภาพของเครื่องมือทันสมัย แต่คือภาพของ “เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีทักษะ มีจริยธรรม และได้รับการสนับสนุนจากกฎหมายที่เท่าทันเทคโนโลยี” ซึ่งจะเป็นเสาหลักของการรักษาความยุติธรรมในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง

สิทธิและความเปราะบางของประชาชน

ในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนหลายกลุ่มต้องเผชิญความเปราะบาง (vulnerability) ที่มีต้นเหตุจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และนโยบายรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อกรอบครองสิทธิขั้นพื้นฐานของตนอย่างลึกซึ้ง (Wisner, 2004) ความเปราะบางถือเป็นภาวะที่บุคคลไม่สามารถตัดสินใจหรือป้องกันตนเองเมื่อเผชิญความเสี่ยงได้ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ [พม.], 2010; Khumsuwan et al., 2012) และมักส่งผลให้สิทธิของพวกเขาถูกบั่น

ทอนโดยไม่รู้ตัว ในบริบทของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบ (stateless) และชุมชนชนบทต่าง ๆ เผชิญการเลือกปฏิบัติด้านสิทธิพลเมือง โอกาสทางการศึกษา และการเข้าถึงบริการรัฐ โดยเฉพาะเมื่อกฎหมายคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ยังไม่ครอบคลุม (Wikipedia, 2025) ความเปราะบางของกลุ่มคนไร้รัฐ (stateless) ยังนำไปสู่ปัญหาการขาดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงระบบสาธารณสุข สถานะทางกฎหมาย และโอกาสทางเศรษฐกิจ (Khumsuwan et al., 2012) ด้านวิชาการต่างประเทศ ได้ให้กรอบแนวคิดวิเคราะห์ความเปราะบางเชิงสังคมว่าประกอบด้วยมิติของ “Exposure” (การเผชิญภาวะเสี่ยง) และ “Susceptibility” (ความอ่อนไหว) ซึ่งมิติเหล่านี้เชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะของบุคคลและชุมชน (Wisner, 2004) การเข้าใจลักษณะดังกล่าวจึงช่วยให้นโยบายสาธารณะตอบสนองต่อกลุ่มเปราะบางอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้น การพิจารณาสิทธิของประชาชนในยุคปัจจุบันจึงไม่อาจแยกออกจากบริบทของความเปราะบางได้อย่างเด็ดขาด การสร้างกลไกคุ้มครองสิทธิของประชาชนต้องเริ่มจากการเข้าใจข้อจำกัดจริงของพวกเขาในระบบ และออกแบบนโยบายที่สนับสนุนทั้ง “ความเท่าเทียม” และ “การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” อันจะนำไปสู่การตอกย้ำหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงความเปราะบางในกลุ่มเฉพาะ: กรณีศึกษาในประเทศไทยนั้น แม้หลักการสิทธิมนุษยชนจะรับรองสิทธิอย่างเท่าเทียมกันแก่ทุกคน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า กลุ่มประชากรบางกลุ่มเผชิญกับข้อจำกัดเฉพาะที่ทำให้พวกเขาตกอยู่ในภาวะเปราะบางทางสิทธิอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) กลุ่มผู้สูงอายุ ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มเปราะบางที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) (2565) ระบุว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ผู้สูงอายุจำนวนมากเผชิญปัญหาเศรษฐกิจ ความเจ็บป่วยเรื้อรัง และการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างไม่ทั่วถึง การวางแผนนโยบายที่เน้นการดูแลเพียงด้านสุขภาพโดยไม่เชื่อมโยงกับสิทธิพลเมือง เช่น การเข้าถึงความยุติธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการได้รับการเคารพในศักดิ์ศรี กลับตอกย้ำความเปราะบางทางสังคมมากยิ่งขึ้น (นิรมล กลั่นนุรักษ์, 2565)

2) แรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีเอกสารถูกต้องตามกฎหมาย ต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณะ การศึกษา และสิทธิแรงงาน ทั้งยังมักถูกเลือกปฏิบัติด้วยอคติทางชาติพันธุ์และภาษา งานศึกษาของพูนสุข พูนสุขเจริญ (2563) ชี้ว่า แม้นโยบายด้านแรงงานจะมีการเปิดรับแรงงานต่างด้าวในระดับหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติยังมีการละเมิดสิทธิแรงงานและไม่มีระบบคุ้มครองทางกฎหมายที่ชัดเจน

3) กลุ่มคนไร้รัฐ (stateless persons) เป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะเปราะบางที่สุดเนื่องจากขาดสถานะทางกฎหมาย ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะ สิทธิในการเดินทาง และสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาของ Khumsuwan et al. (2012) ระบุว่า การไม่มีบัตรประชาชนหรือเอกสารรับรองตัวตน ส่งผลโดยตรงต่อการถูกละเลยจากรัฐและความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

การพิจารณากรณีศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเปราะบางมิใช่ภาวะที่เกิดจากความอ่อนแอส่วนบุคคล แต่เป็นผลจาก “โครงสร้าง” ที่เลือกปฏิบัติ หรือไม่สามารถรองรับความหลากหลายทางสังคมได้อย่างแท้จริง ดังนั้น หากต้องการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในยุคปัจจุบันอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีนโยบายที่เข้าใจกลุ่มเปราะบางอย่างลึกซึ้ง และสร้างกลไกกฎหมายที่สามารถคุ้มครองได้ในทุกมิติของชีวิต

กฎหมายไทย: ท้ายยุคหรือล้าหลัง

ปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญแรงกดดันให้ปรับปรุงกรอบกฎหมายให้ทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี (TDRI, 2023) กฎหมายหลายฉบับยังคงเป็น “ระบบควบคุม” ที่ประชาชนต้องขออนุญาตในแทบทุกด้าน โดยมีกฎหมายเดิมมาใช้ซ้ำโดยไม่พิจารณาว่าตรงกับบริบทปัจจุบันหรือไม่ (ปกรณ์ นิลประพันธ์, 2020) ความล้าหลังนี้ไม่เพียงทำให้หลายกฎหมายไม่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติ แต่ยังสร้างอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ (Bangkok Post, 2023) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และ “Law Reform Commission” ได้พยายามผลักดันการปฏิรูปกฎหมายผ่านแนวทางเชิงโครงสร้าง เช่น การนำแนวคิด regulatory guillotine มาใช้เพื่อล้างกฎหมายล้าสมัย (OECD, 2025) และการใช้ sunset clause เพื่อทบทวนความจำเป็นของกฎหมายที่มีอยู่ (Law Reform Committee, 2015) ขณะที่ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมเองได้เรียกร้องให้กฎหมายมีความทันสมัยและไม่เป็นภาระต่อนวัตกรรม (JSCCIB, 2023) นอกจากนี้ ในวงการวิชาการยังมีการเสนอให้พัฒนานักร่างกฎหมายและการศึกษาในระบบนิติศาสตร์ เพื่อให้สร้างกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น ไม่ใช่ขยายอำนาจรัฐอย่างไร้ความสมดุล จากภาพรวมข้างต้นจึงเห็นได้ว่า “กฎหมายไทย” กำลังอยู่ระหว่างสองขั้ว: ในขณะที่บางกฎหมายยังล้าหลัง แต่ก็มีแนวทางการปฏิรูปที่กำลังดำเนินการอย่างจริงจัง ความท้าทายต่อไปคือการนำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดผลจริงในเชิงนโยบายและการบังคับใช้

จากมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติ กฎหมายที่ไม่ทันต่อยุคสมัยมิได้เป็นเพียงปัญหาทางนโยบายหรือกระบวนการนิติบัญญัติเท่านั้น หากแต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติจริง ตำรวจต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบ ป้องกันอาชญากรรม และอำนวยความยุติธรรม แต่หากกฎหมายล้าหลัง ไม่ตอบสนองต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ย่อมทำให้ “เครื่องมือ” ที่มีอยู่ด้อยประสิทธิภาพลงอย่างมีนัยสำคัญ (วิสูตร ประสิทธิ์วัฒนเสรี, 2562) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การใช้กฎหมายอาญาในคดีเทคโนโลยี เช่น การฉ้อโกงออนไลน์และอาชญากรรมไซเบอร์ ที่ยังต้องอาศัยพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งหลายมาตราล้าสมัย ไม่ทันกับกลวิธีของอาชญากรยุคใหม่ ตำรวจต้องพึ่งพากระบวนการขอหมายศาลเพื่อสืบค้นข้อมูลจากแพลตฟอร์มต่างประเทศที่ไม่มีสำนักงานในไทย ซึ่ง

ล่าช้าและไม่มีอำนาจบังคับใช้โดยตรง ทำให้การป้องกันอาชญากรรมข้ามพรมแดนเกิดความยากลำบาก (ณัฐพล คุปตานนท์, 2564)

ในมิติของกฎหมายจารจรหรือกฎหมายปกครองท้องถิ่น ก็มักเกิดปัญหาในทำนองเดียวกัน เช่น กฎหมายที่กำหนดอัตราโทษปรับต่ำกว่าความเป็นจริง กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมสังคมสมัยใหม่ หรือไม่มีมาตรการทางเทคโนโลยีรองรับ เช่น การบังคับใช้กับรถยนต์ไฟฟ้าหรือการจดทะเบียนดิจิทัล (สว้าง กลิ่นสุคนธ์, 2565) อีกทั้งในเชิงจริยธรรมการบังคับใช้กฎหมาย ตำรวจต้องเผชิญกับ “ความคลุมเครือของกฎหมาย” ที่เปิดช่องให้เกิดการตีความอย่างหลากหลาย หากไม่มีกรอบแนวทางที่ชัดเจน อาจนำไปสู่การบังคับใช้ที่ขัดกับหลักนิติธรรม ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประชาชน แต่ยังบั่นทอนศรัทธาในองค์กรตำรวจเองด้วย (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2560) กล่าวโดยสรุป มุมมองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงกฎหมายให้ทันยุคมิใช่ความหุรหาวทางนโยบาย แต่คือความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของไทยสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม และสร้างความไว้วางใจในระยะยาว

ฉากทัศน์ใหม่ของตำรวจไทย

ในบริบทของศตวรรษที่ 21 สถาบันตำรวจในทุกประเทศเผชิญกับความท้าทายที่ลึกซึ้งและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งจากแรงกดดันของอาชญากรรมรูปแบบใหม่ ความคาดหวังของประชาชนต่อความโปร่งใส และการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ตำรวจไทยในฐานะกลไกรักษาความสงบเรียบร้อยจึงต้องสร้าง “ฉากทัศน์ใหม่” (new paradigm) ที่ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านความมั่นคง แต่ยังต้องสร้าง “ความชอบธรรม” (legitimacy) และ “ความไว้วางใจของประชาชน” (public trust) ในระยะยาว (Bayley, 2006) ฉากทัศน์ใหม่ของตำรวจไทยในปัจจุบันประกอบด้วยอย่างน้อย 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) การปรับตัวต่ออาชญากรรมยุคดิจิทัล เช่น อาชญากรรมทางไซเบอร์ การหลอกลวงออนไลน์ และอาชญากรรมข้ามพรมแดน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการสืบสวนแบบเดิม แต่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเชิงลึก เช่น AI, Big Data, OSINT และความร่วมมือระหว่างประเทศ (Ortega et al., 2021) (2) การปฏิรูปการบริหารและความสัมพันธ์กับสังคม โดยเน้นความโปร่งใส ความเป็นมืออาชีพ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น การใช้กล้อง Body Cam, แอปพลิเคชันร้องเรียน และการกำกับดูแลแบบพลเรือน (Civilian Oversight) (Elphick et al., 2020) (3) การพัฒนาองค์กรตำรวจให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning police organization) ที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ภายใน ปรับนโยบายตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based policing) และสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูล (data-driven decisions) (Lum & Koper, 2017)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านฉากทัศน์ดังกล่าวยังต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารตำรวจที่เข้าใจความซับซ้อนของสังคมสมัยใหม่ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และสามารถขับเคลื่อนองค์กรจาก “ระบบอำนาจนิยมแบบตั้งรับ” สู่ “ระบบปกครองแบบเปิดที่ตอบสนองประชาชน” ได้อย่างแท้จริง

(จารุวรรณ ชัยศิริ, 2564) กล่าวโดยสรุป ฉากทัศน์ใหม่ของตำรวจไทยมิได้หมายถึงเพียงการปรับเครื่องมือหรือเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่คือการปรับวิถีคิด ปรับโครงสร้าง ปรับวัฒนธรรมองค์กร และปรับบทบาทความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้พิทักษ์” กับ “ประชาชน” ให้สอดคล้องกับแนวโน้มโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

ฉากทัศน์ที่ 1: เทคโนโลยี-อำนาจนิยม (Technocratic Authoritarianism) ใช้เทคโนโลยีควบคุมสังคมโดยไร้กลไกตรวจสอบ เป็นหนึ่งในฉากทัศน์ที่เป็นไปได้ของตำรวจไทยในยุคดิจิทัลคือรูปแบบที่เรียกว่า “เทคโนโลยี-อำนาจนิยม” ซึ่งหมายถึงการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการควบคุมสังคมโดยเน้นประสิทธิภาพในการตรวจตรา ติดตาม และบังคับใช้กฎหมาย แต่กลับไม่มีหรือมีน้อยมากในส่วนของการกลไกตรวจสอบ จากภายนอก เช่น การกำกับดูแลโดยประชาชน องค์กรอิสระ หรือระบบตุลาการที่เข้มแข็ง (Zuboff, 2019) ในฉากทัศน์นี้ ตำรวจและรัฐจะมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทรงพลัง เช่น ระบบการรู้จำใบหน้าแบบเรียลไทม์ (real-time facial recognition), กล้องวงจรปิดอัจฉริยะที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลประชาชน, การวิเคราะห์พฤติกรรมผ่านโซเชียลมีเดีย (social media surveillance), และแม้กระทั่งการใช้อัลกอริทึม (algorithm) คาดการณ์อาชญากรรม (predictive policing) (Ferguson, 2017) แม้เทคโนโลยีเหล่านี้จะมีข้อดีในเชิงการป้องกันอาชญากรรม แต่หากไม่มี “ระบบกำกับดูแลภายใน” (internal accountability) และ “กลไกตรวจสอบภายนอก” (external oversight) ที่โปร่งใส ก็จะทำให้เกิด ภาวะเผด็จการแบบไร้ความยินยอม (non-consensual surveillance) ซึ่งละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะสิทธิในความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพในการแสดงออก (Elphick et al., 2020) กรณีศึกษาของประเทศจีน ซึ่งใช้ระบบ “Social Credit System” และการตรวจสอบเชิงลึกผ่านกล้องนับล้านตัวในพื้นที่เขตปกครองซินเจียง ถูกนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนระบุว่าเป็นการรวมศูนย์อำนาจที่ไร้ความยุติธรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลัก (Liu, 2019) หากไทยดำเนินนโยบายตำรวจในทิศทางคล้ายคลึงกันโดยปราศจากการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม ฉากทัศน์ “เทคโนโลยี-อำนาจนิยม” นี้ก็มีแนวโน้มเกิดขึ้นได้ในระยะไม่ไกล ยิ่งไปกว่านั้น การขาดกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การตีความกฎหมายที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีเชิงอำนาจ และการขาดวัฒนธรรมความโปร่งใสภายในองค์กรตำรวจ ล้วนเป็นปัจจัยเร่งที่อาจทำให้ฉากทัศน์นี้เกิดขึ้นจริง (นิรมล กลั่นนุรักษ์, 2565) การป้องกันไม่ให้ฉากทัศน์ดังกล่าวกลายเป็นความจริงจำเป็นต้องอาศัย การถ่วงดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิพลเมือง ผ่านการสร้างกลไกกำกับดูแลที่เป็นอิสระ การบัญญัติกฎหมายที่ทันสมัย และการส่งเสริมจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติทุกระดับ

ฉากทัศน์ที่ 2: ความสมดุลเชิงนิติธรรม (Rule-of-Law Balancing) มีระบบกฎหมายที่ทันสมัย โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งเป็นฉากทัศน์แห่งความหวังของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21 คือการขับเคลื่อนองค์กรภายใต้ “ความสมดุลเชิงนิติธรรม” (rule-of-law balancing) ซึ่งหมายถึงการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยที่อำนาจรัฐอยู่ภายใต้กรอบ

ของกฎหมายที่ทันสมัย โปร่งใส และตรวจสอบได้ (Tamanaha, 2004) ในฉาทัศน์นี้ สถาบันตำรวจจะต้องเปลี่ยนผ่านจากแนวทางการบังคับใช้กฎหมายแบบสั่งการจากบนลงล่างไปสู่การทำงานที่เปิดรับหลัก “นิติธรรมประชาธิปไตย” ที่ให้น้ำหนักทั้งกับ “ประสิทธิภาพ” และ “ความชอบธรรม” (Bayley, 2006) โดยเฉพาะการสร้างระบบกฎหมายที่ (1) ทันสมัย: ตอบสนองต่อภัยคุกคามยุคใหม่ เช่น อาชญากรรมไซเบอร์ ความมั่นคงทางข้อมูล และปัญหาเศรษฐกิจใต้ดิน ผ่านกฎหมายที่อิงหลักฐานเชิงประจักษ์ และไม่ล้าหลังทางเทคโนโลยี (2) โปร่งใส: ส่งเสริมกลไกการตรวจสอบภายนอก เช่น คณะกรรมการจริยธรรมตำรวจ การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของตำรวจ (3) เป็นธรรม: ปฏิบัติต่อทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และยึดหลักอำนาจพึงใช้

ประเทศไทยเริ่มเห็นสัญญาณของความพยายามดังกล่าว เช่น การตรา พ.ร.บ. ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ซึ่งมีการกำหนดกรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานของตำรวจโดยยึดโยงกับ “ประโยชน์สาธารณะ” มากกว่าลำดับขั้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ [ตร.], 2565) หรือการปรับปรุง พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่พยายามควบคุมการใช้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่รัฐให้ไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน (พรชัย ชื่นสุวรรณ, 2566) ในระดับแนวคิด การพัฒนาสู่ Rule-of-Law Balancing ยังสอดคล้องกับแนวทาง “ตำรวจในฐานะผู้ให้บริการสาธารณะ” (policing as a public service) มากกว่าการเป็น “เครื่องมือของรัฐ” แบบเดิม (Loader & Walker, 2007) แนวคิดนี้ชี้ว่าตำรวจต้องทำงานด้วยความรับผิดชอบต่อประชาชน ไม่ใช่เพียงปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การสร้างสมดุลเชิงนิติธรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ใช่หน้าที่ของตำรวจเพียงลำพัง แต่ต้องมีการปฏิรูปร่วมกันระหว่างนิติบัญญัติ ตุลาการ หน่วยงานกำกับ และสังคมพลเมือง เพื่อให้กฎหมายเป็นมากกว่า “ตัวบท” แต่เป็นระบบคุณค่าที่สร้างความมั่นคงและศรัทธาร่วมกันในระยะยาว

ฉาทัศน์ที่ 3: ความเป็นตำรวจดิจิทัลแบบยั่งยืน (sustainable digital policing) เน้นนวัตกรรม จริยธรรม และความไว้วางใจจากสาธารณะ

ในศตวรรษที่ 21 การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถแยกออกจากเทคโนโลยีอีกต่อไป แต่ความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีในองค์กรตำรวจจะยั่งยืน หากปราศจากการวางรากฐานด้านจริยธรรม และความไว้วางใจของสาธารณชน ควบคู่ไปกับ นวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความเป็นมนุษย์ (Lum & Koper, 2017) แนวคิด “ตำรวจดิจิทัลแบบยั่งยืน” จึงมิใช่เพียงการใช้เครื่องมือที่ล้ำสมัย แต่คือการออกแบบระบบเทคโนโลยีที่ “โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน” (Meijer & Wessels, 2019) องค์ประกอบของตำรวจดิจิทัลแบบยั่งยืนมี 3 แกนหลัก ได้แก่ (1) นวัตกรรมที่มีมนุษยธรรม การนำเทคโนโลยี เช่น กล้องติดตัวตำรวจ (body-worn cameras), ปัญญาประดิษฐ์ (AI), และการสื่อสารดิจิทัลแบบเปิดมาใช้ ควรตั้งอยู่บนฐานของการลดความเหลื่อมล้ำ ไม่ใช่ขยายช่องว่างทางอำนาจ (Joh, 2016) การออกแบบเทคโนโลยีต้องอิงจากพฤติกรรมและบริบทของประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกถูกควบคุมโดยไม่สมควรใจ (2) จริยธรรมและความ

รับผิดชอบ (digital ethics and accountability) ดำรงต้องยึดหลัก “ความรับผิดชอบต่อข้อมูล” และ “ความโปร่งใสในการตัดสินใจด้วยอัลกอริทึม” เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน (Zuboff, 2019) การสร้างหลักจริยธรรมเฉพาะของตำรวจดิจิทัล เช่น จรรยาบรรณการใช้ AI ในงานสืบสวน ถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความยั่งยืน และ (3) การเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน ไม่มีเทคโนโลยีใดจะได้ผล หากประชาชนไม่เชื่อมั่นในเจตนาและความชอบธรรมของผู้ใช้ การสร้างความไว้วางใจจึงต้องมาจาก “ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม” และ “การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนตรวจสอบและเสนอแนะ” (Loader & Mulcahy, 2003) เช่น การรายงานผลการใช้กล้อง Bodycam ต่อสาธารณะ หรือการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่มีส่วนร่วมจากประชาชน

นอกจากนี้ การสร้างตำรวจดิจิทัลแบบยั่งยืนยังต้องเชื่อมโยงกับการอบรมเชิงคุณธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ การบูรณาการการศึกษาเทคโนโลยีร่วมกับกฎหมาย และการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกับสถาบันการศึกษาในประเทศ ประเทศไทยมีโอกาสสูงที่จะพัฒนาจากทัศนนี้ หากสามารถสร้าง “ระบบนิเวศของตำรวจดิจิทัลที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง” ซึ่งจะทำให้ตำรวจไทยสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม พร้อมกับความยุติธรรมที่สังคมเชื่อถือได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ทั้งสามฉากทัศน์ของตำรวจไทยในยุคดิจิทัล ได้แก่ เทคโนโลยี-อำนาจนิยม, ความสมดุลเชิงนิติธรรม, และตำรวจดิจิทัลแบบยั่งยืน สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 จัดทำกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ AI และข้อมูลของตำรวจในยุคที่ตำรวจมีแนวโน้มใช้งาน ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การรู้จำใบหน้า, และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) มากขึ้น จำเป็นต้องมี “กฎหมายเฉพาะ” ที่กำหนดขอบเขตการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ อย่างชัดเจน โดยควรรวมถึงหลักการสำคัญ เช่น ความยินยอม, การใช้ข้อมูลอย่างจำกัด, ความโปร่งใสของอัลกอริทึม และการตรวจสอบโดยภายนอก (Zuboff, 2019; พรชัย ชื่นสุธรรม, 2566) เพื่อป้องกันมิให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือของการละเมิดสิทธิ หรือขยายอำนาจเกินควรของรัฐ

ประเด็นที่ 2 จัดตั้งคณะกรรมการอิสระด้านจริยธรรมและสิทธิพลเมืองสำหรับตำรวจ โครงสร้างภาคการตรวจสอบที่มีความเป็นกลางเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีที่เทคโนโลยีอาจถูกใช้ ละเมิดสิทธิของประชาชนโดยไม่ตั้งใจ คณะกรรมการอิสระด้านจริยธรรมและสิทธิพลเมือง ควรมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วน ได้แก่ นักกฎหมาย นักสิทธิมนุษยชน ภาคประชาสังคม และผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อพิจารณาเรื่องราวร้องเรียน การใช้เทคโนโลยีของตำรวจ และกำหนด แนวปฏิบัติทางจริยธรรมที่ชัดเจน (Loader & Walker, 2007)

ประเด็นที่ 3 บรรจุหลักสิทธิมนุษยชนดิจิทัลไว้ในหลักสูตรตำรวจ การเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไม่ควรจำกัดอยู่เพียงในหลักการทั่วไป แต่ต้องขยายไปสู่ประเด็นร่วมสมัย เช่น สิทธิใน

ข้อมูลส่วนบุคคล, สิทธิในการไม่ถูกติดตามอย่างไม่เหมาะสม, และสิทธิในการคัดค้านการใช้ AI ในการประมวลผลพฤติกรรม (Joh, 2016) การบรรจุหัวข้อเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรตำรวจ จะเป็นการพัฒนาทั้งมุมมอง ทักษะ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัลและหลักนิติธรรม

ประเด็นที่ 4 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างตำรวจ นักกฎหมาย และนักวิทยาศาสตร์ ข้อมูล การออกแบบระบบเทคโนโลยีสำหรับการบังคับใช้กฎหมายที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้ระหว่างศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ข้อมูล, กฎหมาย, และจริยธรรม (Lum & Koper, 2017) รัฐควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างตำรวจ มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัย เพื่อร่วมกันออกแบบนโยบาย เทคโนโลยี และหลักเกณฑ์การใช้งานที่ “ใช้ได้จริง” “เป็นธรรม” และ “สร้างความเชื่อมั่น” ทั้งในองค์กรและสาธารณะ

ข้อเสนอเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อต่อยอดศักยภาพของตำรวจไทยในยุคเทคโนโลยีให้เดินหน้าอย่างมีทิศทาง โดยไม่หลงทางไปสู่ ความเป็นอำนาจนิยมทางดิจิทัล หากแต่สร้าง “ตำรวจแห่งอนาคต” ที่ทำงานด้วย ความรู้ เทคโนโลยี จริยธรรม และความไว้วางใจจากประชาชน อย่างยั่งยืน

บทสรุป

การเปลี่ยนผ่านขององค์กรตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21 มิได้เป็นเพียงความจำเป็นทางเทคโนโลยี หากแต่เป็นความจำเป็นทางสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งกว่า ตำรวจไทยไม่อาจปฏิเสธการใช้เทคโนโลยีได้อีกต่อไป เมื่อภัยคุกคามทางอาชญากรรมมีความซับซ้อน แพร่หลาย และดำรงอยู่ในโลกออนไลน์มากกว่าพื้นที่ทางกายภาพ ทว่าการยอมรับเทคโนโลยีไม่ควรเป็นไปโดยปราศจากเงื่อนไข หากต้องอยู่ภายใต้ กรอบของกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพ อย่างแท้จริง ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า “กฎหมายที่มีชีวิต” จึงสื่อนัยยะถึงกฎหมายที่ไม่เป็นเพียงตัวบทหลังที่ขัดขวางความก้าวหน้า แต่เป็นระบบกฎหมายที่สามารถปรับตัว ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และคงไว้ซึ่งเจตจำนงแห่งความยุติธรรม (Tamanaha, 2004) เมื่อเทคโนโลยีเดินหน้าอย่างไร้ขีดจำกัด หน้าที่ของนิติรัฐคือต้องควบคุมไม่ให้ “เครื่องมือแห่งอำนาจ” กลายเป็น “เครื่องมือแห่งการครอบงำ” โดยเฉพาะต่อประชาชนผู้ไร้เสียง ในขณะเดียวกัน “จริยธรรมที่มั่นคง” ต้องฝังอยู่ในโครงสร้างและจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ไม่ใช่เพียงหลักสูตรหรือเอกสาร แต่ต้องเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่หล่อหลอมผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลที่ยึดโยงกับความเป็นธรรม และการสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่เลือก “ทำในสิ่งที่ถูกต้อง แม้ในเวลาที่ไม่มีการเฝ้ามอง” ท้ายที่สุด “ความไว้วางใจที่ยั่งยืน” คือรากฐานสำคัญของฉันทศน์ในอนาคต ความเชื่อมั่นของสังคมต่อสถาบันตำรวจไม่อาจเกิดจากการโฆษณา แต่ต้องเกิดจาก การกระทำจริง ความโปร่งใสที่พิสูจน์ได้ และการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม เทคโนโลยีจึงจะไม่ใช่อุปกรณ์ของรัฐ หากแต่เป็น “สะพานเชื่อมระหว่างตำรวจและประชาชน” บนพื้นฐานของนิติธรรมและความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ในวันที่โลกหมุนเร็วกว่าเสียงไซเรน และข้อมูลข่าวสารไหลเร็วกว่าล้อรถสายตรวจ ตำรวจไทยจำต้องยืนอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจปฏิเสธได้อีกต่อไป เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงสิ่งแวดล้อม แต่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแบบ และบางครั้งยังล้ำลึกยิ่งกว่าอาวุธในมือหรือวิทยุสื่อสารที่เราพกพา เราต่างรู้ว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานของตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเรามองเห็นในสิ่งที่ตามนุษย์อาจมองไม่เห็น ช่วยเราคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิด และช่วยให้เราตอบสนองต่อภัยอันตรายได้รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม แต่ในอีกด้านหนึ่ง เทคโนโลยีก็อาจกลายเป็นดาบสองคม หากเราใช้มันโดยไม่มี “กฎหมายคอยควบคุม” และ “จริยธรรมคอยกำกับ” ในฐานะตำรวจผู้ปฏิบัติ ผู้เขียนเฝ้ามองโลกเปลี่ยนผ่านจากยุคเอกสารสู่ยุคฐานข้อมูล จากคำให้การด้วยเสียง สู่หลักฐานดิจิทัลที่อ่านได้ด้วยอัลกอริทึม สิ่งที่เห็นชัดคือ เทคโนโลยีอาจทำให้เราทำงานได้ไวขึ้น แต่ไม่ได้ทำให้เราเป็นตำรวจที่ดีขึ้นเสมอไป สิ่งที่ทำให้เรายังเป็น “ผู้พิทักษ์” ได้ในสายตาของประชาชน คือความยุติธรรมที่เรายึดมั่น และความไว้วางใจที่เราสร้างด้วยการกระทำ การออกแบบอนาคตของตำรวจไทย จึงต้องไม่ยึดเพียงเครื่องมือที่ทันสมัย หากต้องสร้าง “พื้นที่” ให้กฎหมายได้มีชีวิต สร้าง “วัฒนธรรม” ที่จริยธรรมจะไม่ถูกละเลยแม้ในยามเร่งด่วน และสร้าง “สะพานใจ” ที่ประชาชนจะไม่มองเราด้วยความหวาดกลัว แต่มองด้วยความเชื่อมั่น หากวันหนึ่งเราสามารถรวมเทคโนโลยี จริยธรรม และความไว้วางใจเข้าด้วยกันในร่างเดียวกันของคำว่า “ตำรวจ” ได้อย่างแท้จริง วันนั้นเราจะได้ไม่เพียงตามทันยุคสมัย แต่จะเป็นส่วนหนึ่งในการนำพาสังคมไทยไปสู่ความมั่นคงทั้งดงามและยั่งยืนในแบบที่ประชาชนสมควรได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ชัยศิริ. (2564). ตำรวจไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน: ภาวะผู้นำกับการสร้างองค์กรแห่งความไว้วางใจ. *วารสารนโยบายและการจัดการภาครัฐ*, 13(1), 65–82.
- ณัฐพล คุปตานนท์. (2564). ความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายไซเบอร์ของตำรวจไทย. *วารสารอาชีวศึกษาและงานตำรวจ*, 10(2), 33–47.
- นิรมล กลั่นนุรักษ์. (2565). ความเปราะบางของผู้สูงอายุไทยในสังคมเปลี่ยนผ่าน. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 28(3), 55–72.
- ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2020). *นักร่างกฎหมายกับบทบาทการพัฒนา*. ธนาครแห่งประเทศไทย.
- พรชัย ชื่นสุธรรม. (2566). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนภายใต้การใช้เทคโนโลยีในงานตำรวจ. *วารสารกฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม*, 15(2), 45–60.
- พูนสุข พูนสุขเจริญ. (2563). แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย: สิทธิ การเลือกปฏิบัติ และการคุ้มครองทางกฎหมาย. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 8(1), 21–39.
- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2560). ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม: มุมมองทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. *วารสารรัฐศาสตร์จุฬาฯ*, 39(1), 21–38.

- รุ่งโรจน์ แก้วแดง. (2565). การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลภายใต้สังคมข่าวสารและเทคโนโลยีตำรวจ. *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์*, 12(1), 55–70.
- วิสูตร ประสิทธิ์วัฒนเสรี. (2562). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติของตำรวจไทย. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 11(3), 58–72.
- สว่าง กลิ่นสุคนธ์. (2565). กฎหมายกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้า: ความท้าทายของตำรวจจราจรไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ร่วมสมัย*, 15(1), 40–55.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2565). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. พ.ศ. 2562. <https://www.pdpa.go.th>
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2010). *Report of Situation of the Vulnerable Group in the year 2011*. กรมประชาสงเคราะห์.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565. โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2565. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- Adensamer, D., & Klausner, P. (2021). *Predictive policing in the digital state*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2106.12794>
- Bangkok Post. (2023). *Reforming Thailand: a dual challenge*. Bangkok Post.
- Bayley, D. H. (2006). *Changing the guard: Developing democratic police abroad*. Oxford University Press.
- Charoen, D. (2015). Implementing integrated information systems project for police stations in Thailand. *Journal of Cases on Information Technology*, 17(2), 14–34.
- Elphick, C., Philpot, R., Zhang, M., Stuart, A., Walkington, Z., Frumkin, L., Pike, G., Gardner, K., Lacey, M., Levine, M., Price, B., & Nuseibeh, B. (2020). *Building trust in digital policing: A scoping review of community policing apps*. arXiv.
- Ferguson, A. G. (2017). *The rise of big data policing: Surveillance, race, and the future of law enforcement*. New York University Press.
- Human Rights Watch. (2019). *Thailand: End intrusive surveillance in the deep south*. <https://www.hrw.org/news/2019/03/25/thailand-end-intrusive-surveillance-deep-south>
- Joh, E. E. (2016). The new surveillance discretion: Automated suspicion, big data,

- and policing. *Harvard Law & Policy Review*, 10(1), 15–42.
- Khumsuwan, K., Kittisuksathit, S., & Niyomsilpa, S. (2012). *ASEAN Communities: Challenges and opportunities for vulnerable groups in Thailand*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Law Reform Committee of Thailand. (2015). *Thailand experiences on legal reform*. Office of the Council of State.
- Liu, H. (2019). China's Surveillance State: A Global Model? *Journal of Democracy*, 30(1), 62–76.
- Loader, I., & Mulcahy, A. (2003). *Policing and the condition of England: Memory, politics and culture*. Oxford University Press.
- Loader, I., & Walker, N. (2007). *Civilizing security*. Cambridge University Press.
- Lum, C., & Koper, C. S. (2017). *Evidence-Based Policing: Translating Research into Practice*. Oxford University Press.
- Lyon, D. (2018). *The culture of surveillance: Watching as a way of life*. Polity Press.
- Meephiam, P. (2021). *Challenges in internet fraud investigation and prosecution in Thailand: The perspective of Thai police officers*. [Paper presentation]. APTA.
- Meijer, A., & Wessels, M. (2019). The role of transparency in smart policing: Ethical perspectives on algorithmic surveillance. *International Review of Administrative Sciences*, 85(2), 1–16.
- OECD. (2025). *Regulatory reform in Thailand*. OECD Publishing.
- Ortega, D., Kanjo, E., Amnwar, A., Johnson, S., & Lucy, D. (2021). *The rise of technology in crime prevention: Opportunities, challenges and practitioners perspectives*. arXiv.
- TDRI. (2023). *Reforming Thailand: a dual challenge*. Thailand Development Research Institute (TDRI).
- Tamanaha, B. Z. (2004). *On the rule of law: History, politics, theory*. Cambridge University Press.
- Wisner, B. (2004). *Vulnerability as analysis—mapping something that is not there? In Measuring vulnerability to natural hazards: towards disaster-resilient Societies* (pp. 75–82). United Nations University Press.
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.

เทคโนโลยีในกระเป๋าบรอยร้าวทางสังคม: บทเรียนจากภัยดิจิทัล

Technology in the Pocket and Social Fractures:

The Lessons from Digital Threats

พ.ต.ท.ชนันท์ธิพัฒน์ เสนามาตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

Pol. Lt. Col. Chanunthipat Senamat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Maha Sarakham College of Buddhist Studies

e-mail: Chanunthipat191@gmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัล โทรศัพท์มือถือได้กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารหลักที่แทรกซึมในทุกมิติชีวิต ครอบคลุมการสื่อสาร การทำงาน การศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลอย่างไร้ข้อจำกัด แม้เทคโนโลยีดังกล่าวจะส่งเสริมการพัฒนาสังคม แต่การใช้งานที่ขาดหลักจริยธรรมได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ "รอยแตกทางสังคม" ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง บทความนี้วิเคราะห์ผลกระทบการใช้โทรศัพท์มือถือที่นำไปสู่ภัยคุกคามดิจิทัล ประกอบด้วย การแบล็กเมลทางเพศผ่านสื่อดิจิทัลส่วนตัว การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) ที่บ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของสาธารณะ และการรั่วไหลข้อมูลทาง การเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวิเคราะห์ใช้กรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เพื่ออธิบายบทบาทของเทคโนโลยีในระบบสังคมและผลกระทบเมื่อบทบาทดังกล่าวเบี่ยงเบน ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) เพื่ออธิบายการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสร้างอำนาจต่อรองและความขัดแย้ง และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เพื่ออธิบายการสร้าง ความหมายและการตีความข้อมูลจากสื่อดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า โทรศัพท์มือถือเป็น “ดาบสองคม” ที่สามารถเป็นทั้งเครื่องมือสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และในขณะเดียวกันก็สามารถเป็นช่องทางสร้างความเสียหายทั้งในระดับปัจเจก ชุมชน และโครงสร้างสังคม ความเร็วและความกว้างขวางของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ภัยที่เกิดขึ้นสามารถลุกลามและสร้างผลกระทบเป็นวงกว้างในเวลาอันสั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายเน้นการบูรณาการมาตรการด้านกฎหมายที่ทันสมัยและเข้มงวด การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่มีจริยธรรม การเสริมสร้างทักษะรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและลดความรุนแรงของรอยร้าวทางสังคมในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: อันตรายจากการใช้โทรศัพท์มือถือ, ผลกระทบต่อสังคม, ความปลอดภัยในโลกดิจิทัล.

Abstract

In the digital era, mobile phones have evolved into primary communication instruments that permeate every dimension of human existence, encompassing communication, professional activities, education, and unrestricted access to information. While such technology facilitates societal development, unethical usage has precipitated the phenomenon of 'social fragmentation' that continues to expand progressively. This article analyzes the impacts of mobile phone usage that lead to digital threats, comprising sexual blackmail through private digital media, the dissemination of disinformation that undermines public credibility, and political information leakage that affects international relations. The analysis is grounded in major sociological frameworks: Structural Functionalism, which explains the role of technology within the social system and the consequences of role deviation; Conflict Theory, which examines how technology can be instrumentalized to create power leverage and conflict; and Symbolic Interactionism, which addresses how meanings are constructed and interpreted through digital media.

Findings indicate that mobile phones are a “double-edged sword,” functioning as both a tool for generating economic, social, and cultural value and as a conduit for harm at the individual, community, and structural levels. The speed and breadth of communication through online networks allow such threats to escalate rapidly and produce wide-ranging impacts in a short period of time. Policy recommendations emphasize the integration of updated and enforceable legal measures, the cultivation of a digital culture rooted in ethics, the enhancement of media literacy skills, and the promotion of collaboration between governments, the private sector, civil society, and platform providers. These measures are essential for building societal resilience and mitigating the severity of social fractures in the digital age.

Keywords: Digital safety, Social impacts, Mobile phone risks .

บทนำ

ในยุคดิจิทัล เสียงแจ้งเตือนจากโทรศัพท์มือถือไม่เพียงเป็นสัญญาณของข้อความหรือสายเรียกเข้าเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างไม่มีความขัดแย้ง โทรศัพท์มือถือได้หลอม

รวมเข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้นทางสังคม จนกลายเป็นสิ่งที่ยากจะแยกออกจากกิจกรรมประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับครอบครัว การทำธุรกรรมทางการเงิน การเรียนรู้ หรือการติดตามข่าวสารโลกเพียงปลายนิ้วสัมผัส พฤติกรรมการใช้สมาร์ตโฟน (smart phone) ของคนไทยมีความหลากหลายและเพิ่มความถี่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งใช้โทรศัพท์มือถือเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารและการแสดงออก เมื่อมองผ่านกรอบ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (structural functionalism) โทรศัพท์มือถือทำหน้าที่เหมือน “เส้นเลือดใหญ่” ในระบบสังคม ที่คอยลำเลียงข้อมูล ข่าวสาร และการประสานงานให้แต่ละส่วนของสังคมทำงานสอดประสานกันได้อย่างราบรื่น กฤษณ์ ทัศนวิ (2555) อธิบายว่าบทบาทของสื่อมวลชนมีส่วนช่วยสร้างสมดุลหรือ Homeostasis ให้กับสังคม โดยโทรศัพท์มือถือได้ขยายบทบาทนี้ให้รวดเร็วและครอบคลุมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าว การแจ้งเตือนภัย หรือการประสานงานในยามวิกฤติ ในอีกมุมหนึ่ง ทฤษฎีความขัดแย้ง (conflict theory) เตือนให้เราเห็นว่า เทคโนโลยีเดียวกันที่เชื่อมผู้คนเข้าหากัน ก็สามารถเป็นเครื่องมือสร้างอำนาจและก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมได้เช่นกัน กลุ่มที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสูงสามารถใช้โทรศัพท์มือถือในการสร้างกระแสสังคม ควบคุมทิศทางข้อมูล หรือแม้แต่บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ขณะที่ผู้ขาดความรู้เท่าทันสื่อกลับตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงหรือการโจมตีทางไซเบอร์ เหตุการณ์การรั่วไหลของข้อมูล การบันทึกเสียงการเจรจาทางการเมือง หรือการเผยแพร่คลิปที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเป็นตัวอย่างที่สะท้อนชัดเจนว่ามือถือไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังเป็น “สนามรบ” ของการต่อสู้เชิงอำนาจ

ขณะเดียวกัน ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic interactionism) เปิดมิติให้เห็นว่า โทรศัพท์มือถือไม่ได้เป็นเพียงวัตถุทางเทคโนโลยี แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนสถานะ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเลือกใช้รุ่นของสมาร์ตโฟน แอปพลิเคชัน หรือแม้แต่ภาพพื้นหลังหน้าจอ สามารถสื่อสารถึงรสนิยม ความเชื่อ หรือกลุ่มสังคมที่ตนสังกัด ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์ม (platform) สื่อสารเฉพาะกลุ่ม หรือการสร้างเนื้อหาในโซเชียลมีเดีย (social media) ที่สะท้อนภาพลักษณ์ตนเอง ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการสื่อความหมายที่ผู้ใช้และผู้รับสารต่างตีความไปตามประสบการณ์และบริบทของตน ความสำคัญของโทรศัพท์มือถือในยุคดิจิทัลจึงเป็นดาบสองคม ด้านหนึ่งเป็นเครื่องมือสร้างการเชื่อมต่อและโอกาส อีกด้านหนึ่งเป็นช่องทางที่อาจสร้างความแตกแยกและรอยร้าวทางสังคมได้อย่างรุนแรง ความเร็วของการแพร่กระจายข้อมูลในสังคมเครือข่ายทำให้เรื่องส่วนตัวสามารถกลายเป็นประเด็นสาธารณะในเวลาไม่กี่นาที และเรื่องท้องถิ่นสามารถลุกลามเป็นวิกฤติระดับชาติได้ในชั่วข้ามคืน ดังนั้น การทำความเข้าใจบทบาทของโทรศัพท์มือถือผ่านเลนส์ของทั้งสามทฤษฎีนี้ ช่วยให้เราเห็นภาพรวมของเทคโนโลยีในฐานะองค์ประกอบของระบบสังคม (structural functionalism) เครื่องมือของการต่อสู้ทางอำนาจ (conflict theory) และสัญลักษณ์ทางความหมายที่ผู้คนใช้สร้างและตีความตัวตน (symbolic interactionism) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการออกแบบ นโยบาย กฎหมาย และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ

บทความนี้ผู้เขียนต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความซับซ้อนของบทบาทโทรศัพท์มือถือในสังคมไทยยุคดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการใช้อำนาจ ปัญหาความรวดเร็วของการแพร่กระจายข้อมูลและผลกระทบต่อสังคม รวมถึงปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวและสิทธิส่วนบุคคล และปัญหาการสร้างและตีความอัตลักษณ์ทางสังคมผ่านเทคโนโลยี โดยจะวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เพื่ออธิบายบทบาทของเทคโนโลยีในระบบสังคมและผลกระทบเมื่อบทบาทดังกล่าวเบี่ยงเบน ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) เพื่ออธิบายการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสร้างอำนาจต่อรองและความขัดแย้ง และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เพื่ออธิบายการสร้างความหมายและการตีความข้อมูลจากสื่อดิจิทัล

แนวคิดและทฤษฎี

1. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functionalism)

ภายในกรอบแนวคิด โครงสร้างหน้าที่ของสังคมวิทยา โทรศัพท์มือถือไม่ใช่เพียงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่คือเส้นเลือดดิจิทัลที่ไหลเวียนนำพาการสื่อสารและข้อมูลไปยังทุกจุดของสังคม ในมิตินี้ สมาร์ทโฟนทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสร้างความสมดุล (homeostasis) และความเชื่อมโยง (integration) ระหว่างบุคคล ชุมชน และสถาบันต่าง ๆ Robert K. Merton อธิบายถึงหน้าที่ที่คาดหวัง (manifest functions) และหน้าที่แฝง (latent functions) ของสถาบันทางสังคมว่า บางสิ่งแม้ถูกวางแผนให้มีคุณูปการ แต่ก็อาจสร้างผลกระทบที่ไม่ตั้งใจ ซึ่งในบริบทของโทรศัพท์มือถือ บริการที่ตั้งใจให้สื่อสารได้ทันที (manifest) อาจนำไปสู่การเสพติดหรือแยกตนเองออกจากความสัมพันธ์โดยรอบ (latent) ในอีกด้าน หน่วยสังคม (social units) ต่าง ๆ ทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อรักษาความมั่นคงของสังคม เมื่อโทรศัพท์มือถือกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเหตุฉุกเฉิน การกระจายข่าวสาร หรือการประสานงานภายในครอบครัวและชุมชน แนวคิดนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานของสมาร์ตโฟนมีบทบาทในสนับสนุนโครงสร้างของสังคมให้ดำเนินไปอย่างไร (Hans, 2004) ในบริบทของสังคมไทย งานศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนไทย โดย Mettathamrong (2021) พบว่า การใช้โทรศัพท์มือถือในชีวิตประจำวันสะท้อนถึงการปฏิบัติในหลายมิติ เช่น การสื่อสาร การเรียนรู้ และความบันเทิง ซึ่งสะท้อนถึงการจัดสรรบทบาทในชีวิตที่ส่งเสริมความสมดุลในกลุ่มวัยรุ่น สรุปได้ว่าภายใต้ปรัชญาของ “Structural Functionalism” โทรศัพท์มือถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมบทบาทของระบบสังคมในด้านการประสานงาน การสื่อสาร และการสร้างความเชื่อมโยง แม้จะมีผลต่อการสร้างสมดุลของสังคม แต่ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่ซ่อนอยู่ในบริบทของชีวิตประจำวัน

2. ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

ภายใต้กรอบทฤษฎีความขัดแย้ง โทรศัพท์มือถือไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารทั่วไป แต่ยังเป็นเวทีสำคัญของการต่อสู้เพื่อทรัพยากร การควบคุม และอำนาจในสังคมยุคดิจิทัล สังคมที่มักถูกมองว่าเป็นระบบที่สงบเรียบร้อยผ่านเลนส์ของ functionalism เมื่อถูกส่องผ่าน conflict theory

กลับเผยให้เห็นความไม่เท่าเทียมที่แฝงอยู่ในหลายมิติ (Easy Sociology, 2024) หนึ่งในรูปธรรมชัดเจนคือ “ช่องว่างดิจิทัล” (digital divide) ที่สะท้อนถึงการแบ่งแยกคนในสังคมตามการเข้าถึงเทคโนโลยี ผู้ที่สามารถเข้าถึงสมาร์ทโฟนและอินเทอร์เน็ตมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและเครื่องมือสร้างอิทธิพลมากกว่า ในขณะที่ผู้ที่ขาดการเข้าถึงมีแนวโน้มถูกกีดกันทางสังคมและการเมือง (Lumen Learning, n.d.) นอกจากนี้ ทฤษฎีความขัดแย้งยังสะท้อนผ่านกลไก “Gatekeeping” ของโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้ที่ถือครองอำนาจ (เช่น แพลตฟอร์มขนาดใหญ่ หรือกลุ่มทุน) สามารถกำหนดว่าเนื้อหาใดปรากฏหรือถูกปิดกั้น ส่งผลให้กระแสดังกล่าวถูกควบคุมและเกิดอคติทางโครงสร้าง (Lumen Learning, n.d.) ในเชิงสัญลักษณ์เชิงเศรษฐกิจ สถิติค่าใช้จ่ายเพื่อการโฆษณาบนสื่อมีแนวโน้มเพิ่มสูง โดยกลุ่มที่มีทรัพยากรสูงสามารถซื้อพื้นที่สื่อเพื่อสร้างอิทธิพลต่อสังคม ในขณะที่กลุ่มด้อยโอกาสแทบไม่มีช่องทางเข้าถึงสื่อเลย (Lumen Learning, n.d.) ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีความขัดแย้งจึงช่วยให้เรามองเห็นว่า โทรศัพท์มือถือไม่ใช่แค่เทคโนโลยี แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สะท้อนและขยายความไม่เท่าเทียมทางสังคม ซึ่งเป็นทั้งช่องทางของการควบคุมและเป็นสมรรถภูมิของการดิ้นรนเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในยุคดิจิทัล

3. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

ภายใต้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic interactionism) โทรศัพท์มือถือไม่ใช่เพียงเครื่องมือสื่อสารเท่านั้น แต่กลายเป็นสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์และความหมายในสังคมยุคดิจิทัล การปฏิสัมพันธ์ผ่านโทรศัพท์มือถือสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนสร้างและตีความการใช้งาน โทรศัพท์ที่ถือไว้ในมืออาจสื่อถึงฐานะ ความร่วมสมัย หรือแรงไต่ตามกระแสแฟชั่นของผู้ใช้ Herbert Blumer กล่าวว่าผู้คนจะปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ (รวมทั้งวัตถุหรือเทคโนโลยี) อิงจากความหมายที่พวกเขาให้กับสิ่งนั้น และความหมายดังกล่าวถูกสร้างผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและผ่านกระบวนการตีความ (Blumer, 1973) ในบริบทของโทรศัพท์มือถือ ผู้ใช้สะท้อนอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านแอปพลิเคชัน หน้าจอ หรือวิธีการถือเครื่อง เช่น การเลือกใช้ฟอนต์ การตกแต่งหน้าจอก็สามารถเป็นการเจาะจงรูปแบบเพื่อสื่อถึงตัวตน (Leong, 2016) ในมิติเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โทรศัพท์มือถือกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งสถานะ รายละเอียดเล็ก ๆ เช่น ยี่ห้อรุ่น หรือสไตลเคส ช่วยสะท้อนว่าผู้ใช้เป็นใครในสังคม (Lumen Learning, n.d.) ขณะเดียวกันโทรศัพท์ยังเป็นเครื่องมือพัฒนากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลผ่านการสร้าง “ฉัน” จากการสื่อสารกับผู้อื่น เช่น การเลือกใช้คำพูด รูปภาพ และรีแอคชันบนสื่อสังคม (พรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2014) นอกจากนี้ โทรศัพท์มือถือยังทำให้เกิด “พื้นที่สาธารณะในโลกเสมือนจริง” (virtual public space) ที่ผู้คนปฏิสัมพันธ์ผ่านสัญลักษณ์ เช่น อีโมจิ ข้อความ และรูปภาพ ที่อาจมีความหมายเฉพาะกลุ่มหรือบริบท (พรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2014)

4. แนวคิดด้านสังคมเครือข่าย (Network Society)

ภายใต้โครงสร้างสังคมสมัยใหม่ “สังคมเครือข่าย” ได้ก่อรูปขึ้นท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนผ่านจากสังคมอุตสาหกรรมสู่สังคมข้อมูล ที่โครงสร้างทางสังคมถูกจัดระเบียบผ่านเครือข่าย

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Castells, 2010) เครือข่ายในมุมมองของ Castells ไม่ใช่เพียงกลไกส่งผ่านข้อมูล แต่เป็น “สถาปัตยกรรมใหม่ของสังคม” ที่ทำลายข้อจำกัดของพื้นที่และเวลา ธุรกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทั้งหมดดำเนินอยู่บน “space of flows” และ “timeless time” ซึ่งเปิดทางให้เกิดการเคลื่อนไหวเชิงข้อมูลอย่างไร้ขอบเขต ในภาพรวมสังคมไทย แนวคิดนี้สะท้อนผ่านกระบวนการรวมตัวของประชาสังคมผ่านสื่อใหม่ ที่มีลักษณะเป็น “เครื่องจักรฟันทอง” กระจายพลังสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากที่ถูกควบคุมโดยสื่อเดิม ปัจจุบันสื่อของ Castells ได้กลายเป็น “พื้นที่หลอมผสม” ระหว่างโลกจริงและโลกเสมือน ซึ่งสร้างเวทีสาธารณะใหม่ที่ก้าวข้ามข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ส่วนในเชิงอำนาจ Castells ชี้ว่า สังคมเครือข่ายทำให้อำนาจกระจายตัวและแสดงออกหลายมิติ แตกต่างจากการอธิบายโดยดั้งเดิมในรัฐศาสตร์ (political science) สถานะของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มในเครือข่ายถูกแปรเปลี่ยนผ่านการเชื่อมต่อทางเทคโนโลยี เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อระดมอำนาจทางสังคมหรือเศรษฐกิจ สรุปได้ว่า ทฤษฎีสังคมเครือข่ายเปิดมุมมองใหม่ที่เน้น “การเชื่อมต่อ” เป็นแกนกลางของการจัดระบบสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลทั้งเชิงโครงสร้าง อำนาจ และมิติการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลในระดับท้องถิ่นและโลกาภิวัตน์

กล่าวโดยสรุป โทรศัพท์มือถือในฐานะนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานต่อโครงสร้างและกระบวนการทางสังคมในหลากหลายมิติ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีสังคมวิทยาที่สำคัญสี่แนวคิดหลัก ประการแรก ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มองโทรศัพท์มือถือในฐานะองค์ประกอบที่สำคัญในการรักษาสมดุลและเสริมสร้างความเชื่อมโยงของระบบสังคม โดยทำหน้าที่ในการประสานงาน การสื่อสาร และการจัดการเหตุฉุกเฉิน แม้จะมีหน้าที่แฝงที่อาจส่งผลเชิงลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประการที่สอง ทฤษฎีความขัดแย้งเผยให้เห็นว่าโทรศัพท์มือถือเป็นเวทีของการต่อสู้เพื่ออำนาจและทรัพยากรในสังคมดิจิทัล โดยสะท้อนความไม่เท่าเทียมผ่านช่องว่างดิจิทัลและกลไกการควบคุมข้อมูลของแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ ประการที่สาม ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์อธิบายว่าโทรศัพท์มือถือเป็นสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์และความหมายทางสังคม โดยผู้ใช้สร้างตัวตนและปฏิสัมพันธ์ผ่านพื้นที่เสมือนจริงด้วยสัญลักษณ์ดิจิทัลต่างๆ และประการสุดท้าย แนวคิดสังคมเครือข่ายมองโทรศัพท์มือถือเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมข้อมูลที่ทำลายข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และเวลา สร้างการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสใหม่สำหรับการมีส่วนร่วมทางสังคมในระดับท้องถิ่นและโลกาภิวัตน์

ประเภทของภัยจากการใช้โทรศัพท์มือถือ

1. ภัยส่วนบุคคล

โทรศัพท์มือถือ แม้จะเป็นเทคโนโลยีทรงคุณค่าในการสื่อสารและความบันเทิง แต่การใช้งานที่ไม่เหมาะสมสามารถก่อให้เกิดภัยทางด้านร่างกายและจิตใจได้อย่างชัดเจน เช่น การเสพติดสมาร์ทโฟน (smartphone addiction) ที่นำไปสู่ภาวะเครียด วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า (Wacks,

2021) ซึ่งพบว่าการใช้งานมากเกินไปมีส่วนสัมพันธ์ต่ออาการซึมเศร้าและความโดดเดี่ยวโดยเฉพาะในกลุ่มเพศชาย (Wacks, 2021) นอกจากนี้ ยังมีภาวะทางกายภาพเช่นตาแห้ง สายตาล้า ปวดคอ ข้อมือ และนิ้วล็อก (smartphone overuse syndrome) ที่เกิดจากการก้มหน้าจอมือถือเป็นเวลานาน Phubbing หรือการมองโทรศัพท์ขณะอยู่กับคนอื่น สามารถทำให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเสื่อมถอย ส่งผลให้เกิดความรู้สึกถูกเมิน การขาดสมาธิ และระดับความพึงพอใจในความสัมพันธ์ลดน้อยลง (Barrick, 2022) ขณะที่พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่ยังส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Texting while driving)

2. ภัยเชิงสาธารณสุขและโครงสร้างสังคม

ในระดับสังคม โทรศัพท์มือถือสร้างบทบาทสำคัญในแง่ของการแพร่ข้อมูลที่รวดเร็ว แต่พร้อมกันนั้น ก็มีความเสี่ยงจากการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางของการรบกวนทางสังคมหรือวัฒนธรรม เช่น cyberbullying ผ่านข้อความ ภาพ หรือวิดีโอ ที่สร้างความทุกข์แก่ผู้รับ ซึ่งมีการระบาดในวัยรุ่นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียน ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้า และปัญหาด้านสุขภาพจิต (Kowalski et al., 2014) นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางที่เด็กหรือเยาวชนอาจได้รับเนื้อหาลามกหรือเป็นอันตรายได้ง่าย ผลสำรวจหนึ่งพบว่าผู้คนมีความกังวลว่า การใช้โทรศัพท์มือถือเปิดโอกาสให้เด็กได้รับเนื้อหาละเมิดจริยธรรม (Pew Research, 2019) และยังมีข้อเสนอในหลายประเทศ เช่น สเปน ให้ติดป้ายเตือนสุขภาพบนสมาร์ตโฟน และจำกัดการใช้ในเด็กเล็กเพื่อปกป้องสุขภาพ เมื่อเทียบกับสารเสพติด (The Guardian, 2024)

ผลกระทบทางสังคม (Social Impacts)

1. มิติบุคคล

โทรศัพท์มือถือตอนนี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราอย่างแท้จริงสมัยดิจิทัล: ไม่เพียงแต่เชื่อมต่อเราเข้าหาโลกภายนอก แต่ยังเป็นกระจกสะท้อนอารมณ์ จิตใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง ในระดับบุคคล ปัญหาอย่าง nomophobia หรืออาการกลัวการขาดโทรศัพท์ เป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไป เกิดจากการใช้โทรศัพท์อย่างต่อเนื่องโดยไม่รู้ตัว โดยสาเหตุมักมาจากความกังวลว่าจะพลาดข้อความ ข่าวสาร หรือการเชื่อมต่อทางสังคม ประกอบกับอาการเครียด ความวิตก ภาวะซึมเศร้า และปัญหาการนอน ลดความสามารถในการรับมือกับสิ่งเร้าภายนอก เช่นเดียวกับภาวะขาดสมาธิ (Lembke et al., in The Guardian, 2024; “Nomophobia,” 2025)

2. มิติครอบครัวและชุมชน

แม้โทรศัพท์มือถือช่วยให้ครอบครัวสามารถติดต่อสื่อสารได้ง่ายขึ้นในขณะที่อยู่อย่างกระจัดกระจาย (เช่น การส่งข้อความภาพวิดีโอให้ลูกที่อยู่ต่างจังหวัด), ในอีกด้านหนึ่ง ปรากฏการณ์ phubbing (การเพิกเฉยต่อคนรอบข้างเพราะสนใจโทรศัพท์มากกว่า) ได้เกิดขึ้นในครอบครัว ช่องว่าง

ระหว่างกันแปรเปลี่ยนจากกายภาพเป็นเชิงอารมณ์ และกระทบต่อการพัฒนาทางจิตสังคมของเด็กวัยรุ่นซึ่งถูกรบกวนความเชื่อมต่อกับพ่อแม่ (Liu et al., 2024; “Phubbing,” 2025)

3. มิติการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

โทรศัพท์มือถือไม่เพียงใช้ระหว่างกันในครอบครัว แต่ยังกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองสำคัญในการเรียกร้อง การเคลื่อนไหว และสร้างเวทีสาธารณะในโลกเสมือน ผู้คนสามารถบันทึกและแชร์เหตุการณ์ทันที เช่น การเปิดโปงคอร์รัปชัน หรือเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ การสื่อสารผ่านมือถือยังเอื้อให้เกิด “เมืองเวลาจริง” (Real-Time City) ที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้แบบเรียลไทม์ (Townsend, 2000)

4. มิติทางเศรษฐกิจและความมั่นคง

ทางด้านเศรษฐกิจ โทรศัพท์มือถือมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจและสังคม เช่น การชำระเงินผ่านมือถือ (m-commerce), การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับชุมชนห่างไกล, และช่วยแก้ปัญหาการเข้าถึงตลาด (Deloitte Access Economics, ส.ค. 2556) ซึ่งส่งผลต่อการจ้างงาน การผลิตและมูลค่าเพิ่มของเศรษฐกิจ (Association, 2012) ด้านความมั่นคง โทรศัพท์ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น กรณีในแอฟริกาใต้ที่มีโครงการ “Community crime fighting” ให้ประชาชนใช้มือถือรายงานเหตุอาชญากรรมทันที เพิ่มความปลอดภัยให้กับชุมชน (Wikipedia Mobile technology in Africa, 2024)

โดยสรุป แม้โทรศัพท์มือถือจะนำมาซึ่งโอกาสและประโยชน์มหาศาลในทุกมิติของชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน ก็สะท้อนให้เห็นผลกระทบด้านลบที่ควรได้รับการตระหนักและจัดการอย่างรอบด้าน เช่น การดูแลสุขภาพจิต ส่งเสริมสื่อสัมพันธ์ในครอบครัว จัดกรอบทางนโยบายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร และส่งเสริมเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง พัฒนาความมั่นคงภายในชุมชน เพื่อให้เทคโนโลยีนี้ช่วยเสริมสร้างสังคมที่มั่นคงและสมดุลในยุคดิจิทัล

ปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดภัย (Contributing Factors)

โทรศัพท์มือถือซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตดิจิทัลนั้น แม้จะช่วยเสริมศักยภาพในการเชื่อมต่อ แต่ยังมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งเสริมให้เกิดภัยทั้งต่อบุคคลและสังคมได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หนึ่งในปัญหาสำคัญคือ การออกแบบที่โน้มน้าว (persuasive design) ของแอปและแพลตฟอร์มสมาร์ทโฟน ซึ่งกระตุ้นให้ผู้ใช้ต้องมีปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา เช่น หวังการตอบสนองเชิงอารมณ์หรือ “ไลก์” การแจ้งเตือนผลักดันให้ผู้ใช้จดจ่อกับหน้าจออยู่ตลอดเวลา การศึกษาหนึ่งพบว่า การออกแบบลักษณะนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้งานที่ “บังคับ” (Chen et al., 2021) นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางจิตวิทยาและอารมณ์ อาทิ ความวิตกกังวล ความเหงา และอาการซึมเศร้า ที่ช่วยกระตุ้นพฤติกรรมพึ่งพาโทรศัพท์ (overdependence) โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ที่มีการอารมณ์แปรปรวน การศึกษาจากเกาหลีใต้เผยว่า ความรู้สึกโดดเดี่ยวและอาการวิตกกังวลมีความสัมพันธ์

กับความเสี่ยงที่จะเกิดการพึ่งพาโทรศัพท์มือถืออย่างมีนัยสำคัญ ความแตกต่างทางกลุ่มประชากร ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง เช่น เพศหญิงมักมีความเสี่ยงสูงกว่าต่อการใช้โทรศัพท์ในรูปแบบที่เสพติด (addictive patterns) สูงกว่าชาย และผลกระทบจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้งาน เช่น ความบันเทิง การใช้โซเชียลมีเดีย หรือการเสาะหาความสัมพันธ์ทางอารมณ์ (Wacks, 2021) ยังมีวัฒนธรรมแห่งการอยู่ติดจอ (screen culture) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มักใช้โทรศัพท์เป็นหลักเพื่อคลายเหงา แก้เบื่อ หรือสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ หนีจากความตึงเครียดหรือภาวะความไม่แน่ใจในตัวเอง นำไปสู่พฤติกรรม nomophobia หรือ “กลัวขาดโทรศัพท์” โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีปัญหาด้านจิตใจ เช่น ความวิตกกังวลหรือความไม่มั่นคงในตัวเอง จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยจากด้านเทคโนโลยี (การออกแบบ) จิตวิทยา (ภาวะอารมณ์) ประชากร (เช่น เพศ) และวัฒนธรรมดิจิทัล ล้วนมีส่วนต่อการก่อเกิดภัยจากการใช้งานโทรศัพท์มือถือโดยไม่ระมัดระวัง

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า การใช้โทรศัพท์มือถือในยุคดิจิทัลอาจนำไปสู่ภัยต่อบุคคล และสังคมจากหลายปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การออกแบบแพลตฟอร์มและแอปที่โน้มน้าวให้ใช้อย่างต่อเนื่อง เช่น การแจ้งเตือนและการกระตุ้นด้วย “โลภ” ปัจจัยทางจิตวิทยาและอารมณ์ เช่น ความวิตกกังวล ความเหงา และภาวะซึมเศร้า ความแตกต่างทางประชากร เช่น เพศหญิงมีแนวโน้มเสี่ยงต่อการใช้แบบเสพติดสูงกว่า รวมถึงวัฒนธรรมติดหน้าจอในกลุ่มเยาวชนที่ใช้โทรศัพท์เพื่อคลายเหงาหรือหนีความเครียด ซึ่งทั้งหมดนี้เพิ่มโอกาสการพึ่งพาและเสพติดมือถือ

กรณีศึกษา (Case Studies)

1. ความผิดพลาดทางการเมือง-การทูตของ แพทองธาร ปมคลิปเสียงหลุด สนทนา

กับฮุน เซน

สถานการณ์ตลอดทั้งวันนี้ (19 มิถุนายน 2568) เต็มไปด้วยถ้อยแถลงจากรัฐบาลต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีคลิปเสียงสนทนาส่วนตัวระหว่าง น.ส.แพทองธาร ชินวัตร และสมเด็จฮุน เซน อดีตนายกรัฐมนตรีของกัมพูชาและประธานวุฒิสภาของกัมพูชา นายนิกรเดช พलगูร อธิบดีกรมสารนิเทศและโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ แถลงประณามการเผยแพร่คลิปเสียงการเจรจาระหว่างผู้นำไทยและอดีตนายกฯ กัมพูชา โดยระบุว่า “การกระทำดังกล่าวขัดต่อจรรยาบรรณและมารยาทพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่ไม่อาจยอมรับได้” โฆษกกระทรวงการต่างประเทศกล่าวด้วยว่า ทางประเทศไทยได้เรียก นายฮุน ซาเรื่อน เอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย มารับหนังสือประท้วงอย่างเป็นทางการ เมื่อเวลา 11.00 น. ที่ผ่านมา หลังการออกแถลงการณ์ของกระทรวงการต่างประเทศไม่นาน น.ส.แพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ออกมาแถลงขอโทษต่อประชาชนต่อกรณีคลิปเสียงการสนทนาที่ตนพูดคุยกับอดีตนายกฯ กัมพูชาว่าเป็นเรื่องที่ไม่น่าเกิดขึ้น จึงขอภัยที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ เธอย้ำว่ามีการพูดคุยกับหน่วยงานด้านความมั่นคง รวมถึง พล.ท.บุญสิน พาดกลาง แม่ทัพภาคที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลที่หลายฝ่ายมองว่าถูก

พาดพิงถึงโดยตรงจากคลิปเสียงที่หลุดออกมา พร้อมอธิบายว่าความตั้งใจจริงคือการต่อรอง และทั้งหมดเป็น “แพดติก (กลวิธี) ของการสื่อสารที่จะเจรจาต่อไปว่าเราต้องแสดงความเข้าใจเขาก่อน” (BBC. News, ไทย, 2568)

2. สรุปข่าวกรณีคลิปแบล็กเมลล์ของ “สีกากอล์ฟ” กับ “อดีตพระสงฆ์” ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์และข่าวหนังสือต่าง ๆ (เรียงตามลำดับความชัดเจนของข้อมูล)

1. ตำรวจยึดโทรศัพท์มือถือ-ไฟล์คลิปจำนวนมาก

เจ้าหน้าที่จากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปปป.) ตรวจยึดโทรศัพท์มือถือจำนวน 5 เครื่องจาก “สีกากอล์ฟ” พบภาพและคลิปวิดีโอกว่า 80,000 ไฟล์ ซึ่งบันทึกความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับพระสงฆ์ระดับผู้ใหญ่หลายรูป

2. รายงานฉบับเดลิเมล์ (สื่อต่างประเทศ)

รายงานว่า “สีกากอล์ฟ” สร้างคลิปภาพลับเพื่อแบล็กเมลล์พระสงฆ์จำนวนมาก ได้เงินและประโยชน์จากการชู้แบล็กเมลล์ใกล้เคียง 9 ล้านบาท

3. รายงานข่าวไทยรัฐและช่อง 8

ไทยรัฐ นำเสนอว่า “สีกากอล์ฟ” เคยแบล็กเมลล์พระจนต้องสึกไปแล้ว 3 รูป ช่อง 8 รายงานว่า “สีกากอล์ฟ” ได้เงินกว่า 385 ล้านบาท จากการแบล็กเมลล์พระหลายรูป

4. คลิปและแชตไฟล์ไม่หยุด

NationTV รายงานว่ามีคลิปและแชตระหว่าง “สีกากอล์ฟ” กับอดีตเจ้าอาวาส ปรากฏสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง ไทยรัฐ และอัมรินทร์ทีวี นำเสนอภาพเก่าอีกชุดที่เชื่อมโยง “สีกากอล์ฟ” กับพระผู้ใหญ่หลายรูป

5. รายงานอื่นและคำชี้แจง

มีข่าวจาก TikTok และสื่อออนไลน์ว่ามีหลักฐานเป็นเอกสาร โน้ตบุ๊กและโทรศัพท์หลายเครื่องที่รวบรวมคลังภาพของพระสงฆ์จำนวนมาก “สีกากอล์ฟ” ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อบางสื่อการว่าเธอคบหาอดีตพระประดิษฐ์ในฐานะคนรัก และได้รับเงินใช้เดือนละหนึ่งแสนบาท

ผลกระทบและบทเรียนจากกรณีศึกษา

ผลกระทบ

ผลกระทบด้านการเมืองและการทูต (กรณีแพทองธาร)

ความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศ เกิดวิกฤตความน่าเชื่อถือในระดับนานาชาติ เมื่อการสนทนาส่วนตัวของผู้นำประเทศรั่วไหล เกิดความตึงเครียดทางการทูต รัฐบาลต้องเรียกเอกอัครราชทูตกลับพหุมารับหนังสือประท้วงอย่างเป็นทางการ รวมถึงการสูญเสียความไว้วางใจ ทั้งจากประชาชนในประเทศและพันธมิตรระหว่างประเทศต่อความสามารถในการรักษาความลับของรัฐ

ผลกระทบด้านสังคมและศาสนา (กรณีสีกากอล์ฟ)

เกิดวิกฤตศรัทธาต่อพระศาสนา ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันพระสงฆ์ถูกส่ายคลอนอย่างรุนแรง รวมถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง เผยให้เห็นช่องโหว่ในระบบการควบคุมและกำกับดูแลพระสงฆ์ และ ผลกระทบทางจิตใจต่อสังคม การเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะนี้สร้างความเข้าใจและสับสนแก่ผู้ศรัทธา

บทเรียน

บทเรียนด้านธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบ

ความสำคัญของการสื่อสารอย่างระมัดระวัง ผู้นำต้องตระหนักว่าคำพูดทุกคำมีน้ำหนักและอาจส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ แม้จะเป็นการสนทนาส่วนตัว เป็นความจำเป็นของระบบรักษาความลับที่มีประสิทธิภาพ การรั่วไหลของข้อมูลสำคัญแสดงให้เห็นถึงช่องโหว่ในระบบรักษาความมั่นคง และการบริหารจัดการวิกฤต การตอบสนองที่รวดเร็วและโปร่งใสของรัฐบาลในการขอโทษและชี้แจง เป็นแนวทางที่เหมาะสม

บทเรียนด้านจริยธรรมและสังคม

ความสำคัญของการกำกับดูแลสถาบันศาสนา จำเป็นต้องมีระบบตรวจสอบและควบคุมที่เข้มงวดขึ้นเพื่อป้องกันการใช้ตำแหน่งในทางที่ผิด เกิดผลกระทบของเทคโนโลยีต่อความเป็นส่วนตัวในยุคดิจิทัล การบันทึกและเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นเครื่องมือที่อันตราย รวมถึงความรับผิดชอบของสื่อ การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับความอ่อนไหวทางศาสนาต้องทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อสังคม

ทั้งสองกรณีศึกษานี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการมีจริยธรรม ความรับผิดชอบ และการตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมและประเทศชาติจากการกระทำของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอิทธิพล

แนวทางป้องกันและข้อเสนอเชิงนโยบาย

แนวทางป้องกันและข้อเสนอเชิงนโยบายตามกรอบระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และรัฐ ดังนี้

1. การเสริมสร้างทักษะรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) การพัฒนาความสามารถของบุคคลในการตัดสินใจ ประเมินความเสี่ยง และจัดการข้อมูลส่วนตัวอย่างปลอดภัย รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี
2. การสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ การปลูกฝังค่านิยมและบรรทัดฐานการใช้โทรศัพท์อย่างเหมาะสมภายในครอบครัว เช่น การกำหนดเวลา "พักหน้าจอ" การเคารพความเป็นส่วนตัว และการไม่ใช้โทรศัพท์ในสถานการณ์ที่เสี่ยง
3. การสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ การจัดกิจกรรมรณรงค์โดยภาคประชาสังคมและองค์กรท้องถิ่นเพื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่เหมาะสม

4. การเสริมสร้างทักษะรู้เท่าทันดิจิทัล (ในบริบทการศึกษา) การบูรณาการความปลอดภัยดิจิทัลเข้าในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมหาวิทยาลัย
 5. การพัฒนากฎหมายและมาตรการกำกับดูแล การปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การป้องกันการล่วงละเมิดออนไลน์ และการลงโทษการเผยแพร่ข้อมูลที่ละเมิดสิทธิ
 6. การมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม การกำกับดูแลให้ผู้ให้บริการมีหน้าที่เชิงรุกในการจัดการเนื้อหาที่เป็นภัย และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-เอกชน
 7. การสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมด้านความปลอดภัยดิจิทัล การลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันภัยและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 8. การกำหนดนโยบายสาธารณะเชิงรุก การออกแบบนโยบายบนหลักฐานเชิงประจักษ์โดยอ้างอิงข้อมูลสถิติและประสบการณ์จากต่างประเทศ
- การจัดกลุ่มตามกรอบนี้แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกระดับ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักในระดับบุคคลและครอบครัว ขยายไปสู่การสร้างบรรทัดฐานในระดับชุมชน และสนับสนุนด้วยกฎหมายและนโยบายในระดับรัฐ

บทสรุป

ในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีได้แทรกซึมเข้าไปในทุกอณูของการดำเนินชีวิต โทรศัพท์มือถือไม่เพียงเป็นอุปกรณ์สื่อสาร แต่ได้กลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ เสียงแจ้งเตือนที่ดังขึ้นในกระเป๋าหรือบนโต๊ะทำงาน อาจเป็นเพียงข้อความสั้น ๆ จากเพื่อน หรืออาจเป็นภาพ คลิปวิดีโอ หรือข่าวสารที่มีพลังในการเขย่าความเชื่อมั่นของสังคมทั้งระบบได้ในพริบตาเดียว ความเร็วและความสะดวกที่โทรศัพท์มือถือมอบให้ จึงเป็นทั้งคุณูปการและความเสี่ยงที่เดินคู่ขนานกันอยู่เสมอ จากมุมมองเชิงทฤษฎี โทรศัพท์มือถืออธิบายได้ผ่านหลายกรอบความคิด ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functionalism) มองว่าเทคโนโลยีนี้เป็นเสมือน “เส้นเลือด” ที่ลำเลียงข้อมูลและประสานงานให้สังคมดำเนินไปอย่างมีระบบ ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) เตือนเราว่าเทคโนโลยีนี้สามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจและขยายความเหลื่อมล้ำ ขณะที่ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ชี้ว่าโทรศัพท์มือถือเป็นสัญลักษณ์ที่ผู้คนใช้สร้างตัวตนและความหมายทางสังคม และในมุมของสังคมเครือข่าย (Network Society) โทรศัพท์มือถือคือโครงสร้างเชื่อมโยงโลกที่ไร้พรมแดนทางข้อมูลและอำนาจ

แม้โทรศัพท์มือถือจะเปิดโอกาสให้เข้าถึงความรู้ การติดต่อสื่อสาร และการสร้างเครือข่าย แต่ก็ยังเป็นต้นตอของภัยในหลายระดับ ภัยส่วนบุคคล เช่น การถูกแบล็กเมล์ทางเพศ การรั่วไหลของข้อมูลส่วนตัว และการเสพติดหน้าจอ สามารถบั่นทอนทั้งสุขภาพกายและจิต ส่วนภัยเชิงสาธารณะ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ การบิดเบือนข้อเท็จจริง และการรั่วไหลของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ อาจสร้างความแตกแยกในสังคมและความตึงเครียดระหว่างประเทศ ผลกระทบเหล่านี้

แผ่ขยายในหลายมิติ มิติบุคคลอาจเผชิญกับความเครียด ภาวะซึมเศร้า และการลดลงของสมาธิ มิติครอบครัวและชุมชนอาจเผชิญปัญหา phubbing หรือการเมินกันเพราะมัวสนใจหน้าจอ ทำให้ความสัมพันธ์อ่อนแอลง มิติการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาจเห็นโทรศัพท์มือถือถูกใช้เป็นเครื่องมือเคลื่อนไหวทางสังคมหรือสร้างความขัดแย้งทางการเมือง ขนงานที่มีมิติทางเศรษฐกิจและความมั่นคงมีทั้งด้านบวก เช่น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และด้านลบ เช่น การเพิ่มช่องโหว่ต่ออาชญากรรมไซเบอร์ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดภัยมาจากทั้งการออกแบบแพลตฟอร์มที่ดึงดูดและกระตุ้นให้ใช้อย่างต่อเนื่อง ความเปราะบางทางอารมณ์ของผู้ใช้ ความเหลื่อมล้ำด้านทักษะดิจิทัล และวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับการเชื่อมต่ออย่างต่อเนื่องโดยขาดการประเมินผลกระทบ สิ่งเหล่านี้เมื่อผนวกกัน ทำให้โทรศัพท์มือถือกลายเป็นช่องทางที่ภัยสามารถเกิดขึ้นและแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว เพื่อรับมือกับความเสี่ยงดังกล่าว แนวทางป้องกันต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน บุคคลและครอบครัวต้องเสริมทักษะรู้เท่าทันดิจิทัลและตั้งขอบเขตการใช้งาน สถานศึกษาต้องปลูกฝังจริยธรรมและความปลอดภัยดิจิทัล ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎหมายและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาและพัฒนาเครื่องมือป้องกันภัย ภาคประชาสังคมต้องสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ บทเรียนจากภัยดิจิทัลสอนเราว่า โทรศัพท์มือถือเป็นมากกว่าวัตถุในกระเป๋า คือโครงสร้างพื้นฐานของสังคมยุคใหม่ที่กำหนดรูปแบบการสื่อสาร อำนาจ และความมั่นคง การใช้เทคโนโลยีนี้จึงต้องอาศัยทั้งความตระหนักรู้ การกำกับดูแล และการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อให้พลังของมันถูกใช้ในการเสริมสร้างสังคมที่ปลอดภัย เท่าเทียม และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ แสงทวี. (2555). *บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อมวลชนไทย* [PDF].
- ข่าว BBC. News, ไทย, (2568). *วิเคราะห์ 4 ความผิดพลาดทางการเมือง-การทูตของ แพทองธาร ปมคลิปเสียงหลุด สนทนากับฮุน เซน*.
<https://www.bbc.com/thai/articles/cn0qepq0edjo>
- พร พรรณ ประจักษ์ เนตร. (2014). นวัตกรรมสื่อสารและการขยายพลังอำนาจในการสื่อสารผ่านพื้นที่เสมือนจริง. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม* นิต้า, 1(1), 32-48.
- พิมพ์ ชัญญา พิกเปี่ยม. (2021). โลกคู่ขนาน: แนวคิดเครือข่ายของ Manuel Castells ในสื่อใหม่. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 8(6), 100-120.
- Association. (2012). *Mobile nation: The economic and social impacts of mobile technology*. Australian Mobile Telecommunications Association.
<https://amta.org.au/files/Mobile.nation.The.economic.and.social>.

- Barrick, E. M. (2022). *The unexpected social consequences of diverting attention to mobile phones*. *Journal of Experimental Social Psychology*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022103122000634>
- BBC. News, ไทย, (2568). วิเคราะห์ 4 ความผิดพลาดทางการเมือง-การทูตของ แพทองธาร ปมคลิปเสียงหลุด สนนากับฮุน เซน. <https://www.bbc.com/thai/articles/cn0qepq0edjo>
- Bianchi, A., & Phillips, J. G. (2005). *Psychological predictors of problem mobile phone use*. *Cyber Psychology & Behavior*. Retrieved from <https://en.wikipedia.org/wiki/Nomophobia>
- Blumer, H. (1973). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Prentice-Hall.
- Castells, M. (2010). *The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume 1: The Rise of the Network Society (2nd ed.)*. Wiley-Blackwell.
- Chen, X., Hedman, A., Distler, V., & Koenig, V. (2021). *Do persuasive designs make smartphones more addictive? A mixed-methods study on Chinese university students*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2106.02604>
- Deloitte Access Economics. (2013, August). *Mobile nation: The economic and social impact of mobile technology*. <https://amta.org.au/files/Mobile.nation>.
- Easy Sociology. (2024, February 16). *Understanding conflict theories in sociology*. *Easy Sociology*. Retrieved August 11, 2025, from <https://easysociology.com/sociological-perspectives>
- Geser, H. (2004). *Towards a sociological theory of the mobile phone*. *Sociology in Switzerland: Sociology of the Mobile Phone*. Retrieved August 11, 2025, From https://socio.ch/mobile/t_geser1.htm
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*.
- Lumen Learning. (n.d.). *Conflict perspective on media and technology*. In *Introduction to sociology*. Lumen Learning. Retrieved August 11, 2025, from <https://courses.lumenlearning.com>
- Leong, L. (2016). *Managing self and stigma in iPhone app use*. In *symbolic interactionism, and domestication and consumption studies*. Semantic Scholar. <https://pdfs.semanticscholar.org.pdf>

- Liu, Q., Zhou, Z., Yang, X., Kong, F., Sun, X., & Xue, G. (2024). *The association between parental phubbing and adolescents' mental health: The mediating role of parent-child attachment*. *Computers in Human Behavior*, 148, 107884. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107884>
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672–682.
- Mettathamrong, J. (2021). Factors that affect the behavior of adolescents in Thailand in the use of smartphones. *Journal of Social Sciences Research*, 279(66514017).
- Nickerson, C. (n.d.). *Manifest and latent functions in sociology*. Simply Psychology. Retrieved August 11, 2025, from <https://www.simplypsychology.org/manifest-latent-function.html>
- Noh, D., et al. (2024). *Factors influencing smartphone overdependence among adolescents: Age, gender, anxiety, loneliness, depressive symptoms*. *Scientific Reports*. <https://www.nature.com/articles/s41598-024-58152-1>
- Nomophobia. (2025, January 28). In *Wikipedia*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Nomophobia>
- Phubbing. (2025, January 28). In *Wikipedia*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Phubbing>
- The Guardian. (2024, December 3). *Smartphones should carry health warning, Spanish government told*. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com>
- Townsend, A. M. (2000, September). *Mobile phones and the real-time city: Wireless Networks as social infrastructure*. *Wired*. <https://www.wired.com>
- Wacks, Y. (2021). *Excessive smartphone use is associated with health risk*. *Frontiers in Psychiatry*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8204720/>

ดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรม: จริยธรรมวิชาชีพทนายความยุคดิจิทัล
Balancing Law and Morality: Professional Ethics for Lawyers
in the Digital Era

พิชิต กันยาวรรณ

เทศบาลตำบลตาตทอง จังหวัดยโสธร

Pichit Kanyawan

Tad Thong Subdistrict Municipality, Yasothon Province

e-mail: pichit2510@gmail.com

บทคัดย่อ

ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของทนายความได้เผชิญกับการปฏิวัติครั้งสำคัญอันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภาวะท้าทายต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรมในบริบทการประกอบวิชาชีพทนายความในยุคดิจิทัล โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทางด้านนิติศาสตร์และจริยศาสตร์ประยุกต์ พร้อมทั้งอ้างอิงมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ อันประกอบด้วย ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความของสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ และ ABA Model Rules of Professional Conduct ของสมาคมทนายความสหรัฐอเมริกา การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การรักษาสอดคล้องระหว่างหลักนิติธรรมและหลักจริยธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างความน่าเชื่อถือและเสริมสร้างศักดิ์ศรีของวิชาชีพ แม้ว่าหลักนิติธรรมจะทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการบังคับใช้และควบคุมพฤติกรรม แต่หลักจริยธรรมกลับมีบทบาทเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมและสะท้อนคุณค่าอันพึงประสงค์ของสังคม อย่างไรก็ตาม ในบริบทของยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ความท้าทายรูปแบบใหม่ได้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการใช้หลักการดังกล่าว เช่น การใช้ AI และ LegalTech ที่อาจกระทบต่อความลับของลูกค้า การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ที่เสี่ยงต่อการละเมิดจรรยาบรรณ และการใช้ข้อมูลดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรมที่อาจขัดต่อหลักความถูกต้อง บทความนี้เสนอแนวทางเสริมสร้างจริยธรรมเชิงรุก เช่น การปรับปรุงข้อบังคับให้ทันสมัย การฝึกอบรมต่อเนื่องด้านเทคโนโลยีและจริยธรรม และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อให้วิชาชีพทนายความสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและยังคงรักษามาตรฐานจริยธรรมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

คำสำคัญ: จริยธรรมวิชาชีพทนายความ, กฎหมายและคุณธรรม, ในวิชาชีพกฎหมาย,

Abstract

In the 21st century, the role of lawyers has confronted a paradigmatic transformation driven by digital technological advancement, generating both opportunities and significant challenges to professional ethical standards. This study aims to analyze the equilibrium between law and morality within the context of legal practice in the digital era, employing jurisprudential and applied ethics theoretical frameworks, while referencing both national and international professional ethical standards, including the Code of Ethics for Lawyers of the Law Society of Thailand under Royal Patronage and the American Bar Association Model Rules of Professional Conduct. The research methodology employs documentary research and content analysis to synthesize knowledge and relevant case studies in this domain.

The findings indicate that maintaining equilibrium between legal principles and ethical standards plays a crucial role in establishing professional credibility and enhancing occupational integrity. While legal frameworks serve as regulatory guidelines for enforcement and behavioral control, ethical principles complement professional practice by ensuring alignment with humanitarian values and reflecting society's desirable moral standards. Nevertheless, within the context of the digital technological era, emerging challenges have surfaced and significantly impacted the application of these fundamental principles, including the use of AI and LegalTech that may compromise client confidentiality, online legal advertising that risks breaching professional conduct, and the integration of digital evidence that may conflict with standards of accuracy. This article proposes proactive measures to strengthen ethics, such as modernizing professional regulations, providing continuous training in technology and ethics, and fostering an organizational culture grounded in morality. These measures will enable lawyers to adapt effectively while preserving ethical standards amidst technological change.

Keywords: Legal professional ethics, Law and morality, AI in legal profession.

บทนำ

ในทุกยุคทุกสมัย วิชาชีพทนายความถูกมองว่าเป็นเสาหลักหนึ่งของระบบยุติธรรม เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ไม่เพียงแต่ปกป้องสิทธิของลูกค้า หากยังต้องรักษาหลักความยุติธรรมของสังคมโดยรวม

จริยธรรมในวิชาชีพจึงไม่ใช่เพียงเครื่องประดับความน่าเชื่อถือ แต่เป็นรากฐานของความไว้วางใจระหว่างสังคมกับระบบกฎหมาย วัน สุวรรณพงษ์ (2016) อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า หากปราศจากคุณธรรมประกอบ กฎหมายก็อาจถูกบังคับใช้อย่างแข็งแรงแริซึ่งความเมตตาและความยุติธรรมในเชิงคุณค่า ความสัมพันธ์ระหว่าง “กฎหมาย” และ “คุณธรรม” จึงเป็นดังสองฟากฝั่งที่ต้องมีสะพานเชื่อมกฎหมายทำหน้าที่เป็นกรอบบังคับใช้ เป็นเส้นตรงของข้อกำหนดและกระบวนการ ในขณะที่คุณธรรมทำหน้าที่สร้างสรรค์องค์ประกอบที่มีลักษณะโค้งมน ความอ่อนโยน และความยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ วิชา มหาคุณ (2546) ได้ยกตัวอย่างว่ารากฐานของคุณธรรมในบริบทไทยนั้นสืบทอดมาจากพิธีกรรม คำสาบาน และหลักธรรมทางศาสนา ตั้งแต่ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น จนหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมการทำงานที่กฎหมายและคุณธรรมผสานเป็นหนึ่งเดียว แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โลกของวิชาชีพกฎหมายกลับมีพลวัตอยู่ตลอด หากถูกแรงกระเพื่อมจากเทคโนโลยีดิจิทัลและกระแสโลกาภิวัตน์อย่างไม่หยุดยั้ง เทคโนโลยีใหม่อย่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบการจัดการคดีออนไลน์ และแพลตฟอร์ม LegalTech ได้กลายมาเป็นเครื่องมือประจำตัวของทนายความยุคใหม่ (Abedi, Miller, & Ahmad, 2025) ซึ่งช่วยลดระยะในการค้นคว้ากฎหมาย วิเคราะห์ข้อมูล และจัดเตรียมเอกสารทางคดีได้อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน แต่ความสะดวกรวดเร็วและความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วดังกล่าวส่งผลให้เกิดประเด็นท้าทายทางจริยธรรมที่สำคัญ การใช้ AI ในการร่างเอกสารหรือสรุปคดีอาจทำให้เกิดความผิดพลาดที่ยากตรวจสอบ ความลับของลูกค้าอาจรั่วไหลผ่านช่องโหว่ทางไซเบอร์และการพึ่งพาระบบอัตโนมัติอาจลดบทบาทของการใช้ดุลยพินิจที่ยึดโยงกับคุณธรรม (Bresnahan & Pera, 2016)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังเปิดพื้นที่ใหม่ให้ทนายความสามารถสื่อสารกับสาธารณะได้โดยตรง แต่ในขณะเดียวกัน ก็สร้างความเสี่ยงต่อการละเมิดจรรยาบรรณ ทั้งการโฆษณาบริการที่เกินจริง การเปิดเผยข้อมูลคดีที่อาจกระทบสิทธิส่วนบุคคลของลูกค้า หรือแม้กระทั่งการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่อาจกระทบต่อความเป็นกลาง (Lawyers of Distinction, 2024) ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ความท้าทายของทนายความไม่ได้มีเพียงการตีความกฎหมาย แต่รวมถึงการตีความ “ขอบเขตของความถูกต้อง” และ “ความเหมาะสม” ในโลกที่เส้นแบ่งระหว่างความเป็นส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะเลือนรางลง ความไว้วางใจที่สังคมมีต่อวิชาชีพนี้จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของทนายความในการรักษาดุลยภาพระหว่างข้อบังคับทางกฎหมายกับหลักคุณธรรมด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งสำรวจภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและคุณธรรมในบริบทของจริยธรรมวิชาชีพทนายความยุคดิจิทัล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดและทฤษฎีสำคัญเกี่ยวกับดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรม ทั้งในมุมมองนักวิชาการไทยและต่างประเทศ วิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมต่อมาตรฐานจริยธรรมของทนายความ เสนอแนวทางเสริมสร้างและปรับปรุงการปฏิบัติวิชาชีพให้สอดคล้องกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาของบทความจะอ้างอิงจากกรอบกฎหมายและข้อบังคับวิชาชีพที่ใช้อยู่ใน

ประเทศไทย เช่น ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความของสภาทนายความแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2529 รวมทั้งนำกรอบมาตรฐานสากล เช่น ABA Model Rules และแนวปฏิบัติของ International Bar Association มาประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อเสนอที่ทั้งสอดคล้องกับบริบทไทยและเชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพระดับสากล

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรมในมิติทางนิติศาสตร์

ในทางนิติศาสตร์ “กฎหมาย” (law) และ “คุณธรรม” (morality) เป็นสองมิติที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดแต่ไม่เหมือนกันโดยสมบูรณ์ กฎหมายเป็นระบบกฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนดและบังคับใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและคุ้มครองสิทธิของบุคคล กฎหมายถูกกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร มีวิธีพิจารณาและบทลงโทษ การบังคับคดี เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากศีลธรรมที่สังคมยึดถือ ซึ่งไม่ได้มีสภาพบังคับเช่นเดียวกับกฎหมาย แต่ทำหน้าที่กำหนดความเหมาะสมของพฤติกรรมในเชิงคุณค่า (Hart, 2012) ในเชิงทฤษฎี นิติปรัชญาสำนักธรรมชาตินิยม (natural law school) เน้นว่ากฎหมายต้องสอดคล้องกับหลักคุณธรรม หากกฎหมายขัดกับศีลธรรมย่อมไม่ถือเป็นกฎหมายที่แท้จริง (Finnis, 2011) ขณะที่สำนักกฎหมายบ้านเมือง (legal positivism) แยกกฎหมายออกจากคุณธรรม โดยมองว่าความชอบธรรมของกฎหมายขึ้นอยู่กับการตราและบังคับใช้ตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับศีลธรรมเสมอไป (Hart, 2012) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของวิชาชีพกฎหมาย ความสมดุลระหว่างสองมิตินี้เป็นสิ่งจำเป็น วัน สุวรรณพงษ์ (2016) ชี้ว่าทนายความต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ขณะเดียวกันต้องยึดมั่นในคุณธรรมเพื่อให้การใช้กฎหมายไม่กลายเป็นเครื่องมือของความอยุติธรรม การรักษาดุลยภาพดังกล่าวช่วยให้การตีความและบังคับใช้กฎหมายมีความยืดหยุ่นตามสภาพสังคม ขณะเดียวกันก็ยังคงความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมของระบบยุติธรรมโดยรวม

2. ทฤษฎีจริยธรรมวิชาชีพกฎหมาย

ทฤษฎีจริยธรรมวิชาชีพกฎหมายเป็นกรอบแนวคิดที่กำหนดมาตรฐานพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย เพื่อคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของระบบยุติธรรมและสร้างความไว้วางใจในสังคม วัน สุวรรณพงษ์ (2016) อธิบายว่าทนายความต้องปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความของสภาทนายความแห่งประเทศไทยอย่างเคร่งครัด ควบคู่ไปกับการยึดมั่นคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรม และความรับผิดชอบ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้กฎหมายกลายเป็นเครื่องมือของความอยุติธรรม ในขณะที่ อภิญา วัฒนสินธุ์ (2563) เสนอว่าทฤษฎีหน้าที่นิยม (deontological ethics) มีความเหมาะสมอย่างยิ่งกับงานกฎหมาย เนื่องจากเน้นการปฏิบัติตามหน้าที่และกฎเกณฑ์อย่างมั่นคง แม้ในสถานการณ์ที่มีแรงกดดันจากปัจจัยภายนอก ขณะที่ วราภรณ์ ศรีโสภณ (2561) เน้นทฤษฎีคุณธรรม (virtue ethics) ซึ่งมุ่งปลูกฝังคุณลักษณะสำคัญของทนายความ เช่น ความซื่อสัตย์

ความกล้าหาญ และความเมตตา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคม วิชา มหาคุณ (2546) ชี้ว่าจริยธรรมในวิชาชีพกฎหมายไทยมีรากฐานจากวัฒนธรรมและหลักศาสนาที่ยังรากลึกในสังคมไทย ดังนั้น การประยุกต์ใช้ทฤษฎีผลนิยม (consequentialism) ในบริบทไทยควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมวงกว้างและหลักคุณค่าร่วมของชุมชน ดังนั้น ในยุคดิจิทัล การพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพกฎหมายควรผสมผสานข้อดีของทั้งสามทฤษฎี โดยยึดโยงกับรากฐานคุณค่าทางสังคมไทย เพื่อสร้างมาตรฐานที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ

3. หลักกฎหมายและมาตรฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักกฎหมายและมาตรฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทนายความในประเทศไทย ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนผ่าน ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 และข้อบังคับที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งออกโดยสภาทนายความแห่งประเทศไทย ข้อบังคับนี้ครอบคลุมทั้งหน้าที่ต่อศาล ลูกความ เพื่อนร่วมวิชาชีพ และสังคม รวมถึงข้อห้ามที่มุ่งป้องกันการกระทำที่อาจบั่นทอนเกียรติภูมิของวิชาชีพ วัน สุวรรณพงษ์ (2016) ชี้ว่าข้อบังคับดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพ เพราะมีทั้งข้อกำหนดเชิงบังคับและข้อแนะนำเชิงคุณธรรม ทำให้การปฏิบัติวิชาชีพไม่เพียงแต่อยู่ในกรอบของกฎหมาย แต่ยังคงไว้ซึ่งความเหมาะสมตามจารีตและค่านิยมสังคม ในแง่การตีความ อภิญา วัฒนสินธุ์ (2563) เห็นว่ามาตรฐานจริยธรรมต้องไม่ถูกมองเป็นเพียงข้อบังคับทางวิชาชีพ แต่ควรเป็นกรอบทางจริยศาสตร์ที่ยืดหยุ่น สามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลซึ่งการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์และการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กลายเป็นเรื่องปกติ ขณะเดียวกัน วราภรณ์ ศรีโสภณ (2561) เน้นว่ามาตรฐานจริยธรรมควรเชื่อมโยงกับหลักสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เพียงคุ้มครองสิทธิของลูกความ แต่ยังส่งเสริมความยุติธรรมแก่สังคมโดยรวม ดังนั้น การพัฒนามาตรฐานจริยธรรมในวิชาชีพทนายความต้องอาศัยทั้งกรอบกฎหมายที่ชัดเจนและการตีความที่คำนึงถึงบริบทสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างข้อบังคับทางกฎหมายกับคุณธรรม ซึ่งจะช่วยคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและศักดิ์ศรีของวิชาชีพในระยะยาว

4. แนวคิดสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคมในบริบทวิชาชีพทนายความ

สิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคมเป็นแกนสำคัญที่กำหนดทิศทางและบทบาทของทนายความในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ ทนายความไม่เพียงทำหน้าที่แทนลูกความในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังมิบทบาทเป็นผู้พิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานและผู้ส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม จันทนา สุขุมวาท (2562) อธิบายว่า ทนายความต้องทำงานบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนสากล อาทิ สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และสิทธิในความเสมอภาค เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นเพียงกลไกทางกฎหมาย แต่ยังเป็นกระบวนการที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่าย พงษ์พิสิฐ สังข์พวง (2564) ชี้ให้เห็นว่าความยุติธรรมทางสังคมในวิชาชีพ

ทนายความต้องครอบคลุมถึงการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้ด้อยโอกาส การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าตอบแทน (pro bono) และการป้องกันการเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ พัชรภรณ์ แสงสุวรรณ (2560) เน้นว่าทนายความควรมีบทบาทเชิงรุกในการผลักดันนโยบายสาธารณะที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้บทบาทของทนายความขยายจากการว่าความในศาลไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ดังนั้น ในบริบทปัจจุบัน การผสมผสานแนวคิดสิทธิมนุษยชนเข้ากับมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพทนายความ ไม่เพียงช่วยเสริมความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ แต่ยังทำให้ทนายความสามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยุติธรรมที่แท้จริง ดังนั้น ในบริบทปัจจุบัน การผสมผสานแนวคิดสิทธิมนุษยชนเข้ากับมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพทนายความ ไม่เพียงช่วยเสริมความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ แต่ยังทำให้ทนายความสามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยุติธรรมที่แท้จริง ทั้งยังช่วยป้องกันการละเมิดสิทธิในทุกรูปแบบ และสร้างสังคมที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างยั่งยืน

จริยธรรมวิชาชีพทนายความในยุคดิจิทัล

1. เทคโนโลยีกับการปฏิบัติวิชาชีพกฎหมาย

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติวิชาชีพกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ตั้งแต่กระบวนการค้นคว้ากฎหมาย การจัดทำเอกสาร การติดต่อสื่อสารกับลูกค้า ไปจนถึงการนำเสนอคดีต่อศาล เครื่องมืออย่าง LegalTech และปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณมากในเวลาสั้น ลดภาระงานที่ใช้แรงงานคน และเพิ่มความแม่นยำในการค้นหาข้อมูลทางกฎหมาย (Surden, 2019) ในประเทศไทย อภิญา วัฒนสินธุ์ (2563) ชี้ว่าเทคโนโลยีได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของทนายความในการจัดการคดีและการสื่อสารกับคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการพิจารณาคดีผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งได้รับการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (tci-thaijo.org) อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำเตือนว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ และการรักษาความลับของผู้รับบริการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นหัวใจของจริยธรรมวิชาชีพ ด้านต่างประเทศ Abedi, Miller และ Ahmad (2025) พบว่าการใช้เทคโนโลยีเกิดความเสี่ยงใหม่ เช่น การพึ่งพาระบบอัตโนมัติมากเกินไป จนลดทอนการใช้ดุลยพินิจทางกฎหมายของทนายความ และการเปิดช่องให้ข้อมูลสำคัญรั่วไหลผ่านช่องโหว่ไซเบอร์ ดังนั้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในวิชาชีพกฎหมายจึงควรดำเนินควบคู่กับการพัฒนามาตรการด้านจริยธรรมและความปลอดภัย เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การกำหนดนโยบายการใช้ AI อย่างรับผิดชอบ และการอบรมทนายความให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีควบคู่กับความรู้ด้านกฎหมาย เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน ไม่ใช่ตัวแทนที่ทำลายมาตรฐานวิชาชีพ

2. จริยธรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางสื่อสารที่ทรงพลังสำหรับทนายความ ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การสร้างภาพลักษณ์ และการสื่อสารสาธารณะ อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดจรรยาบรรณและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ศิริพร จันทร์อ่อน (2562) ชี้ว่าทนายความมีหน้าที่รักษาความลับของลูกค้าความแม่นยำในพื้นที่ออนไลน์ การโพสต์ข้อมูลผิดหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่ความในสื่อสังคม อาจสร้างความเสียหายทั้งต่อสิทธิของลูกค้าและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความของสภาทนายความแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2529 หมวด 5 ข้อ 18 ซึ่งทนายความต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่อาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติของวิชาชีพ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ด้วย ในระดับสากล, Lageson (2020) อธิบายว่าการใช้สื่อสังคมโดยผู้ปฏิบัติงานกฎหมายต้องเผชิญกับความท้าทายเรื่อง “digital permanence” หรือการคงอยู่ของข้อมูลออนไลน์ ซึ่งอาจถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมายในอนาคต และมีผลต่อภาพลักษณ์วิชาชีพ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ (2564) แนะนำว่าทนายความควรกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการใช้สื่อสังคม เช่น หลีกเลี่ยงการวิจารณ์ศาลหรือคู่ความในสาธารณะ ไม่เผยแพร่ข้อมูลที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนเผยแพร่ เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวสารเท็จหรือข้อมูลที่บิดเบือน ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในวิชาชีพกฎหมายจำเป็นต้องผสมผสานความรู้ด้านเทคโนโลยีกับมาตรฐานจริยธรรม เพื่อให้เป็นช่องทางสื่อสารที่สร้างคุณค่า ไม่ใช่สร้างความเสียหายต่อวิชาชีพ

3. หลักความลับและความถูกต้องของข้อมูล

หลักการรักษาความลับ (confidentiality) และความถูกต้องของข้อมูล (accuracy) เป็นรากฐานสำคัญของจริยธรรมวิชาชีพทนายความ เนื่องจากทนายความต้องจัดการกับข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับสิทธิของลูกค้าโดยตรง ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความของสภาทนายความแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2529 หมวด 3 ข้อ 11 กำหนดชัดเจนว่าทนายความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของลูกค้า เว้นแต่ได้รับความยินยอม หรือมีข้อกำหนดตามกฎหมายให้เปิดเผย วิไลลักษณ์ ศรีโพธิ์ (2562) อธิบายว่าหลักความลับไม่เพียงเป็นพันธกรณีทางกฎหมาย แต่ยังเป็นหลักคุณธรรมที่สร้างความไว้วางใจระหว่างทนายความกับลูกค้า การละเมิดหลักนี้ไม่เพียงส่งผลเสียต่อคดี แต่ยังบั่นทอนภาพลักษณ์ของวิชาชีพในระยะยาว ในด้านความถูกต้องของข้อมูล อภิญา วัฒนสินธุ์ (2563) ชี้ว่าทนายความต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่มีข้อมูลจำนวนมากและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง อาจกระทบต่อความยุติธรรมและละเมิดสิทธิเสรีภาพของคู่ความ ในมิติสากล, Solove และ Schwartz (2021) ระบุว่า การรักษาความลับและความถูกต้องของข้อมูลต้องอาศัยมาตรการด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การเข้ารหัส (encryption) และการควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการแก้ไขข้อมูลโดยมิชอบ ดังนั้น ในบริบทวิชาชีพกฎหมาย

การรักษาหลักความลับและความถูกต้องของข้อมูลไม่เพียงเป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับ แต่ยังเป็นหัวใจของการธำรงความยุติธรรมและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ

ความท้าทายเชิงจริยธรรมในศตวรรษที่ 21

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่สังคมโลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ ภัยคุกคามใหม่ และความซับซ้อนของปัญหาสังคมและการเมือง ปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงกระทบต่อโครงสร้างอำนาจและกฎหมาย แต่ยังสร้างความท้าทายใหม่ต่อ “จริยธรรม” ในการปฏิบัติวิชาชีพกฎหมายและการบริหารรัฐกิจ ความท้าทายเชิงจริยธรรมในยุคนี้จึงมิได้จำกัดอยู่ที่การตีความหลักกฎหมายหรือข้อบังคับวิชาชีพเท่านั้น แต่รวมถึงการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในลักษณะบูรณาการ (Rawls, 1999) บนพื้นฐานแห่งหลักการดังนี้

1. การคงไว้ซึ่งคุณธรรมท่ามกลางแรงกดดันทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ LegalTech ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์คดี ค้นคว้ากฎหมาย และจัดการข้อมูล ปัญหาคือความเร็วและความสะดวกเหล่านี้อาจลดทอนกระบวนการใช้ดุลยพินิจของมนุษย์ และเพิ่มความเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล (Surden, 2019) ในประเทศไทย อภิญญา วัฒนสินธุ์ (2563) แสดงความกังวล ว่าทนายความและผู้ปฏิบัติงานกฎหมายต้องตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคโนโลยี และกำหนดมาตรการป้องกันการใช้ข้อมูลโดยมิชอบ

2. ความท้าทายในมิติสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคม

ในศตวรรษที่ 21 ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคมขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทนายความ นักการเมือง และข้าราชการ ต้องเผชิญแรงกดดันให้ปกป้องสิทธิของกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ในขณะที่ จันทนา สุขุมวาท (2562) ชี้ว่าความท้าทายสำคัญคือการทำให้กระบวนการยุติธรรมเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่ถูกจำกัดด้วยฐานะทางเศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคม ซึ่งต้องอาศัยทั้งการปฏิรูปเชิงนโยบายและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

3. ความท้าทายจากการเมืองแบบแบ่งขั้ว

การเมืองแบบแบ่งขั้ว (polarized politics) ส่งผลให้การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมถูกตั้งคำถามด้านความเป็นกลาง จริยธรรมของผู้ปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมจึงถูกจับตามองอย่างเข้มข้น ยิ่งในคดีการเมือง ทนายความและผู้พิพากษามักเผชิญแรงกดดันจากทั้งภาครัฐและสังคม ภูริพัฒน์ วัฒนปฐม (2561) เสนอว่าการยึดหลักนิติธรรม (rule of law) และการแยกขาดจากอิทธิพลทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความเชื่อมั่นของสาธารณะ

4. ความท้าทายจากโลกาภิวัตน์และคดีนอกราชอาณาจักร

โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดคดีข้ามชาติที่ซับซ้อน เช่น การฟอกเงินระหว่างประเทศ การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายระบบกฎหมาย การปฏิบัติวิชาชีพกฎหมายในบริบทนี้ต้องอาศัยความเข้าใจในมาตรฐานจริยธรรมสากล เช่น International Bar Association (IBA) Guidelines ควบคู่กับกฎหมายท้องถิ่น วัน สุวรรณพงษ์ (2016) ชี้ว่าการประสานความร่วมมือระหว่างระบบกฎหมายต่างประเทศต้องมีกรอบจริยธรรมที่ชัดเจนเพื่อป้องกันความขัดแย้งด้านเขตอำนาจและผลประโยชน์ทับซ้อน

5. ความท้าทายจากค่านิยมสังคมที่เปลี่ยนแปลง

สังคมในศตวรรษที่ 21 มีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ความหลากหลายทางเพศ ความเสมอภาคทางเพศ และความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติงานทางกฎหมายและการเมืองที่ไม่ตอบสนองต่อค่านิยมเหล่านี้อาจถูกวิจารณ์ว่าล้าหลังและขัดต่อจริยธรรมร่วมสมัย วราภรณ์ ศรีโสภา (2561) เห็นว่าการฝึกอบรมจริยธรรมวิชาชีพควรปรับเนื้อหาให้ทันต่อประเด็นสังคมใหม่ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถรับมือกับความคาดหวังของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทวิพากษ์และข้อเสนอเชิงนโยบายสะท้อนมุมมองว่า แม้จะมีความพยายามกำหนดมาตรฐานจริยธรรมทั้งในและนอกประเทศ แต่ในทางปฏิบัติยังพบช่องว่างระหว่าง “ข้อบังคับ” กับ “การนำไปใช้จริง” ความท้าทายเชิงจริยธรรมจำนวนมากเกิดจากการตีความที่ไม่สอดคล้องกัน หรือจากแรงกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจ ข้อเสนอสำคัญคือ (1) การปรับปรุงข้อบังคับจริยธรรมให้ทันสมัย โดยคำนึงถึงเทคโนโลยี สิทธิมนุษยชน และมาตรฐานสากล (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม ไม่ใช่เพียงทำตามกฎเพราะเกรงโทษ (3) การฝึกอบรมต่อเนื่อง ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายและการเมืองเข้าใจจริยธรรมในสถานการณ์ใหม่ และ (4) การกำกับดูแลโดยองค์กรอิสระ เพื่อให้การตรวจสอบและลงโทษมีความเป็นกลาง ดังนั้น จึงสรุปความท้าทายเชิงจริยธรรมในศตวรรษที่ 21 เป็นผลจากปัจจัยหลากหลาย ทั้งเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ การเมืองแบบแบ่งขั้ว และค่านิยมสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ต้องอาศัยการบูรณาการมุมมองของนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ควบคู่กับการปรับปรุงมาตรฐานจริยธรรมให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อรักษาความยุติธรรม ศักดิ์ศรี และความไว้วางใจของสาธารณะ

แนวทางเสริมสร้างและรักษาจริยธรรมวิชาชีพ

จริยธรรมวิชาชีพ (professional ethics) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการธำรงความน่าเชื่อถือของวิชาชีพทุกประเภท โดยเฉพาะวิชาชีพกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล หากปราศจากจริยธรรมที่เข้มแข็ง แม้กฎหมายจะถูกบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ก็อาจไม่สามารถสร้างความยุติธรรมที่แท้จริงได้ (วัน สุวรรณพงษ์, 2016) ดังนั้น การเสริมสร้างและรักษาจริยธรรมวิชาชีพจึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงป้องกัน ปลุกฝัง และปรับปรุงให้ทันสมัยตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี บนพื้นฐานและหลักการต่อไปนี้

1. การปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่ระดับการศึกษา

การสร้างจริยธรรมเริ่มต้นได้ตั้งแต่ระดับการศึกษาในสถาบันการผลิตบัณฑิตด้านกฎหมาย หลักสูตรครุบูรณาการเนื้อหาด้านจริยธรรมวิชาชีพเข้ากับวิชากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้าใจว่ากฎหมายมิใช่เพียงข้อบังคับทางเทคนิค แต่เป็นเครื่องมือเพื่อความยุติธรรม และคุณค่าทางสังคม (อภิญญา วัฒนสินธุ์, 2563) ดังแนวปฏิบัติ เช่น (1) การใช้กรณีศึกษาที่สะท้อนความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในวิชาชีพกฎหมาย (2) การเชิญผู้ปฏิบัติงานจริงมาแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับจริยธรรม และ (3) การบูรณาการการเรียนรู้เชิงบริการสังคมเพื่อให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ สำหรับในต่างประเทศ American Bar Association (ABA) กำหนดให้การศึกษาด้านจริยธรรมเป็นวิชาบังคับสำหรับผู้ที่จะสอบใบอนุญาตทนายความ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เข้าสู่วิชาชีพมีพื้นฐานจริยธรรมที่มั่นคงตั้งแต่ต้น (ABA, 2020)

2. การกำหนดกรอบจริยธรรมที่ชัดเจนและทันสมัย

การมีกฎหมายและข้อบังคับจริยธรรมที่ชัดเจน เป็นกลไกสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพ ในประเทศไทย ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดหลักการและข้อห้ามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอย่างละเอียด (สภาทนายความแห่งประเทศไทย, 2529) อย่างไรก็ตาม กรอบจริยธรรมต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง เช่น (1) การเพิ่มข้อกำหนดด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (2) การกำหนดแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงวิชาชีพ และ (3) การระบุหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในงานกฎหมาย เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ ตัวอย่างจากสหราชอาณาจักร Solicitors Regulation Authority (SRA) ได้ปรับปรุง Code of Conduct ให้ครอบคลุมถึงพฤติกรรมออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อป้องกันการละเมิดจริยธรรมในรูปแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (SRA, 2019)

3. การฝึกอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuing Legal Education – CLE)

การรักษาจริยธรรมวิชาชีพนั้นจะต้องมีการทบทวนและปรับปรุงความรู้ให้ทันต่อสถานการณ์ CLE เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสามารถเรียนรู้ประเด็นจริยธรรมใหม่ ๆ เช่น (1) ความท้าทายจากเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ (2) การปรับตัวต่อค่านิยมสังคมที่เปลี่ยนไป และ (3) มาตรฐานจริยธรรมสากลและคดีตัวอย่างจากต่างประเทศ ซึ่ง วิลเลียมส์ ศรีโพธิ์ (2562) เน้นว่าการฝึกอบรมจริยธรรมต้องไม่ใช่เพียงการบรรยาย แต่ควรใช้วิธีโต้แย้งเชิงวิชาการ และการจำลองสถานการณ์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เผชิญกับความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้

4. การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรม

แม้จะมีข้อบังคับและการฝึกอบรม หากวัฒนธรรมองค์กรไม่สนับสนุนจริยธรรม ผู้ปฏิบัติวิชาชีพก็อาจตกอยู่ภายใต้แรงกดดันให้ละเมิดมาตรฐาน จึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น (1) การเป็นแบบอย่างของผู้นำ (2) การส่งเสริมการแจ้งเบาะแส และการคุ้มครองผู้แจ้ง

และ (3) การประเมินผลงานที่รวมเกณฑ์ด้านจริยธรรม ไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ทางธุรกิจหรือคิความ ซึ่งงานของ Treviño, Weaver และ Reynolds (2006) ชี้ว่าการสร้างวัฒนธรรมจริยธรรมต้องอาศัยทั้งการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและการสื่อสารที่ต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในองค์กรมีความตระหนักว่าจริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร มิใช่เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

5. การกำกับดูแลและการตรวจสอบที่เป็นอิสระ

การมีกลไกกำกับดูแลที่เป็นอิสระช่วยป้องกันการใช้ดุลยพินิจอย่างไม่เหมาะสม และทำให้การบังคับใช้มาตรฐานจริยธรรมมีความโปร่งใส ในประเทศไทย สภานายความมีคณะกรรมการมรรยาทนายความทำหน้าที่ตรวจสอบและพิจารณาความผิดทางจริยธรรม แต่หลายฝ่ายเสนอว่าควรเพิ่มตัวแทนจากภาคประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความเป็นกลางในการตัดสิน (พัชราภรณ์ แสงสุวรรณ, 2560) ในต่างประเทศ องค์กรอย่าง Bar Standards Board ของอังกฤษ และ State Bar Associations ในสหรัฐอเมริกา ใช้ระบบตรวจสอบแบบเปิดเผย (public disciplinary records) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของสาธารณะ หากเปรียบเทียบกับไทยจะเห็น ไทยใช้ระบบรวมศูนย์ที่สภานายความฯ ดูแลทั้งการกำกับและพัฒนานวิชาชีพในองค์กรเดียว มีข้อบังคับมรรยาทธรรม 21 ข้อและระบบโทษ 3 ระดับ แต่ขาดความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลคดีวินัย พร้อมใช้ระบบวิชาชีพแบบรวมที่ทนายความปฏิบัติงานได้ครบวงจร ขณะที่อังกฤษแยกหน้าที่กำกับดูแลและองค์กรตัวแทนเพื่อความเป็นกลาง มีความโปร่งใสสูงตามมาตรฐาน Competition and Market Authority และใช้ระบบแยกสาขาระหว่างบาร์สเตอร์และโซลิซิเตอร์

6. การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนจริยธรรม

แม้เทคโนโลยีจะมีความท้าทายด้านจริยธรรม แต่ก็สามารถเป็นเครื่องมือสนับสนุนได้ เช่น (1) ระบบจัดเก็บเอกสารที่เข้ารหัส เพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูล (2) ซอฟต์แวร์ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารและหลักฐาน และ (3) ระบบแจ้งเตือนความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (conflict of interest checks) อัตโนมดี Abedi, Miller และ Ahmad (2025) ระบุว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ ต้องมีกฎเกณฑ์และการอบรมควบคู่ เพื่อให้เทคโนโลยีเป็น “ผู้ช่วย” ในการรักษามาตรฐาน ไม่ใช่ “ภัยคุกคาม” ต่อจริยธรรม ภัยคุกคามเช่น ปัญหาความเป็นส่วนตัวและการละเมิดข้อมูล ปัญหาความไม่เป็นธรรม รวมถึงปัญหาการแพร่กระจายข้อมูลเท็จ เป็นต้น

7. การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

การเสริมสร้างและรักษาจริยธรรมวิชาชีพต้องมีระบบประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการปรับปรุง วิธีการอาจรวมถึง (1) แบบสอบถามการรับรู้ด้านจริยธรรมจากเพื่อนร่วมงานและลูกค้า (2) การตรวจสอบแบบสุ่มในกระบวนการทำงาน และ (3) การประชุมทบทวนกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม แนวทางนี้สอดคล้อง

กับแนวคิดของ Kaplan (2017) ที่เน้นการ “ป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์” (constructive feedback) และการเรียนรู้จากความผิดพลาดเป็นหัวใจของการพัฒนาจริยธรรมอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างและรักษาจริยธรรมวิชาชีพในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การปลูกฝังในสถาบันการศึกษา การกำหนดกรอบจริยธรรมที่ชัดเจน การฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรม การกำกับดูแลอย่างอิสระ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จริยธรรมวิชาชีพไม่ใช่เพียงข้อบังคับทางกฎหมาย แต่เป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกในจิตสำนึกของผู้ประกอบวิชาชีพทุกคน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การรักษาคุณลักษณะระหว่างกฎหมายและคุณธรรมในวิชาชีพทนายความยุคดิจิทัลเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและท้าทายอย่างยิ่ง เพราะจริยธรรมวิชาชีพมิใช่เพียงข้อบังคับตามกฎหมายหรือระเบียบบรรทัดทนายความเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการยึดมั่นในคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์พบว่า กฎหมายทำหน้าที่เป็นกรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ ในขณะที่จริยธรรมทางวิชาชีพ หรือคุณธรรมจรรยาวิชาชีพ ล้วนแต่เป็นระบบหลักการภายในที่ทำหน้าที่ในการกำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติของผู้ประกอบการทางกฎหมาย เพื่อให้สามารถยึดมั่นในความชอบธรรมและความถูกต้อง แม้ในสถานการณ์ที่บทบัญญัติทางกฎหมายยังขาดความชัดเจน หรือมีช่องว่างในการครอบคลุมและบังคับใช้ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่มีความสามารถในการบูรณาการและประสานสองมิติดังกล่าวเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุลและเหมาะสมจะสามารถรักษาความน่าเชื่อถือของวิชาชีพและสร้างความไว้วางใจในสังคมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

- 1) ปรับปรุงข้อบังคับจริยธรรมให้ทันสมัย โดยเฉพาะในประเด็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้สื่อสังคมออนไลน์
- 2) ส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมด้านจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้ครอบคลุมกรณีศึกษาร่วมสมัยและสถานการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
- 3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม โดยมีผู้นำในองค์กรกฎหมายทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง (ethical leadership)
- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ในการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความเป็นกลาง
- 5) ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมจริยธรรม เช่น ระบบตรวจสอบความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือระบบจัดเก็บข้อมูลที่ปลอดภัย

ในท้ายที่สุด การดำรงดุลยภาพระหว่างกฎหมายและคุณธรรมจะทำให้วิชาชีพทนายความไม่เพียงเป็นผู้ใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ยังเป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรมที่ยืนอยู่บนหลักคุณธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของการรักษาความศรัทธาของสังคมต่อกระบวนการยุติธรรมในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา สุขุมวาท. (2562). *สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมไทย*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงษ์พิสิฐ สังข์พวง. (2564). ความยุติธรรมทางสังคมกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ด้อยโอกาส. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 45–60.
- พัชรารณณ์ แสงสุวรรณ. (2560). *บทบาททนายความกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน*. คณะสังคมศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภูริพัฒน์ วัฒนปฐม. (2561). นิติธรรมกับความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม. *วารสารนิติศาสตร์*, 44(2), 135–152.
- วรารณณ์ ศรีโสภณ. (2561). จริยธรรมกับการปฏิบัติงานทางกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์*, 47(2), 115–134.
- วิชา มหาคุณ. (2546). *รากฐานคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย*. Retrieved from <https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/16449/11/chapter2.pdf>
- วิไลลักษณ์ ศรีโพธิ์. (2562). หลักความลับในวิชาชีพกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์*, 49(1), 115–132.
- วัน สุวรรณพงษ์. (2016). หลักวิชาชีพนักกฎหมายสำหรับทนายความ. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 221–240.
- ศิริพร จันทร์อ่อน. (2562). จริยธรรมวิชาชีพกฎหมายในยุคสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารนิติศาสตร์*, 48(1), 87–105.
- สภาทนายความแห่งประเทศไทย. (2529). *ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529*.
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (2564). การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับมาตรฐานวิชาชีพกฎหมาย. *วารสารกฎหมายร่วมสมัย*, 9(2), 55–72.
- อภิญา วัฒนสินธุ์. (2563). จริยธรรมและความรับผิดชอบในวิชาชีพกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์*, 12(1), 45–68.
- Abedi, F., Miller, T., & Ahmad, A. (2025). *Legal, ethical and technological challenges of new emerging technologies for lawyers: A mixed-methods approach*. *Legal Information Management*, Cambridge University Press. Retrieved from <https://www.cambridge.org>

- American Bar Association. (2020). *Model rules of professional conduct*. Retrieved from <https://www.americanbar.org>
- Bresnahan, P. A., & Pera, L. T. (2016). The impact of technological developments on the rules of attorney ethics regarding attorney–client privilege, confidentiality, and social media. *St. Mary's Journal on Legal Malpractice & Ethics*, 7(1), 2–45. Retrieved from <https://commons.stmarytx.edu>
- Finnis, J. (2011). *Natural law and natural rights (2nd ed.)*. Oxford University Press.
- Hart, H. L. A. (2012). *The concept of law (3rd ed.)*. Oxford University Press.
- Kaplan, R. S. (2017). *Improving professional ethics through feedback*. Harvard Business School.
- Lawyers of Distinction. (2024). *Navigating legal ethics in a digital age: Key trends and challenges*. Retrieved from <https://www.lawyersofdistinction.com>
- Lageson, S. (2020). *Digital traces in criminal justice*. *Law & Social Inquiry*, 45(4), 1028–1057. Retrieved from <https://www.cambridge.org>
- Rawls, J. (1999). *A theory of justice (Rev. ed.)*. Harvard University Press.
- Surden, H. (2019). Artificial intelligence and law: An overview. *Georgia State University Law Review*, 35(4), 1305–1336.
- Solove, D. J., & Schwartz, P. M. (2021). *Information privacy law (7th ed.)*. Aspen Publishing. Retrieved from <https://www.cambridge.org>
- Treviño, L. K., Weaver, G. R., & Reynolds, S. J. (2006). Behavioral ethics in organizations: A review. *Journal of Management*, 32(6), 951–990.

หลักเกณฑ์และวิธีส่งต้นฉบับการเสนอบทความ
เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์
(Journal of MBU Yotsunthon Review)

1. นโยบายการพิจารณาถ้อยแถลงบทความ

- 1.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- 1.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ขึ้นไปต่อบทความและเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- 1.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี
- 1.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์
- 1.5 การยอมรับเรื่องที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหา หรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

2. การเตรียมต้นฉบับ

- 2.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษ A4 โดยกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว หรือ 3.8 เซนติเมตร ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว หรือ 2.5 เซนติเมตร
- 2.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้
 - 2.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.2.3 ชื่อผู้เขียน เว้น 1 บรรทัด ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษขวาใต้ชื่อเรื่อง
 - 2.2.4 ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วม ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ชิดขอบกระดาษขวา ต่อจากชื่อผู้เขียน/ผู้วิจัยคนที่ 1 ตามลำดับ
 - 2.2.5 หัวข้อใหญ่ในบทความ ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย
 - 2.2.6 หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา
 - 2.2.7 รายการอ้างอิง เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA citation Styles
 - 2.2.8 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่เกิน 8-15 หน้า

3. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหา ภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

3.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง สั้น กระชับรัดและชัดเจน ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยและควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6) วัตถุประสงค์ ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7) วิธีการดำเนินงานวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้

7.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ให้กล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล

7.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

7.4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผล สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบ ตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพ ขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้ภาพ กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผล การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่อย่างไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

10) ข้อเสนอแนะ

10.1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

10.2) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

10.3) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

11) ตาราง รูปภาพหรือแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นและต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตารางคำอธิบายต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพหรือแผนภูมิ คำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

12) รายการอ้างอิง เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA. citation Styls ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะหรือ and others”

3.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และชัดเจน ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) เนื้อหา มีองค์ประกอบดังนี้

5.1) บทนำ ความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอ ก่อนเข้าสู่เนื้อหา

5.2) เนื้อความ ควรนำเสนอพัฒนาการของเรื่องได้อย่างน่าสนใจและเนื้อเรื่องมีเนื้อหาทันสมัยเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

5.3) บทสรุป ควรย่อเฉพาะข้อมูลในเนื้อความให้สั้น ได้เนื้อหาสาระของเนื้อความครบถ้วน

5.4) เอกสารอ้างอิง ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความวิชาการอย่างครบถ้วน โดยใช้ระบบการอ้างอิง APA citation styls

3.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม/อ้างอิง

2) ชื่อผู้วิจารณ์

3) บทวิจารณ์

4. ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง

หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

จรัสศรี รุ่งรัตนอุบล. (2565). **เทคนิคเหมืองข้อมูล**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Norman, D, A. (2002). **The design of everyday things**. New York, NY: Basic books.

วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), หน้า.

วิชัย พานิชย์สวอย, สุมณ ไวยบุญญา, พัชรพร ศุภกิจ, และรัตนกร หลวงแก้ว. (2562). ผลของการใช้บทเรียน PISA ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. **วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 12(3), 133-160.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational system. **Urban Education**, 46(4), 639-662.

หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.)

แบร์รี สมาร์. (2555). **มิเชล ฟูโกต์ [Michel Foucault] (จาเมรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต, แปล)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

E-book

ผู้แต่ง 1. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. จาก หรือ from <http://www.xxxxxxx>

จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2562). **พฤติกรรมสุขภาพ : แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้**. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://www.ookbee.com>

Haslam, S. (2003). **Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE Foundations of Psychology series)**. [Kindle DX version]. Retrieved from <http://www.amazon.com>

วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันศึกษา.

วันชนะ จุบรรจง. (2560). **ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการใช้โภชนาการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

Darling, C. W. (1976). **Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur**. Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut, USA.

รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง (รายงานผลการวิจัย) ./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พินิจทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality.

In R. Densifier (Ed.), Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives on Motivation. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

สื่ออินเทอร์เน็ต/ Website

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี เดือน วันที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. วันที่สืบค้น : URL:http://

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2566). 10 เว็บไซต์จับคู่สื่อ ออกแบบงานได้สวยทันตา. สืบค้น 5 มกราคม 2566,

จาก <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/จับคู่สื่อ/>

Wollman, N. (1999). Influencing attitudes and behaviors for social change. Retrieved

from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปีสัมภาษณ์./เดือน/วันที่)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)./สัมภาษณ์.

กตัญญู แก้วหานาม. (2565, มีนาคม 21). ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. สัมภาษณ์.

ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อประกาศ. (วัน เดือน ปี ที่ประกาศ). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ xxx ตอนที่ xx, หน้า x-xx.

กฎกระทรวง กำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2563. (12 พฤศจิกายน 2563). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 137 ตอนที่ 94 ก, หน้า 7-11.

รูปแบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาดตัวอักษร 16 pt. TH SarabunPSK
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาดตัวอักษร 16 pt. TH SarabunPSK

ชื่อ-สกุล ผู้วิจัย (ภาษาไทย).....

ชื่อ-สกุล ผู้วิจัย (ภาษาไทย).....

สังกัด

สังกัด

ขนาดตัวอักษร 12 pt.

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ).....

สังกัด ภาษาอังกฤษ

สังกัด ภาษาอังกฤษ

Email

ขนาดตัวอักษร 12 pt.

บทคัดย่อ (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt. ไม่เกิน 350 คำ

.....
.....
.....

คำสำคัญ : คำสำคัญ 1; คำสำคัญ 2; คำสำคัญ 3 (ต้องมี 3-5 คำ)

Abstract (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....
.....
.....

Keywords: word 1; word 2; word 3 (Must have 3-5 words.)

บทนำ (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

วัตถุประสงค์ (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

สมมติฐานในการศึกษา (ถ้ามี) (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

วิธีการดำเนินงานวิจัย (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

ผลการวิจัย (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

การนำเสนอตารางและภาพ ดังนี้

ตารางที่ 1 XXชื่อตาราง

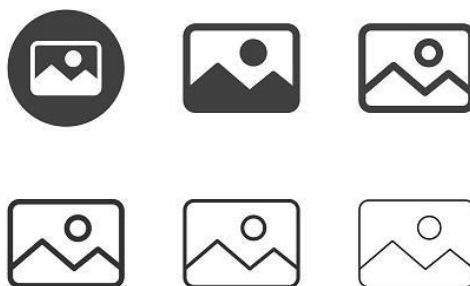
ตัวแปร	x	SD
x	10.01	0.51
y	12.23	0.68
z	11.11	0.74

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษา.

ตารางที่ 2 XXชื่อตาราง

ตัวแปร	x	SD
x	10.01	0.51
y	12.23	0.68
z	11.11	0.74

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา.....

ภาพที่ 1 XXชื่อภาพ จัดกึ่งกลาง

สรุปและอภิปรายผล (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

ข้อเสนอแนะ

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

องค์ความรู้ใหม่

(องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

เอกสารอ้างอิง (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้าเยื้องแบบ Hanging 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.
จรัสศรี รุ่งรัตนอุบล. (2565). **เทคนิคเหมืองข้อมูล**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

Norman, D. A. (2002). **The design of everyday things**. New York, NY: Basic
books.

วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), หน้า.
วิชัย พานิชย์สวຍ, สุมณ ไวยบุญญา, พัชรพร ศุภกิจ, และรัตนกร หลวงแก้ว. (2562). ผล
ของการใช้ทเรียน PISA ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา. **วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 12(3), 133-
160.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of
perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational
system. **Urban Education**, 46(4), 639-662.

หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์:
สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.)

แบร์รี สมาร์. (2555). **มิเชล ฟูโกต์ [Michel Foucault] (จาเมรี เชียงทอง และสุนทร
สรายุจิต, แปล)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

E-book

ผู้แต่ง 1. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. จาก หรือ from <http://www.xxxxxxx>

จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2562). พฤติกรรมสุขภาพ : แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://www.ookbee.com>

Haslam, S. (2003). *Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE Foundations of Psychology series)*. [Kindle DX version]. Retrieved from <http://www.amazon.com>

วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันศึกษา.

วันชนะ จูบรรจง. (2560). ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur*. Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut, USA.

รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง (รายงานผลการวิจัย). /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์.

พินิจทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality.

In R. Densifier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

สื่ออินเทอร์เน็ต/ Website

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี เดือน วันที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. วันที่สืบค้น : URL:http://

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2566). 10 เว็บไซต์จับคู่สื่อ ออกแบบงานได้สวยงามทันตา. สืบค้น 5 มกราคม 2566,

จาก <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/จับคู่สื่อ/>

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*. Retrieved

from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปีสัมภาษณ์./เดือน/วันที่)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)./สัมภาษณ์.

กตัญญู แก้วหานาม. (2565, มีนาคม 21). ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. สัมภาษณ์.

ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อประกาศ. (วัน เดือน ปี ที่ประกาศ). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ xxx ตอนที่ xx, หน้า x-xx.

กฎกระทรวง กำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2563. (12 พฤศจิกายน 2563). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 137 ตอนที่ 94 ก, หน้า 7-11.

รูปแบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาดตัวอักษร 16 pt. TH SarabunPSK
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาดตัวอักษร 16 pt. TH SarabunPSK

ชื่อ-สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย).....

สังกัด

ขนาดตัวอักษร 12 pt.

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ).....

สังกัด ภาษาอังกฤษ

Email

ขนาดตัวอักษร 12 pt.

บทคัดย่อ (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt. ไม่เกิน 350 คำ

.....
.....
.....

คำสำคัญ : คำสำคัญ 1; คำสำคัญ 2; คำสำคัญ 3 (ต้องมี 3-5 คำ)

Abstract (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....
.....

Keywords: word 1; word 2; word 3 (Must have 3-5 words.)

บทนำ (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

(เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....
.....
.....

เนื้อหา (Content) (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

(เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....

.....

.....

สรุป (Summarizing) (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

(เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น)

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

(องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย))

ย่อหน้า 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา)

ย่อหน้าเยื้องแบบ Hanging 1.27 cm. ขนาดตัวอักษร 16 pt.

.....

.....

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.
จรัสศรี รุ่งรัตนอุบล. (2565). **เทคนิคเหมืองข้อมูล**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

Norman, D. A. (2002). **The design of everyday things**. New York, NY: Basic
books.

วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), หน้า.
วิชัย พานิชย์สวຍ, สุมณ ไวยบุญญา, พัชรพร ศุภกิจ, และรัตนกร หลวงแก้ว. (2562). ผล
ของการใช้ทเรียน PISA ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา. **วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 12(3), 133-
160.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of
perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational
system. **Urban Education**, 46(4), 639-662.

หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์:
สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.)

แบร์รี สมาร์. (2555). **มิเชล ฟูโกต์ [Michel Foucault] (จาเมรี เชียงทอง และสุนทร
สรานจิต, แปล)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

E-book

ผู้แต่ง 1. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. จาก หรือ from
<http://www.xxxxxx>

จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2562). **พฤติกรรมสุขภาพ : แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้**.
(พิมพ์ครั้งที่ 3).

พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://www.ookbee.com>

Haslam, S. (2003). **Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE
Foundations of Psychology series)**. [Kindle DX version]. Retrieved from
<http://www.amazon.com>

วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันศึกษา.

วันชนะ จุบรจ. (2560). ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการใช้
บริโภคนาฬิกา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur*. Unpublished
doctoral dissertation, University of Connecticut, USA.

รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานผลการวิจัย). //สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พินิจทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วันเดือน
ปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. 25-29
พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ
กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in
personality.

In R. Densifier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives
on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

สื่ออินเทอร์เน็ต/ Website

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี เดือน วันที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อ
บทความ. วันที่สืบค้น : URL:http://

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2566). 10 เว็บไซต์จับคู่สื่อ ออกแบบงานได้สวยทันตา. สืบค้น 5
มกราคม 2566,

จาก <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/จับคู่สื่อ/>

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*.
Retrieved

from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปีสัมภาษณ์./ เดือน/วันที่)./ ตำแหน่ง(ถ้ามี)./ สัมภาษณ์.

กตัญญู แก้วหานาม. (2565, มีนาคม 21). ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
สัมภาษณ์.

ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อประกาศ. (วัน เดือน ปี ที่ประกาศ). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ xxx ตอนที่ xx, หน้า x-xx.

กฎกระทรวง กำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการ
ในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2563. (12 พฤศจิกายน 2563). ราชกิจจา
นุเบกษา. เล่มที่ 137 ตอนที่ 94 ก, หน้า 7-11.

Mahamakutbuddhist University Yasothon Buddhist College

“ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์”

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
เลขที่174 หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช ตำบลทุ่งแต้
อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000
โทร. 045-756859-60 www.ybc.mbu.ac.th

Facebook:

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร